

ERNESTINUM
Ústav idiotů Jednoty
paní sv. Anny
v Praze 1883

Dr. Karel Amerling

STUDIA
PAEDAGOGICA
24

Pedagogická
fakulta
UK

Praha 1998

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

ERNESTINUM

Ústav idiotů Jednoty paní sv. Anny v Praze.
Stav po 12 letech trvání (1871-1883)

Dr. Karel Amerling

Praha 1998

001(NKF)

650711

54H192730

Die

Idiotenanstalt

des

Sct. Anna-Frauen-Vereines in Prag

nach ihrem

zwölfjährigen Bestande vom J. 1871—1883

von

Dr. Karl Amerling.

Prag.

Selbstverlag. — Druck von Carl Wilmann.
1883.

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1888412278

Translation © Jana Keparťová 1997
ISBN 80-86039-44-7

7us. 99/17 7960

Předmluva

Vysledování svých počátků a vývojových peripetii má pro každou vědní disciplínu nepopiratelnou důležitost. Obecně se uznává, že zejména v momentech paradigmatických posunů a zvrátů jsou takové návraty ke kořenům potřebné k udržení myšlenkové kontinuity i z důvodů po výtce praktických - třeba proto, abychom neobjevovali objevené a vyrostlé na vlastní zahrádce.

Na druhé straně teoretici i praktici každé doby mají ve svém oboru tendenci zlehčovat výsledky svých předchůdců. Zdá se jim, že aktuální úroveň poznání natolik pokročila a konkrétní řešení jsou natolik jiná, že je zbytečný luxus vracet se důkladněji k zakladatelským počínům osobností, jejichž závěry se už jeví jako naivní a jejichž jazyk bývá navíc těžko srozumitelný. Zvláště když se ze všech stran vynořují nové a nové informace, které by bylo záhodno aspoň vzít na vědomí.

A přesto si troufáme něco podobného učinit, když speciálně pedagogické obci (a nejen jí!) předkládáme původní a do češtiny dosud nepřeložené dílo Karla Slavojce Amerlinga. I když samozřejmě nelze porovnávat dopad Amerlingova díla s dosahem a významem díla J. A. Komenského, je možno v duchu předchozí argumentace přece jen učinit jisté srovnání: Nikdo si nedovoli zlehčit Komenského za závěry, že lidé „čela chocholátého k střestění náchylní jsou“ a „pod šíjí důlku nemající, blbí že jsou“. Myšlenkové bohatství Komenského díla je natolik mohutné, že dobová omezení (k nimž bychom poměrně snadno našli i moderní pokračovatele) tyto zdroje poznání nemohou zastít, takže například trvá úsilí o úplné vydání Komenského spisů u nás. Rovněž tak se nedáme zmást kupř. Amerlingovou tendencí všude vidět číselné souvislosti a jeho rozbláhým myšlením.

Tato základní východiska byla i na počátku českého překladu a vydání díla „Die Idiotenanstalt des Sct. Anna-Frauen-Vereines in Prag nach ihrem zwölfjährigen Bestande von J. 1871-1883“ od Karla Slavojce Amerlinga a vydaného jím samým v roce 1883. (Amerling tuto práci, jakož i jiné své věci, napsal německy proto, poněvadž nevěřil v adekvátní ohlas z českého prostředí.)

Hodnoty tohoto spisu si však byly vědomy i předchozí generace speciálních pedagogů resp. badatelů a odborníků, které bychom pod toto označení dnes mohli zahrnout. Jmenujme aspoň Karla Herforta, který tuto Amerlingovu práci považoval za klasické dílo (tehdy) léčebné pedagogiky a přimlouval se, aby alespoň její některé kapitoly byly přeloženy do češtiny. V roce 1997 se tak konečně děje, a to po osmdesáti devíti letech od připomenutí Herfortova, po sto čtrnácti letech od vydání Amerlingova, a to v úplnosti.

Prvním krokem k této vydavatelské prioritě byla „seminární práce“ studentů speciální pedagogiky M. Novákové ve vstupním kursu základů a dějin speciální pedagogiky. Ona a MUDr. L. Toman se pustili do rozmatování Amerlingovy práce, klad celého Amerlingova spisu. Tento překlad na jedné straně potvrdil Amerlingův dosud skrytý přínos celému našemu oboru, na straně druhé se však ukázalo, že bude nutno vykonat ještě mnoho heuristické práce, aby Amerlingův text byl možno s pochopením pro dobové souvislosti a obsah zapomenutých termínů přeložit. Tohoto velice těžkého úkolu se podjala PhDr. J. Keparťová, která pořídila překlad zcela nový, za což jí patří upřímný dík. Nicméně, jak z její překladatelské poznámky vyplývá, bylo by záhodno v této započaté práci pokračovat, a to tím spíše, že dosud ne zcela zpracovaná a tudíž ne zcela zhodnocená Amerlingova pozůstalost je k dispozici v Literárním archivu Památníku písemnictví a v Archivu Národního muzea.

Jak je z podtitulu knihy zřejmé, K. S. Amerling (1807-1884), takto lékař, pedagog a ředitel našeho prvního ústavu pro děti slabomyslné, tu předkládá výsledky své práce v „Ústavu idiotů“. Tato soukromá instituce, jejímž zřizovatelem byl ženský spolek Jednota paní sv. Anny v Praze, byla založena a otevřena 17. června 1871 v Praze. Do malého domku v Kateřinské ulici poblíž ústavu choromyslných na Novém Městě tu bylo přijato prvních šest chovanců. Již 1. listopadu téhož roku ústav přesídlil do zvlášť upravených prostor Šternberského paláce na Hradčanech. Za Amerlingova vedení ústav do své péče postupně zahrnoval další mentálně postižené, až v roce 1883 dosáhl počet ošetřovaných a vychovávaných šedesáti osob. Toto jeho úsilí bylo motivováno zjištěním, že v českých zemích je na dva tisíce zanedbaných idiotů, kteří potřebují kvalifikovanou pomoc. Druhým a z hlediska speciální pedagogiky snad důležitějším směrem jeho snažení bylo vytvoření a ověření zcela originálního výchovného systému. Amerling tu jednak formuluje výchovnou osnovu tzv. podstatného vychovávání člověka, jednak se tuto osnovu snaží praktikovat, k čemuž podává první navedení. O tom a nejen o tom pojednává jeho práce zpráva, která má však mnohem širší záběr než hodnocení situace a úrovně ústavu po dvanácti letech jeho existence. Amerling tím položil základ naší teorii výchovy a vzdělávání mentálně postižených a na tento domácí základ nutně navazují všichni, kteří v této oblasti působí po něm - počínaje K. Herfortem přes J. Mauera a J. Zemana až po dnešní generaci speciální pedagogů-psychopedů.

Vydáním českého překladu Amerlingova základního „speciálně pedagogického“ díla se naší speciálně pedagogické obci ale i dalším zainteresovaným čtenářům dostává do rukou původní Amerlingův text - nikoliv jen, jak bylo po dlouhá léta ve společenských vědách obvyklé, hodnocení či komentář originálu. Domníváme se, že pro kritické hodnocení konstituování a vývoje teorie a praxe našeho oboru se tak naplnil jeden z dosud chybějících předpokladů.

Pro vydání jsme jako hlavní název zvolili „Ernestinum“. Byť tento název dostal ústav až v roce 1898, tedy po Amerlingově smrti, je toto nové označení prakticky výhradně užíváno i v odborné literatuře a je všeobecně respektováno.

Jsem přesvědčen, že vydání tohoto díla nejenže podpoří speciálně pedagogickou reflexi a další bádání v oboru, ale ukáže i na jeho širší společenské souvislosti.

Zvláštní shodou okolností toto dílo vychází v roce konání mezinárodní konference „Human Rights for Persons with Mental Handicaps“ v Praze. Považujeme jeho vydání za specifický přínos Pedagogické fakulty UK nejen této konferenci, ale i podpoře prosazování lidských práv dosud snad nejvíce podceňované a opomíjené skupiny lidí žijících mezi námi.

Je proto zcela na místě poděkovat současnému vedení Pedagogické fakulty v čele s jeho děkanem prof. PhDr. Z. Helusem, DrSc., a Vydavatelství Pedagogické fakulty UK vedenému PhDr. P. Lipertovou, že umožnili resp. zabezpečili vydání této knihy.

PhDr. Boris Tůzl, Dr.

Slovo překladaatele

Amerlingův text je nesmírně obtížný. Zachytit přesně směr jeho uvažování, podchytit jeho někdy nedořčené, občas anakoluticky propletené myšlenky připravit opravdu tvrdé oříšky. Jeho příliš dlouhá souvětí, v nichž se snažil zachytit všechny své okamžité příměry a metafory, jsme se kvůli lepšímu porozumění snažili tu a tam rozdělit, nebo alespoň graficky rozčlenit pomocí středníků, závorek, pomlček apod., aby tak byla zřejmější hlavní myšlenka odstavce.

Amerling má nejen svůj osobitý styl, nýbrž i slovník. Vytváří nová cizí slova, používá je k tomu hned řečtinu, hned latinu. Velmi zřídka své novotvary vysvětlil; jeho vlastní poznámky jsme zařadili na konec příslušné stránky tak, jak to činil autor sám. Výrazy a pojmy, které používá bez vysvětlení, přikládáme v příloze, kde čtenář nalezne nejen alespoň řecký, popř. latinský základ jeho novotvarů, nýbrž i běžnější pojmy a některé obsahové vysvětlivky. Kurzívou píšeme latinské pojmy a řecké výrazy, pokud je přepisujeme do latinky.

Amerling byl vyznačem diasofie a mathese a jeho dílo je plně v područí moudrosti pronikající všemi vědami: Ve zprávě o ústavu idiotů žuročil v přemnohých metafotech a přirovnáních své obrovské znalosti z oblasti medicíny, jazykovědy, mineralogie, botaniky, biologie, astronomie, ale i ekonomie, matematiky, o důležitých znalostech Bible a antické mytologie ani nemluvě. Tak, jak každému typu člověka připisuje určitý hudební tón chromatické stupnice, tak mu připisuje určitou část dělky vln a kmitů příslušného tónu, které nazývá taktovým neboli kmitovým. Vůbec číselně a kvantitativní vztahy prostupují celou práci.

Pokud jsme se celé dílo správně pochopit a adekvátně přeložit, takže zde předkládáme úplný text Amerlingovy práce o pražském Ústavu idiotů, jak nám byla v dispozici. V textu jsou nicméně odkazy na přílohy (mapy, tabulky, vysvětlivky apod.), které však autor ke spisu nepřipojil. Bud' že je nakonec považoval za zbytečné, nebo je - spěchaje s uveřejněním díla - nestačil připravit. Tyto odkazy v textu ponecháváme, aby zainteresovaný čtenář věděl, která místa měla být doložena určitými písemnostmi. Amerlingova velmi rozsáhlá (a dosud jen zčásti zpracovaná) pozůstalost se nachází v Literárním archivu Památníku písemnictví, materiálu Fyziokratické společnosti v Archivu Národního muzea.

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala všem, kteří mi neváhali přispět při řešení různých odborných otázek; ve fázi kontroly a slohové úpravy mi pomáhala zejména paní Aleš, kterému tímto mockrát děkuji.

J. K.

Obsah

	str.
Předmluva	3
Slovo překladaatele	6
Vyhodnocovací období	9
Rozdíly mezi idiocii, kreténismem a epilepsií	12
Poloha ústavu a ústavní budova	13
Chovanci, jejich pudy a typy, jejich fáze a jejich časově omezený pobyt v ústavu podle věku	23
Životní fáze	24
Druhy idiotů a jejich pobyt v ústavu v daném období	25
Lékařská a psychiatrická péče	35
Domácí řád ústavu	37
Stravování v ústavu	40
Pedagogické cíle	42
Didaktické cíle (Memoranda a explicanda)	62
Hudební výchova	68
Zotavování a hry	69
Ústavní zahrada	71
Náboženská výuka	75
Domácí práce a péče o nemocné	77
Umístění v zemědělství	78
Výuka mužských řemesel	88
Ženské ruční práce	89
Regionální ústavy idiotů a slabomyslných vůbec	90
Výzkum oblastí výskytu idiotů Fyziokratické společnosti. Mapy těchto oblastí.	94
Výzkum libreta a pozorování podle geneastrů, demastrů, nomastrů a epirastrů.	96
Alba idiotů s komplexně zpracovanými případy. Některé zajímavé rodiny idiotů jako příklady descendance	105
Ústavní kabinet preparátů (Inventář)	110
Knihovna chovanců, obrázky (Inventář)	111
Knihovna učitelů a ošetřovatelů	112
Lékařská a psychiatrická knihovna pražského ústavu idiotů	113
Ředitelství, inventáře, doby výplat a příjmů, platby, roční zprávy veřejným úřadům	115
Ústavní svátky, pamětné dny, pamětní kniha, memoriál	116
Záslužná účast Rakouska na péči o idioty	121
Vysvětlivky	121

Pražský

ÚSTAV IDIOTŮ

v letech 1871-1883

§ 1. Vyhodnocovací období

Ze závažných důvodů, které budou ozřejmeny později, jsme nevybrali jako materiál pro získání průměrných výsledků data nashromážděná za deset let trvání ustavu, nýbrž období dvanáctiletého virilního působení Slunce na přírodu, z níž podle zkušenosti nemůžeme vyjmout slabé lidské jedince, idioty, ba dokonce je nemůžeme vyjmout ani z pohlavního a vůbec vegetativního působení měsíce. Toto působení, jak známo, silně ovlivňuje nejen moře při jeho odlivu a přílivu a více či méně všechny měsíční pohyby šťáv v přírodě při jejich povýtce vegetativních procesech, nýbrž též všelijak zatěžuje a rozrušuje jak příliš excentrické, tak příliš slabé a chybné počaté plody a výhonky lidské společnosti.

V průběhu dvanácti let pobývalo v ústavu přibližně 166 jedinců mužského i ženského pohlaví, různých národností a vyznání, takže se v ústavu nacházelo ročně 50-60 jedinců, 50 jedinců během těchto let zchřadlo a zemřelo a 50 jedinců dosáhlo různých způsobilostí a mohlo se navrátit ke svým rodinám jako jakási, někdy dokonce mnohostranná pomoc.

Je zřejmé, že ústav má se všemi nasazenými povznášejícími prostředky třetino-
vý úspěch, což nelze podceňovat; výsledek by ovšem mohl být ještě lepší, kdyby nejméně 300 chovanců mohlo být rozděleno rovnoměrněji na učitele, ošetřovatele a ostatní personál, kdyby ze strany země a státu došel ústav většího veřejného uznání a podpory, jak je tomu již v zahraničí, a vůbec, kdyby veškeré využití ústavu nebylo tolik závislé na příležitostných prostředcích nestálé a sobě samé ponechané veřejnosti. Je ostatně třeba prozkoumat, a to statisticky, jak je možné, že se v tomto ústavu sešlo téměř každoročně oněch 50-60 jedinců z domova i ze zahraničí.

§ 2. Rozdíly mezi idiocií, kreténismem a epilepsií

Co se týká forem idiotismu, nepřibyly k těm, jež jsou obsaženy v první zprávě ustavu z roku 1875, žádné nové, nicméně přibyly jejich stupně, které se s léty, obzvláště v posledních dvou až třech letech, velmi zmnožily; při přijetí je nebylo možno rozlišovat. Otázkou je, zda mají být přijímáni epileptici nebo jen idioti, zda všemožně ochmutí nebo jen ti, kteří jsou schopni účastnit se vyučování. Jíž v roce 1879 musel ústavní lékař 40-45 českým lékařům, kteří se sešli v ústavu, veřejně oznámit a doložit důkazy nově získanou a zjištěnou pravdu a zkušenost, že rozdíly mezi idiocií a epilepsií apod. nejsou věčné, nýbrž že jsou to spíše jen rozdíly ve stupni, rozdíly takřka jen polární; že jsou podobny rozdílům v přírodě, kde v létě parno a tíživý klid souvisí, tu více, tu méně a v určitých chvílích, s hromem a bleskem, se zemětřesením apod. Že dokonce hrom a blesk znamenají určité výhody světělých okamžiků, dočasné možnosti využití a uvědomění před

stálou tupostí a zblbllostí. Že bohužel ani to nenabízí pomoc proti idiocii, nebo dosud užívané prostředky, bromkalium a methylnitrid, prostředek ke zmírnění záchvatů, neléčí idiocii ani epilepsii; jsou to jen symptomatické prostředky, zmírňující pády, úderý, krvácení apod., které tolik znepokojují okolí a veřejnost, méně ona zlá tupost včetně záchvatů je následkem:

1. revolučních a válečných nepokojů, kdy velmi trpí matky při své zvěštvý, se senzibilitě v těhotenství, dále
2. zanedbaného vzdělávání země, obzvláště ve vztahu k řekám, bažinám a sům apod., dále
3. epidemií, při nichž trpí i samotné děložní procesy (při neštovicích, chole záškrtu), přičemž nelze opominout (ze zkušenosti) žloutenku a břišní tyf, dále
4. vlekých rodinných nemocí, které se dědí nejrůznějším způsobem, dokonce i skokem přes jednu i více generací, z mužské i ženské strany, při nichž je celé generace vystaveny nebezpečí, že nešťastně, předčasně a konečně bez pomoci vyhynou. Stále rychleji ubývá lepších rodin, dokonce i mladších šlechtických rodin, a to pro neznalost řádného regulativu (o němž je nutno blíže pohovořit), jimž by se pravidelně dosahovalo stále šťastnějších a smaticky a duševně stále progradnějších generací. Darwinismus, malthusianismus apod. toho nikdy a nikde nedosáhnou; chybí jim hlubší, veskr moudrá, všestranná znalost zákonů přírody a ducha, které nemají být nikdy k dispozici oddělené od vyššího vodítka.
5. Velké procento idiotů pochází i z nynějších uvolněných poměrů manželských. Už neexistuje žádné regulované plození dětí, existuje pouze ono starým Židům dobře známé, ale zároveň velmi zakazované a opovrhované chet-nep, onanie všeho druhu u mládeže oběho pohlaví a ona strašná, doh známá manželská povinnost. Podle dobře prozkoumaných zkušeností s idie existuje v rodinách stále čtenější zlovyk, že poté, co jsou na světě dvě nebo tři děti (systém dvou dětí různých většinou oronomních národů), stávají další nežádoucími, to jest všemožně potlačovanými. Přitom stále existují tzv. manželské povinnosti (nep u Židů) a tu a tam ještě u různých národů přezívající *ius primae noctis* ještě zhoršují existující zlo. V ústavu byla dokonce správným přičinným výzkumem zjištěna doba, kdy se u embrya vyvíjejí první dispozice k idiotismu. Dochází k tomu v prvních čtyřech týdech po početí; jestliže je matka strávila v klidu, štěstí a naději, nevyskytne se *ceteris bonis* žádné znaky idiocie, kromě případů, kdy byl už dříve, obzvláště přírodními podmínkami, přivozen kretenismus. Jestliže je však vynechání menstruace po pohlavním styku přijímáno s nevolí, kdy nechyt zejména u matky hrůza a strach z budoucnosti, křeče, nespavost, kdy strachou nezústanou nikdy ani prostředky vyvolávající potrat, pak je to

fyzilogicky vzato doba, kdy je embryo zasaženo, kdy dochází k prvnímu pohybu srdce = *primum saliens*, kdy srdce začíná bít a kdy začínají pracovat arterie, jimž udává životní takt gangliový systém, obzvláště silně napadena křečemi a to nepřetržitě, pak lze vysvětlit všechny dočasné nedokrevnosti a překrvení u psotniku, který se dříve nebo později vyskytne. Jestliže psotník, eklampsie (božec) dětí není nic jiného než rychle a prudce nastupující epilepsie nebo padoucnicové záchvaty, pak se tím psychiatru a praktickému lékaři naznačuje, kdy a jak je možno opravdu pomoci proti idiocii. Nemá-li hrozit idiocie dítěte, má být oplodněná matka klidná, má se cítit šťastně atd. Přenos psychického stavu matky na plod je mnohokrát dokázaná věc.

Je ovšem rovněž dokázáno, že v pokročilejší době těhotenství silně působí na každý citlivější plod válečné události, bombardování, děs při požáru a záplavách, vůbec podstatně živelné a rodinné události. Takže čím rychleji se každodenní události odehrávají, dokonce i v pozdější fázi, kdy se již rodiče či dokonce vychovatelé a učitelé chlubí mimořádnými vlohami dětí, tím méně může dojít ke správnému a trvale progradnímu vývoji všech vnitřních i vnějších orgánů dítěte.

To objasňuje slabou srdeční činnost, obvyklou u idiotů, kteří trpí špatným prokrvením mozku, cyanózu všech vlásečnic, obzvláště dolních a horních končetin, jejich tak časté omrznání, a ještě více jejich nenapravitelně špatnou, přinejmenším ztíženou pohyblivost např. při hře na klavír, psaní, kreslení a vždy žádoucím mluvení, návyku přiměřeného chování, týkajícího se nepřijemného slintání, udržení stolice a moči, výdrže při učení, při hře, změnách orientace apod. Už při tomto pragmatickém nástupu a charakterizaci idiotství je nezbytné popsat jeho vztah k eklampsii, epilepsii a kreténství, alespoň do té míry, jak to dovoluje dosavadní zkušenost.

Dosud vládla praxe nepřijímat do ústavu idiotů žádné epileptiky s odůvodněním, že je epilepsie zcela jinou chorobou, již nelze léčit, a která významně a dokonce nakažlivě narušuje výchovu a vyučování. Jakkoli jsou mnohé z těchto postřehů pravdivé, zkušenost nás přece poučuje, že právě jedinci, kteří byli po oddělení léčení pouze didaktickým tlakem, dostávají posléze bez ustání epileptické záchvaty, často najednou záchvat různých typů, které nutně musejí od takového školního nátlaku důtklivě zrazovat, a v mnohých případech se pro tyto jedince osvědčila jako úplně postačující volba zcela jiného způsobu života, obzvláště v zemedělství a lesnictví, již méně v zelinářství a vůbec v zahradnictví. Existují nemělká znamení, totiž vnější znaky, např. vlasový porost hlavy, zuby, prsty na nohách, ruce, stavba hlavy a trupu, jen když je umíme nalézt. Sám lékař by je při odvodu vojáků měl rozeznat, i učitel, profesor, a tyto znaky by jej měly vést nabádat k opatnosti i u zdánlivě pohledných lidí. - Na příslušném místě tyto znaky uvedeme.

Všeobecně je třeba předeslat, že podle dosavadních jistých zkušeností je idiocie a epilepsie jedna a taž choroba, pouze s tím rozdílem, že, chceme-li přirovnat život těchto nešťastníků k přírodním jevům, představuje idiocie otupující a vyvalé vedro a epilepsie bouří s hromobitím, blýskáním, pohromami apod. Oddělení je v žádném případě nemůžeme a vyléčit už vůbec ne - třebaže jistě můžeme bránit záchvatům nebo přispět k jejich zmírnění pomocí léků.

Kretén má jiný patologický nebo spíše teratologický průběh vzniku a utváření. Kretén má *viña primae formationis* už při početí a tvorbě plodu, a to v tzv. minimálním vegetativním zárodečném listu, zatímco idiot minimálně o 4 týdny později v těle matky při utváření mezilistku vazomotorického zárodečného listu, který zprostředkovává spojení s vývojem srdce, tzv. *primum saliens*, a celého povodného i odvodného cévního systému oněch zmíněných dvou listů, animálního a vegetativního, tedy kostního a svalového systému, jakož i střevního a později všech ostatních přídatných systémů a mezisystémů. Kreténi mohou být hrubí, hubní a nesouměrní, ale přece chápaví, a tím často i použitelní; idioti je většinou křehký, slabý, nemá výdrž, je jemný, ba i pohledný, jeho chorobnost však ve v rozličných či dokonce ve všech částech cévního systému a je s podivem, že to je tomu i u epileptiků. A ještě podivnější je i následný vývin syfilidy, která se tu často vyskytuje jako fenomén odvozený, s větší či menší silou, od rodičů, dokonce přímo jako jejich dědičtí. Důkazy lze dodat z různých chorobopisů.

§ 3. Poloha ústavu a ústavní budova

Má-li Praha zeměpisnou polohu 50° sev. délky a 32° východní šířky, pak ústav nachází v severní části Hradčan, téměř uprostřed severního svahu se třemi terasami, zvaného *Cauda montis*, který je opukový a který - ač je v okolí dost poměrně hlubokých studní - má přesto stoupající prameny, jež jsou pak sváděny do podlé tekoucího potoka Brusnice v tzv. Jelením příkopu.

Široká prostřední terasa zabírá místo bývalého hraběcího paláce čtvercového tvaru, postaveného za velkých nákladů, povětšinou dvouposchodového, s čelním náikem situovaným od jihu k severu a opeřeným o arcibiskupský palác, který má tři poschodí a v nižších poschodích poskytuje prostory pro prádelny, vodárny, kuchyně a místnosti pro služebnictvo.

Palác má jedno hlavní a ještě jedno široké schodiště se dvěma točitými schodišti, z nichž druhé vede do rozlehlých sklepních prostor (včetně lednice). Celá budova má od severovýchodu k severozápadu vedoucí, velké, široké a vysoké vyzděné odpadové kanály, které ústí na severu do potoka Brusnice.

Výhled z celé této kvadratické budovy je na jižním svahu značně zastíněn budovou kapituly a na východě z poloviny arcibiskupským palácem; volný je jen severní pohled do císařského Jeleního příkopu a nevolnější a nejšířší je výhled

na západ - na západ slunce -, kde se zároveň rozkládá i ústavní zahrada (bohužel dříve ze dvou třetin odprodána) s malou terasou, kamenným bazénem a krásným, vysokým zahradním salómem.

Třebaže je k dispozici domácí studna i studna arcibiskupská s výbornou pitnou vodou, je do ústavu ještě navíc za roční poplatek přiváděna voda na mytí i vaření z císařského vodovodu; rozvádí se tlakovým rozvaděčem nejen do prádelny, kuchyně a koupelny, ale i do všech ostatních míst, kde je jí třeba.

Celá budova je masivní, postavená starým způsobem, jakým se stavěly paláce. Vystavních partiích jsou ostění mramorová s krásnými, vysokými vykládanými dřevmi a většinu stropů zdobí štuk a překrásné olejové malby; vysoká palácová kaple s oltářem zasvěceným sv. Anně nad zahradním salómem je určena k nedělním a svátečním bohoslužbám ústavní mládeže. Kapelní echo trvá 11 vteřin (po postavení oltáře jen 9 vteřin) a poněvadž je kaple postavena elipsoidně, poskytují její dvě ohniska veškeré přednosti naslouchání tzv. nebeské hudbě.

Jelikož je palác postaven přesně na poledníku a jeho čtyři stěny podle čtyř světových stran, hodí se tato krásná, vysoká budova znamenitě pro povzbuzení sklíčených myslí idiotů. Její hodnotu ještě obzvláště zvyšuje čistý vzduch, poloha uprostřed zahrady a obory, chráněná proti větrům, a klidné ústraní, vzdálené rušnému pouličnímu světu velkých měst. Bohužel však ústav dosud nemůže být dostatečně uzavřen.

§ 4. Chovanci, jejich pudy a typy, jejich fáze a jejich časově omezený pobyt v ústavu podle věku

Mnohé bylo naznačeno již při zmínce o přijímacích opatřeních pro lékaře, teprve zde však může být věc řádně probrána a demonstrována, alespoň kresbami, otisky a fotografiemi, které si však se zřetelem na rozpoznání a léčení idiotů musíme vypůjčit z oblasti antropokracie.

Teprve po seznání pravidel, která se týkají zdravých jedinců zdatně se rozvíjející populace, můžeme rozpoznat a poměřit odchylky u idiotů a kreténů, jakož i u zříd (teratí).

Poukazujeme zde tedy nejen na první sdělení přednesené v Karlových Varech r. 1862 na sedmáctém shromáždění lékařů a přírodovědců o antropologických pracích Fyziokratické společnosti, nýbrž i na práci vydanou r. 1877 pod názvem „Instruce pro registraci pokročilých nebo tzv. prográdních stavů místního obyvatelstva od A. B.“, v ústulce B.

Zde ovšem nezbyvá nic jiného, než podat populárně co nejstručněji charakteristiku jednotlivých typů, jak je pojal první klasický typolog Theofrastos, který rozpoznal 15-30 takových lidí, zde ovšem ve vědecky uspořádaném sledu.

1. Musíme začít typem vědychtivým. Starí Židé nazývali tento typ Neftalim a Řekové je měli za vynálezce, kteří měli neustále na jazyku své Έυρηκα. Zkouška však ukazuje, že existuje trojí velikost hlavy a těla lidí vědychtivých: malá, střední a velká, všechny však jsou zakulacené do osmi stran, oktaedricky. Právě všim nos není příliš vysoký, spíše přiměřený horní bod vhodný pro mikroskopické pozorování. Tito lidé stále něco hledají a otáčejí hlavou na všechny strany se navzájem způsobem zhodnocování, oceňování nálezů, a zatímco jej malý Neftalim např. u 80, a opravdový, žádoucí Neftalim zůstane u hodnoty 800 nálezů, protože vše zároveň zvažuje, fyzikálně zkoumá a podrobuje delšímu zorování a opakovanému probádání. Malý heuronom vypadá opravdu dětsky a dětinsky, s tvářičkou jako jablíčko, jak se říká, podobný hlavičce naivního dítěte a navitá ve všem je pro něj skutečně příznačná. Jestliže se vyskytne nový předmět, běhá malý heuronom dětinsky od jednoho k druhému, i zabloudí a zapomene na vlastní cíl svého bádání, jako motýl, který neustále letuje z jednoho květu na druhý. Tímto dětinským charakterem si malý heuronom připravuje v životě ne jednu horkou chvilku a majetkovou ztrátu. Stává se z něj nakonec mluvka, λογοποιος, žvanil, kecal (λαλος) αδολεσχης, theofrastovské vypravěč novinek; velký heuronom se na druhou stranu od dětství všestranně obklopuje váženými osobami, prostředky i přáteli, spolupracovníky, a to jak veřejnosti, tak v soukromí. Jestliže okolí a doba nerozpozná toto heuronomní „libreto“, trvá to roky, ba i celý jeho trudný život, než dosáhne toho, proč narostla křídla. Právem o něm musí být řečeno, že svými vynálezy a pokroky postkruje státní káru kupředu a měl by sedět na každém ministerstvu jako nejen proto, aby sám uspěl, nýbrž též proto, aby chránil všechny heuronomy státě před tlakem privilegií a pojišťováním patentů, ano aby zaštitil heuronomy obvykle chudé, francouzskými institucemi zvanými „Instituts d'encouragement“.

2. Další typ, jakýsi udržovatel rodu - typ zv. dioikete, který obvykle nazýváme typem s rodinným pudem, inteligentním zaopatřovatelem, ale také hloupým a mácím volem. I jeho hlava je kulatá, ale přece jen v oblasti čela širší než by měla být, tím pádem jsou i oči dále od sebe, rovněž krk je širší, jako u býka, celá paže až dolů ke kosti křížové je i při stožení trochu vystouplejší než normálně. Ruce a nohy jsou rovněž široké a lidé tohoto typu jsou známí odpradáвна nejen v Bibli jako Ruben, nýbrž jsou také výstižně vyliceni díky Theofrastovi jako „Αγροικοι“ (obroušený, neuhlazený; hrouda, posedláčily). Mezi venkovany nalezneme všechny heuronomy hodné takových exemplářů; ti pak při polních pracech a při práci s vlnami ještě více zvolovávají a ženy hloupnou; ba i lidé, kteří jsou jinak odlišných typů, např. archonomové nebo psychozoti, stávají se rozšířením lebky a možná i spojů vyslovenými Rubeny a to dokonce v celých rodinách. Jsou ochotnými a dobrými poddanými, cítí se šťastně, když má celá rodina co jíst, pít a do čeho

třeba prostě, leč solidně, obléknout. Ze strany úřadů se s nimi těžko jedná, často přetěžko proto, že jsou hloupí, ale mazaní. Většina jich tihne k hlouposti, k marným prohanostem a, když jde do tuhého, k zlovlnosti. Na této zkušenosti se svým prohanostem a, když jde do tuhého, k zlovlnosti. Na této zkušenosti se zakládá německé pojmenování „Bosheit“, od bos, bovis, βοῦς, βοος. Βοῦκοικα jsou svým způsobem básně životní blaženosti těchto prvních nomádů; máme však i vzměšené estetické pokusy o znázornění, např. na hvězdném nebi, kde Býk, po- drážděný malinkými komáry na hřbetě, útočí zuřivě proti červenému šátku Ori- na, šířitele osvěty, které ještě navíc doprovází hlídací Malý a Velký Pes, a je na hvězdném nebi poetickým protikladem ke Štíru a starým jedovatým hadům na druhém konci Mléčné dráhy, v jejíž Polárce, tj. ve středu nahoře, se prostírá svůd- ný ráj se svými zlatými jablky, hlídány severním Hadem jako Kerberem.

3. Třetí typ v této brachycefalické řadě hlav je vlastenecký typ s vojáckým pu- dem, patrionomem jako ∞, tj. jako nekonečně vyvinutý poslední člen první řady krychlí, představíme-li si vývojovou soustavu jako krystalografickou. Má nejvy- raznější vyvinuté rodné pud; dělá vše, dokonce dává v záuku i život, aby ochrá- nil své blízké a společné vlastnictví všech, vlast, aby je vždy zabezpečil přesným vykonáváním svých povinností. Většinou jsou to lidé hezci, pořádkumilovní, milí, mužní, čestní, jako z „Legion d'honneur“, většinou milenci citizadostivých dam, počínaje Venuší, která milovala boha války Marta, ačkoli byla sama jakožto man- želka výdělečného Vulkána zamilována i do něj. Odedávna je tento vlastenecký pud znám v mužské podobě jako Mars, v ženské jako Bellona, bohyně války, se všemi emblémy pustošení smrtí a ohněm. Je ovšem pozoruhodné, že tento druh lidí, podobně jako Izacharové ve své dychtivosti po výdělku, umí poslouchat přesně a bez zbytečných otázek; že mají moudrou dispoziční schopnost sledovat svůj cíl při vyučování a při nacvičování, aniž by přitom byli jako Judové, chorobně toužící po vládě, přirozeně nadáni k vládnutí. Každý přirozený pud má svou oblast ovladatelnosti, člověk musí jen včas usilovat, aby poznal sám sebe a vyhledal k dalšímu působení a ovládnání své kvinty, případně více kvint po sobě, dokud nenalezne své prostředky a nedosáhne svého cíle. Tímto způsobem musí takový člověk, aby ochránil sebe sama a své blízké, jakož i jejich zisk přinejmenším proti nepřítelům, jako voják usilovat o solidnost, i téměř o neměnnost, kterou nepří- sluší připisovat jako nutnou vlastnost ani samotnému Bohu.

Druhá skupina pedionomních pudů sestává opět povytce ze 3 pudů, od střední podoby = 1 až k nekonečnu ∞. Je to pud napodobovací (typ mimet), výdělečný pud, tj. více než 1, a společenský pud, homilet. Všechny 3 typy se již ve svém curriculum vitae zpronevěřují gaeonomním, brachycefalickým lidem, poněvadž jsou jako opice, které rády napodobují, nebo po výdělku toužící všeušlechťivě či nekldní lidé, kteří stále pobíhají sem a tam a které je vidět všude více než doma při práci. Všechny 3 typy mají brachycefalické kulaté hlavy, náležející ovšem do druhé, prostřední řady krychlových krystalů, dvojitým srústem všech os vic

odkázány na rovinu. Přirozeně docházíme k polednikovým typům, k oronómii, jež se zdvihají z roviny, neboli k horalům, typům, které rozkazují shora, kam poutník, učitelský pud, osmička, pud cti a devítka, pud vládychtivý.

7. Učitelský pud se syngomním typem je znám od pradávna. Byl doveden k dokonalosti už v pohanských Athénách v rytmickém zobrazení bohyně Pallas Athény neboli Minervy, ochránčyně Athén. Mírně prodloužený obličej se rozšiřovat od užšího čela směrem k bradě, hlava je značně protáhlá od čela do zadu k temeni, jinak jsou rysy výrazné, mnohdy s vysoce posazenými, obzvláště v noci svítícíma očima. Jako u rysů, sýčků a sov nebo okomů a tresek ve volnosti jsou stvoření k nočnímu hlídání a studiu v největším klidu. Tito lidé mají rozvířenou, vzdálená, klidná, byt' ponurá místa, v noci rádi bloudí sem a tam a při výkonu učitelské služby rádi jednájí žensky příjemně, nezadané, jejich pohledem zkrátka nic necudní, ponechávají si rádi závažná školní rozhodnutí a rozsudky ve svých oborech a rádi ladí všechny nástroje orchestru podle svého základního a výše uvedeného (13), daného rozpětím, jako všechny své žáky a žákyně pro všechny typy života. Feidiás nemohl svou Pallas Athénu, ochránčyni Athén a učitelku povětřování oliv (již si Athénané zvolili v soutěži s Neptunem, který nabízel kompromis vyzítíjněji, než jako vysokou, vážnou pannu s dlouhým oděvem, se šperky a zlatým pancířem na prsou, helmou na hlavě, kopím v pravé ruce a se štítem uprostřed, na němž byla zobrazena hlava Medúzy, jejíž pohled proměňoval v kámen. Starověký mistr Aischylos nechává při stejném počtu hlasů pro a proti osvobodě od trestu podsvětí Oresta, pronásledovaného Erinyemi, rozsudkem Athény pomoci hlasovací kaminku, *calculus Minervae*. Zdá se, že učitelský pud kladouci důraz na učební metody, ale ne nové pravdy, nové zákony; jejich oborem je pouze předávat všeobecně osvědčené, potvrzené věci, vstěpovat je učním a dělat ve dne v noci a ve své škole rozsuzovat.

8. Pud cti je veskrze vyjádřen v timononním typu a v jedenáctinném taktu. Leda je protažena dozadu k týlnímu hrbolu a rovněž postupně, povytce podle svislice zrušena od čela směrem k bradě. Jako u všech typů je sexualita u mužů vyjádřena ostřejší a u žen mnohem příjemnější, jemnější, takže i mezi šesti typy řeckých bohů právě tento polednikový typ, který se již od přírody drží zpátky (smílnost), platí za nejkrásnější a je ještě povýšen Venušíným pasem (ženským půvabem). Učitel, pud cti představuje vlastně funkci anatomického kožního systému, pochopit nové (do kosti, svalů, cév, stěv apod.), že tomu dává jednotný tvar; a rovněž v jedenáctinném dělení vládně nad řadou pěti a deseti prstů obvyklého decimálního světa, a to dokonaleji, než napodobující devítinný svět Benjaminův poukazuje na desetinným světem. Sčítá-li devítiková zkouška pouze zprava doleva

pak sčítá zkouška jedenácti, vyšetřující srdce a ledviny, zprava doleva střídavě tytéž číslice, a taktéž zleva doprava. Nikdo by netušil, jak důležitou životní funkci má pud cti, neboť on sám se zdá být pouhou prázdnotou, párou, fíntilstvím, či má pud cti, neboť on sám se zdá být pouhou prázdnotou, párou, fíntilstvím, fantazijní říší psychiatrického velikášství, kdybychom nerozpoznali a neuvázili vlastní důvod tohoto chování - udržet si čest a důstojnost; správný je Schillerův výrok: „Etiketa nahrazuje ctnost tam, kde není a zkrášluje ctnost (*officium* = povinnost) tam, kde je.“ Nepřístupný Venušín pás má hluboký význam, a muž se stane skutečně mužem, když se ožení, když jej i jeho blízké navenek i uvnitř chrání Venušín pás cudností, usměrní surovost a divokost za ceremonii jako u rozmnožování květin; muž má na mysli a leží mu na srdci čest a budoucnost nastupujících generací.

9. Zcela přirozenou posloupností se dostáváme od pudu cti k vládychtivému pudu, který nachází přiměřený nástroj duše i ducha v hlavě a těle archonómů či zákonné vládnoucích lidí. Všechny tyto polednikové hlavy jsou protažené od čela k týlu (dolichocefalické) a stejně tak od čela přes nos k bradě, pouze s tím rozdílem, že zde je v tomto směru poledniková linie zahnutá jako ostří sekery, snad aby byl co nejzřetelněji vyjádřen záměr „*Divide et impera*“. Sem patří orlí nosy, ale i krátce zahnuté nosy sovi. Jupiter Olympský, který přenáší hory svařstinné svého obočí, byl již v pohanské době uctíván jako nejvyšší bůh bohů; jiný zásadní případ je zase Jákobův syn, jenž byl otcem a všemi 11 bratry při jistých rodinných výpravách uznán za kompetentního a všichni ho ochotně poslouchali; což on přijal jaksi bezděky, ne však jako dobromyslně se nabízející Ruben. Jeho tříadvacetinné taktové číslo pokrývá či snadno ovládá ze svého středu mezi 16 a 32 celou tónovou řadu a všechny černé, neklidné pudy lidského těla; na klaviatúře piána představuje on sám fis, 5-6 cis, dis, gis, ais černých kláves. Jeho moudrost spočívá v brzkém rozpoznání cílů a prostředků, které k tomuto cíli vedou a které ho dosáhnou. Emblémy, orel s blesky, dráček v parátech žezlo, s bohyň vítězství Viktorii na špicích, sfingy vpředu pod trůnem Jovovým jasně naznačují, co má celá tato olympská postava vyjadřovat. Vládcé, Juda, má dyadickou moc, umí rozmetat až na molekuly, ale také pomocí svých blesků vytvořit z prachu tělo, spojit skupiny, jako galvanický proud rozložit všechna chemická spojení (vodu apod.), jako zase na druhé straně spojit kyslík a vodík svým bleskem ve vodu. Juda umí mluvit velmi dobře před ministry a faraóny v Egyptě, stejně jako nejen dostát Machiavelliho klíčkám a obchvatům, nýbrž i dokázat, že zlo musí též mít své pole působnosti, aby vyprovokovalo ctností. Umí si udržet své vládnoucí postavení; a to kvůli celku, který vždy vyžaduje *unitas in necessariis*, v malých věcech ponechává dosti volnosti (*in minoribus libertas*) často až k velké hříšnosti, ale nikde nesmí opominout lásku mezi jednotlivými částmi celku, cement, molekulární tmel, jen tehdy může poskytnout ligitární a religiozni z denního života, kterého je a nehmotný chleba (*panis et circenses*) v pravé kvalitě a kvantitě. Juda, fis, je

vykonávající kvintou tónu h; jako pud cti je, co se týče získání týdenního chleba, příliš jalový a povrchní, a i kdyby se nakrásně přihlásily francouzské „d'honneur“ Napoleona III. a Boothova „armáda spásy“ konala v londýnském F. ter Hall svá květnová shromáždění za účasti 1200 důstojníků a při ročním příjmu 121 000 liber šterlingů ve svých kasárnách, nikdy nenahradí fis, monarchu, kdo ovládá všechny své ostatní kvinty cis a tento zase gis a gis zase dis a dis zase dokonale přirozené po kvintách, a tím právě uspokojuje vše, celou společenskou, celou pentadický a decimální svět se všemi jeho nezkrotnými tělesnými orgány, hudební svět je plně a cele melodicky a harmonicky proniknut těmito akordy a kvintadýmkami, těmito sexuálními tónickými a dominantními takty, jejich symfoniemi, náraty, fugami a mšemi, takže se právě teď, na konci starého světa pestrého a slepení, chromatické éry, konečně musí přeměnit enharmonizující éra v éru větší, důstojnější, vědeckější, lépe ovládací a cílevědomější. Jovové světa, olympští vládcové, musejí plnou parou vpřed s celým poradním sborem svých bohů a bohyní, a to nejen jako necesaristé, nýbrž i v dokonalém souladu s libertisty nebo liberalisty, jakož i s charisty a eucharisty prostého rodinného, občanského a státního života i života lidstva vůbec.

Svislá část typového křídle vykazuje ještě 3, a to hydronomní typu, psychozota s pudem sebezáchovy, exilista s pudem smiřovacím a hosionoma s pudem náboženským.

Všichni tři náležejí hlubšímu směru duševní činnosti, která způsobuje ve vnějším světě, nýbrž jen v sobě samých a v říši ducha a pravdy, a to nahoru i dolů, směrem k zemi, k tajemství hrobů a života, v ní ukrytému, a směrem k nebi, k hvězdám a jejich nekonečnu; téměř se zdá, že nejvyšší paradigmatóro sám sleduje tyto teoretické myšlenky tím, že proti sobě staví gangliový či psychozotní systém, který, mimo působnost vůle, zajišťuje všechny vegetativní, lunární pohyby v těle, v střevech, mléčných žlázách, cévách, plicích a artériích a ovládá nižší, gravitační, pozemskou, dekadickou funkci, a stále připravený, volní život vlastního nervového systému v mozku, míše a všech pěti smyslových a jiných orgánech svalového a skeletního systému (jenž je vybudován jako odraz sudých čísel *arthoi arithmoi* vyššího duševního života (1. 2. 4. 8. 16. 32.)). Základ těchto dvou systémů je sporné tvoří hlubší a vyšší životní zájmy, takže gangliový systém vyžaduje spíše a spinální systém musí však být stále na stráži, stále k dispozici, aby mohl sloužit vyšším zájmům až k virtuozitě a klasicitě, ke genialitě, zvětšující se dle duchovní doby až téměř do nekonečna.

10. Jedinec s pudem sebezáchovy, cis, kterého nazvali již staří Řekové psychozotem, jehož duše je ve stálém nebezpečí, jen na špičce jazyka, na rozhraní úplné zpodobněn v psychozotním typu, a to ještě v dvojím směru, ve zcela

materiálním, medicínském, látkovém, a ve vyšším substitučním směru, který má co do činění též s peněží, cennými papíry, šetností, hraničící až se skrblicítvím. Jejich hlavy se jeví jako vskutku prodloužené od čela směrem dozadu k temeni, takže lebka i obličej z obou stran zabírají značnou plochu. Mají stále strach o život, který dokonce zasahuje do nočního a snového života, takže mají na toto téma mnoho snů, jako egyptský Josef v raném mládí, ale jsou velmi důležití a dobročinní svou šetností a stálou prozíravostí, ne tolik mechanickou pracovitostí jako stálou židovskou přičinlivostí, přiměřeným uspokojováním potřeb rodiny, ba celých národů - jako každý pravý finančník. Jsou vůbec konečným útočištěm všech 11 typů, protože tyto typy neznají a nechápou z vnitřního popudu, neoficiálně, smyslně šetření a pěstí.

Ačkoli Řekové mají mezi svými vzorovými typy pudů, mezi dvanácti olympskýchmi bohy, i bohyni Ceres, hospodárku, která má na starosti setbu, zdaleka nemá tento ženský vzor eleusínských mystérií takový dopad na vývoj lidstva jako finančníctví a zásobování Féniciánů či Punů, vůbec Židů až do tohoto okamžiku: egyptský Josef nezachránil tehdy pouze veškerý egyptský lid před hladem, nezařadil pouze poddanství králi, nezajistil svému vlastnímu kmenu třísetletou existenci v bohaté egyptské zemi Gosen - jeho počínání musí platit i za praktický počátek světového finančníctví, neboť už nikdo nikdy nevymaže z dějin všech evropských národů označení peněz (financí) právě podle tohoto lidu, tak jako pouze jim je připisováno směnárství a dnešní finanční operace, hospodářské prognózy a jiné vynikající vlastnosti jejich pokolení. Po zvláště životamilovném pudu lidí následuje pud č. 11.

11. Pud smiřlivosti s exilistickým typem, tónem gis a pětadvacetinnou disciplínou, byl znám už starým Řekům ve ztělesnění olympského posla neboli Merkura, užitečného v životě bohů a rovněž tak mezi lidmi v roli průvodce mrtvých. Jeho uhlí ovnutá hadem, okřídlený klobouk a okřídlené nohy nám však nepomohou, abychom mohli jeho dovedný typ charakterizovat ve tváři, v trupu a v končetinách; při poddajnosti, kterou potřeboval při všech svých podnikcích a při podřadných pracích na zemi i ve vodě, přece podléhá životnímu pudu. Z toho plyne, že nahoře je jeho lebka shodná s typem lebky Josefovny, zabalonský obličej se obzvláště v oblasti čelistí a úst rozšiřuje až k tzv. kofroi, zuby víceméně nerostou svisle a těsně u sebe, nýbrž jsou odkloněné jako paprsky s většimi mezerami. Tyto hlavy se většinou vyskytují provázeny velkýma, kulatýma a rozevřenýma očima. Angličané jsou spíše egyptskými Josefy s velkými plochami po stranách hlavy, zatímco vnitrozemské i zámožské obchodníky musíme hledat u Dalmatinců, Portugalců a vůbec u mořských břehů a obchodních cest, jakož i u zaměstnanců nejnověji zaváděné a nepřetržitě velmi podporované železniční dopravy. Pravý exilist není egoistický psychozot ve dvojím či trojím odstupu; je spíše podoben dioiketskému otci rodiny, který pracuje dnem i nocí, jen aby viděl, že je všestranně

postaráno o všechny jeho blízké, členy rodiny. Exilast musí vidět, že celé obce, provincie a země - státy a samo lidstvo plně prospívají, takže bohatství, zajištění lidského pokolení, směnné obchody neznepokojují jeho srdce či gangliový systém. ani ho neudrňuje ve stálém napětí. Jeho lymfatický systém, jeho vstřebávání je mu dostatečnou odměnou, jen když vidí světové usmíření, když je uspokojen pozemský pětinový a decimální svět, tzn. $5 \times 5 = 25$ nebo 5, 10, 15, 20, 25.

12. Poslední a nejvyšší, protože konečný, pud všech pudů a jednání, je pud náboženský, kterému odpovídá hosionomní typ, se svým tónem h a číslem sedmi. Ačkoli jej teoretikové popírají a vysvětlují jinak, existuje odpradáva, nejen jako dodatečný následek dosaženého a umožněného požitku, nýbrž i jako nejčastěji zanedbaného vědku a neustále pociťované závislosti slabého lidství na vyšším bytí. Vyskytly se opakované snahy prokázat náboženský pud jako pouze dočasně, neboť konečností každý opravdu střizlivě uvažující, snad nad vším přemýšlející kupec, a muž s nadějami a ideály - péče musí aspoň trochu věřit, a může existovat jen jediná nadpřirozená a prastará vesmírná bytost. Tato věc však tkví daleko hlouběji v říši duševní a duchovní. Náboženský typ je nejhlubší, nejvyrovnanější, nejkřídlnější niterný pud, jak ho nacházíme u Pýthagora, Platóna a od raných dob obzvláště u egyptských a vůbec u všech důstojných kněží v klášterech a na venkově. Jejich čela jsou většinou vysoká (Řekové je nazývali Marmaromové, Slované Lobeke, Lobkovice, Popele, stále pamatující na smrt), jejich nosy nejsou nosy panovačné či orlí nosy, nýbrž jsou právě takovými, jakými řečtí a řečtí chafři nikdy neopomněli obdarit plnou měrou své výtvoř. Jejich vysoké a široké hlavy s čelenkami vypadají důstojně, takže už samotné svázané vlasy musejí působit dojmem hloubky. Pro antroponoma je pozoruhodné jeho tónové a taktické číslo sedm, které podle situace, např. v klavíatuře, stále zůstává neměnné touto septimou, jako pro výzkumný pud prima jako první klávesa v tónové oktávě. Všechny tóny prima a septima ano; a to natolik, že Židé používali sedmičku i místo přísahy (při nejistějším) a uvedli ji do souvislosti; ale snad působily i jiné kosmické příměry, obzvláště vlivy Měsíce, Měsíc však zasahuje příliš mnoho do všeho pozemského, do všech fis, cis, dis, ais, Zde, u náboženského pudu, se setkáváme skutečně s mysteriózní stránkou člověka, která lidem pochybujičím poskytuje pravdu v naší diasofické době některá vytožená vysvětlení už jen za pomoci pouhého abakového počítání.

§ 5. Životní fáze

Velmi důležitých fází lidského života, do nichž musí vstoupit každý člověk od svého narození až do nejvyššího věku - 84 let -, vždy po ukončení sedmi let, je dvanáct. Všechny roky po 84. roku života jsou mimořádné a taktéž všechny roky před 84. rokem života, neboť životní řád obnáší přesně dvanáctkrát sedm let.

První tři sedmiletí tvoří první kvartál (celkem 21 let); je to období učení a zázkostných záležitostí, které člověk tráví jako dítě (1-7 let), pak jako chlapec (7-14), a konečně jako mladík.

Druhý životní kvartál je vyplněn životními povinnostmi dorostlých mužů a žen, a to v tělesném smyslu - plozením dětí jako svého vlastního (tedy zesílenějšího) těla mužského a ženského pohlaví, somaticky rozložitelného do dvanácti systémů, a v duchovním smyslu získáním a využitím zdrojů obživy, závisících na odhadu jejich dosažitelnosti a na vlastním životním pudu. Této devize má být ve stále rostoucí míře činěno zadost rozmnožením „já“ - dětí mužského pohlaví ve všech generacích. Tento kvartál je tedy doprovázen v první fázi dětmi, v druhých sedmi letech chlapci a děvčaty a ve třetí sedmileté fázi mladíky a pannami na vdávání. Tyto panny pak zřejmě opustí rodinu, leč tyto rodiny jsou zase posíleny přibuzenstvím, a tím, že se muži ožení, jsou dcery nahrazovány švagrovými. Rodina se vždy pohybuje kolem čísla 12, a to ve všech svých uspořádáních.

Po tomto kvartálu povinností přichází třetí životní kvartál, a to kvartál řídicí v délce jedenadvaceti let.

Ačkoli příroda v tomto věku již nesměřuje k plození dětí, je tento kvartál rozdělen na známé 3 stupně mládí, a to v prvních sedmi letech s vnučaty v dětském věku, po sedmi letech pak vnuky ve věku chlapeckém a vnučkami ve věku dívčím a nakonec po třetích sedmi letech vnuky ve věku mladickém a vnučkami ve věku panenském. Tu již nevládné atmosféra povinnosti, spíše jakéhosi vedení synů, kteří se nyní stali otci, a částečně i dcer, jež se staly matkami. Otec-řídicí i matka-řídicí žijí teď ve svých synech, dcerách a vnučatech.

Pak následuje čtvrtý životní kvartál, rovněž odstupňovaný do tří sedmiletých fází, s pravnoučaty jako dětmi, chlapci a dívkami a mladíky a pannami na vdávání. Emeritní bývalý učeň, oficiál a řídicí, funguje nyní jako poradce celé rodiny, který se pro slabost nemůže stát oficiálem ani řídicím, a zůstává tak pouhým zasvěceným a zkušným radou. Že se celý tento průběh přenáší z rodiny na obec nebo na město, na provincii a do záležitosti země, ba i do záležitosti státu, je přirozené a rozumí se samo sebou; bohužel se to však těžko provádí programově, ovšem největší starosti státu má být, aby při dosahování tohoto cíle dodržoval scenáry pro potomstvo rodin stále otevřené, aby se muži ženili ještě v plné síle a ženy aby byly zasvěceny v příslušnou dobu do svých ženských rolí; tím by se mohlo předejít velmi mnohému zlu na světě, dosavadní stav se však podobá spíše

pouhé loterii s nemnoha řádnými výsledky pravého, šťastného života; tyto podmínosti jsou častým zdrojem všeobecné needužnosti a onemocnění a vedou rovněž k idiocii, kreténismu a terácii.

Fázové scénáře jsou ve svém zřízení a přípravě nanejvýš důležitou starostí a církve a každý jednotlivec by měl pečlivě dávat pozor na to, aby náležitě prodělal každou fázi a aby obzvláště manželská spojení prospívala utváření správných charakterů a sloužila obci a vlasti, neboť jestliže např. člověk s pudem (E) ve svých 42 letech a přitom na celý život dospěje do fáze pudu cti, pak před tímto věkem i po něm vykonat mnoho vynikajícího právě proto, že je jedincem s tímto pudem.

Všechna tato a jistě i jiná poučení o fázových posloupnostech nejsou samostatně psána pro idioty, ale pro jejich vychovatele, učitele, ošetřovatele, vychovatele, opatrovnice, pro samotné ředitelství a pro duchovního rádce, a to nejen kvůli lepšímu pochopení věci, nýbrž i pro nabytí větší a lidštvější obětavosti vůči chřadlancům, kteří nejsou vždy idioty od narození. Jsou mezi nimi mnozí, bohužel opravdu mnozí, kteří trpí idiocií získanou, protože místo aby se při náležitém vedení a zvláštní metodě vyučování vyvíjeli stále prográdně, stávají se retrográdními až k úplnému zblbnutí, a to v každém věku. Postupně ztrácejí paměť, umění až k úplnému zblbnutí, a to v každém věku. Postupně ztrácejí paměť, a umístění než v ústavech pro idioty; jak však už bylo ozřejmáno, nejsou vždy blbnutí a hloupi, ale též oplývající přílišnou hbitostí, ukvapeností, jsou to hyperkinetické apod.

Abychom tedy nakonec ještě stručně shrnuli, budíž poznamenáno, že každý člověk, i když má v sobě všech 12 výše popsaných pudů, přesto má jen jeden hlavní, leč s tím, jak roste od jednoho sedmiletí k druhému, musí prodělat postupnost jednotlivých pudů jako fáze a v určité fázi se pak projeví dvojnásobně rozvinuté. Geneastv v dodatcích znázorňuje tuto spojení a tento koloběh velmi zřetelně.

§ 6. Druhy idiotů a jejich časově omezený pobyt v ústavu

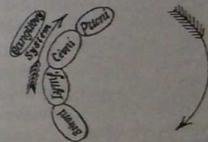
Žádný ústav pouze pro idioty si nemůže stěžovat na zrůdy, většina dětí je špatně tak dobře stavěna, že průvodci cizích návštěv ústavem bývají velmi často oslovováni a s podivem dotazováni, zda ten či onen jedinec je skutečně idiot. Ředitelství dokonce musí často při příjmu vymínit 4-6 týdnů na pozorování, než může vyřknout rozsudek, zda se jedná o idiocii nebo o chyby předchozí výchovy. V současné době (1883) je v ústavu 60 jedinců a nutno poznamenat, že od doby publikace našich zpráv o ústavu idiotů v Praze roku 1874 se počet chovanců rokem od roku jen málo měnil a bylo by tím pádem bezúčelné ony informace opakovat.

Proto přikládáme k naší letošní zprávě po 12 letech jako přílohu onu první zprávu právě pro ty pány, kteří jí nevlastní z vydání v roce 1875, a dále se rovněž zabýváme jen těmi otázkami, které tam ještě nemohly být zahrnuty.

Časově omezený pobyt idiotů má ostatně význam jen v takovém ústavu, kde již zasahuje sám stát, a ne pouhý soukromý spolek, který může přijmout jen tolik jedinců, na kolik stačí jeho prostředky, kde to umožňují ti, kdož platí více a kde už se nemusí brát ohledy na splátky, anuity, jak se to stává v Praze v Čechách, a navíc ještě nutně musejí v paláci bydlet i cizí obyvatelé, aby se ulehčilo splácení.

§ 7. Lékařská a psychiatrická léčba

Praktický lékař nepotřebuje žádnou diferenciální diagnostiku, aby poznal, které akutní případy onemocnění u idioty patří do jeho působnosti a které chorobné stavy musí přenechat psychiatrovi. Ale i pro speciální lékaře, obzvláště pro lékaře oční, ušní a zubní zde budíž poznamenáno, že u idiotů se nemůže vyskytnout mnoho akutních ošetření, neboť téměř všechna tato onemocnění jsou chronická, hlavně oční nemoci, a je lepší ošetřovat je průběžně a profylakticky, než příliš často sahat do lékárny. Nesmí ho zmást dočasná zlepšení, nesmí se domnívat, že už pomohl, ale ani dát na ústup nemoci, která se po určitém období navrací. Jak bylo zmíněno již v úvodu, celé tělo je pojata ve vazomotorických útvech středního, lymfatického, cévního a plicního systému dýchacího a dystrofického tam, kde gangliový systém provádí nevědomé funkce, metamerie a uspořádání, a to podle času a místa, ale

bohužel už podle nesprávného histonu. Samozřejmě působí každé nesprávné stravení ještě retrográdněji a pokaždé tak zhoršuje zdravotní stav pacientů; ale chemická náhrada zděděného těla lepší výživou, na kterou věří takový Moleschott, je zrovna tak málo myslitelná jako u kreténa, jehož hlavní nedostatek tkví v animálním systému lidského těla: v kostním a svalovém systému - a právě tím způsobem je genitálním a močovým systému oslabení, dystrofií a atrofii, která nemůže přesvědčeno a trvale následovat momentálně působící nervový systém, mozek.

Bílý granát má, abychom promluvíli s přírodopiscem, základní složení trisilikátu z oxidu vápníku a hliníku (Si + Cl + bazinný vápencec), calcium a aluminioxidul, které s jistotou dokazuje chemická analýza, ba dokonce stechiometrickou odvažuje odstupňované substituce původních látek, řeklo by se zlepšení a zúky sledující, která barví bílý granát na zelený neboli grosulár, na žlutavý almandin, šlechtění, která barví bílý granát na melanin neboli černý granát, na indický granát, nebo pětiváří na tyrolský granát, na melanin neboli černý granát, na indický granát,

na pyrop neboli planoucí oko. Ale aby vykouzlil karbunkl, niterně jiskřící český ušlechtilý granát, to se neodvažuje ani chemik za pomoci nezbytného tlaku geologického utváření horniny (geologické formace) a vysoké, neměnné zemské teploty, tak jako dosud není schopen u stovky druhů českého ovoce říci, čím je dosaženo u mišeňských jablek právě v těchto oblastech, nejbohatších na granátová jádřička, u Třiblic a Podsedic onoho ušlechtilého druhu s užší a delší stopkou, která vychází z hluboké jamky; čím je dosaženo nejdokonalejšího tvaru renoméru s pravidelným kalichem a jádřincem, potažených navíc velmi pevnou voskovou slupkou, která při pečení popraská tak silnými výrony a výstřiky, že v zimě jablko naplňuje celou místnost éterickou vůní.

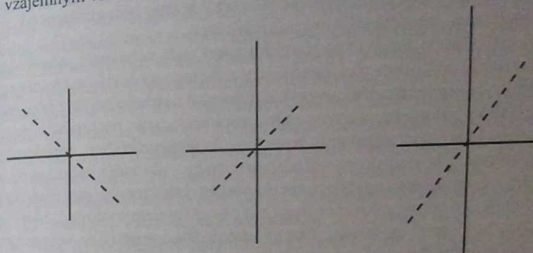
Důvodem je původní histon, vláknitá tkáň, která u idiotů pochází od rodičů – otec tonická, centrifugálně vyzařující, schopná všech 10 oktáv, kladně elektricky nabitá, dužnatá nebo vibrační vlákna, a od matky dominantní, pericentrálně a koncentricky objímající zonální rýhovaná vlákna. Tato tkáň má fídit při známém fyziologickém procesu rýhování oplodněného a uvolněného vajíčka – docela jako krystalická vlákna a světlé listy – celou bytost při procesu rýhování embrya v 1. 2. 4. 8. 16. 32. taktu a dělení, bez toho, aby bylo kdykoli v vývojevém procesu rušeno třeba leknutím, strachem, dlouhotrvající špatnou náladou, křečemi nebo bezvědomím. Tak to v mineralogii představuje achát (směs karneolu, onyxu atd.).

Je-li tedy možno fyziologicky konstatovat, že se ve čtvrtém týdnu po početí, po onom zmíněném procesu rýhování, kdy u těhotné ženy vynechává menstruační období, mální a vegetativní, rozšiřuje arteriální systém, pak je tímto profylakticky myšleno, či raději vytrvalou, přiměřenou radost a příjemné pocity. To je doba historonovýcháním, zdržením se nepu schopni nabit histonovou baterii plyným počtem elektrického stáří téměř nezničitelné, nevyčerpitelné a stále čile a s dobrou myslí až do posledního vydechnutí.

Co se týče histologie, jejího vřazení pod určité formy nebo tvary (morfě), je nutno si všimnout především toho elementárního na hlavě, trupu a končetinách: což je tířodě, tak jako v přírodě jsou jen 3 prvky: vzduch (.), země (—) a smíšený pravouhlý vrstvením, od toho nejhrubšího, nejkrouhlejšího, hroudami, drny, až ke zcela pravidelným kostkám, nejkrouhlejšího, nejneotesanějšího, krystalu, nacházíme rovněž u lidských těl, hlav, trupů a smyslů; totéž nám potvrzují tvary rostlin. U lidí nazývají antropologové tento první typ lebky feckým názvem brachycefali, tj. krátké hlavy, což ovšem není zcela správné, poněvadž je tento název vytvořen jen jako protiklad k označení hlavy podélné (dolichocefali).

Morfologicky správnější by bylo nazvat první typ kruhové hlavy, pak by se druhé mohly jmenovat podélné hlavy a třetí, nejvyšší, hlavy vysoké (orthocefali).

Abychom se však vůbec dostali z těchto názvoslovných nejasností okolo tvarů hlav a trupů, bude na místě akceptovat názvoslovi krystalografické, zprostředkované vzájemným vztahem os, takže je

hlava se 3 stejnými osami, tedy se stejnou výškou, šířkou i hloubkou (zepředu dozadu); jsou právě kulovité nebo kulaté hlavy	hlava se dvěma stejnými křížícími se osami a třetí, výškovou neboli světelnou osou, tj. pyramidální systém	hlava se všemi třemi osami nestejnými, kde se světelná osa většinou sklání dozadu, což odpovídá dlouhým hlavám, tj. prismatický systém
--	--	--

Kulaté hlavy se poznají nejsnáze; jsou téměř ve všech třech rozměrech stejné. Mohou být malé, středně velké i velké a vytvářejí tvary až k čtyřhranu (kubické hlavy). Dlouhé hlavy jsou ve všech třech dimenzích nestejně a také mají sklon (většinou dozadu); jsou to prismatické hlavy a uprostřed mezi nimi se nachází pyramidální hlava; obvykle má vyšší světelnou osu.

Tyto tři systémy¹ mají ovšem své řady; většinou má každý systém tři, prismatický systém pět. Jedná se o to, abychom v krátkosti uvedli nejvýraznější členy těchto řad (které obvykle začínají nulou až k jedničce, pokračují ke střední velikosti a končí u nekonečné velikosti = ∞), a zkušenost vykazuje jen tři členy (s ostrými rysy)

¹ Hexagonální, šestistranný systém, se u zvířat nenachází.

v kubické první řadě, tři členy v druhé řadě (s oblymi rysy), 3 členy v dolichocentrickém systému a 3 členy v orhocefalickém systému. - (Viz instrukce k tab. B.)

Co se týče psychiatrické léčby idiotů v ústavu, bylo již při přijetí postarano to, aby

1. proteroti, tzn. upovidaní, nebezpečně zbrklí blázni, byli odděleni od
2. hyperkinetů, němých, stále neklidných běžců,

a aby měli vlastní dozor. U obou druhů hrozí stále nebezpečí jednak sebeškolení, jednak poškození věcí, které jsou v místnosti na dosah; nikdy si nemějí být jisti, že sami znenadáni nespolknou zásadně nebezpečné věci jako dřevěné třísky, hřebíky a sklo, rozcupovanou vlnu, provázek, hadr, peckovité ovoce nebo písek, nebo že je jiným dětem nestrčí do pusy, že je nepoškrábou, nepokoušou, že nevtisknou celý svůj chrup - z takzvané lásky - do tváří nebo rukou apod. ostatních; vůbec přinášejí s sebou různé nezpůsoby, které mnozí neuvěřitelně rychle napodobují. Pro takové chovance musí být ošetřovatelem mohutný, hbitý Juda Gád, tzn. panovačský archonem, rozený vůdce dětí s precizním vojenským pudem, aby vždy hned provedl, co onen Juda uzná za nutné. Bez takových takřka zaklínačů ďábla, kteří mohou být docela často rekrutováni i mezi ženami, v ústavu neobejdeme. A právě tito ošetřovatelé jsou mezi prvními, ať už jsou muži či ženy, jaké ústav musí mít a ředitelství se musí postarat, aby právě takové osoby (Juda-Gádové) neovládly veškeré ostatní osazenstvo domova, ostatní ošetřovatele a ošetřovatelky, ba i samotného ředitele a ředitelku svými intrikami, než jsou to lidé, které musíme obzvláště studovat a rovněž obzvláště odměřovat, a které musíme neméně významněvat hlavně před čizími a před představenými, aniž bychom je přeceňovali. Jsou pravou rukou ústavu, ředitelství je však musíme nejprve na základě jejich přirozených vloh vzdělat a zaškolit tak, aby získali nutnou

Obvyklé idioty poznáme už podle celé jejich blbě, hloupě, bezmocně povahy nedůležitě, zda stojí, sedí, pohybují se, chodí, smějí se, pláčou, prosí, libají, ječejí apod.

Mnohem hůř se rozpoznávají (3) skrytí idioti. Ty musíme nejprve pozorovat čtyři až šest i více týdnů ve dne a hlavně v noci, při svlékání a oblékání oděvu, při nočním močení, při orientaci v prostoru, při počítání kolem tří a pěti, obecně při číselných např. u pojmů, názorů, určování co je víc a co je méně, všeho, co je obecně a pomnožné, při určování jejich „já“ a „ne-já“. Přitom celou svízel zhoršuje ještě vrozený strach ze strašidel. Tento druh mladých idiotů je i proto důležitý, protože jsou, jak ukazuje zkušenost, obvykle i skrytí zlovolní, velmi zlovolní a spolu s dobrými skutky provedou jedním dechem promyšlenou zlomyslnost. Nad kterou zůstává rozum stát. Podle typu jsou to většinou Benjaminí, tzn. napodobování dychtiví mimetové, mající dost malé kulaté hlavy (brachycefalí) druhé řady, kteří vůbec nevypadají hloupě, ale jsou nezvládnutelní, neukáznutelní

a bez vedení jsou v životě zcela neužiteční. Nelze říci, že by se z nich časem mohli stát nejlepší policisté, neboť pak by byli spolupachatelé a spoluudavači současně, neboť v momentě, kdy např. strčí druhému do úst skleněný stěp nebo hřebík, neboť v momentě, kdy např. strčí druhému a předvádí chovanci, který se vrací, ve tmě největší divadlo tím, že se vrhá na zem, aniž by se tím příliš rozrušil, aniž by např. vyžil svou žlučovitou zlost nebo aby potom sám, z popudu vlastního svědomí, pomyslel, odhlédneme-li od momentální, vynucené slovní lítosti, na zlepšení a lítost trvalou. U těchto jedinců se nesmí spěchat ani po náboženské výuce se zpovědí a hlavně ne se svatým přijímáním a obvyklou korunou výchovy, totiž s bířmováním. Spíše je třeba téměř stále nedůvěry, vzhledem k tomu, že se jako mikrocefalové podobají zvířatům, kterým chybí tzv. *portio humana* mezi senzorickým ukončením a motorickým počátkem nervu, který by měl vyplnit alespoň jeden deliberační, uvažovací úhel o 90 stupních, není-li už k pravému ctmostnému jednání horizontální odvěsna přesně dvakrát delší a dynamičtější než přepona trojúhelníku Δ . Tato mozková vada existuje a obměňuje se obzvláště ve čtvrté mozkové komoře, v tzv. kosočtvercové nebo křížové komoře, která se dokonce podle národnosti buď prodlužuje nebo zkracuje (delší je u ich-mluvčích, oronomů; kratší u těch, kteří své „já“ zanedbávají, u pedionomů, u Slovanů). Také ve délce a šířce před a za místem akustického nervu má nekonečné variaci.

Má-li u tohoto druhu skrytých idiotů proběhnout úspěšná výchova k účelům veřejného prospěchu, musejí být stále drženi zkrátka bez ohledu na jejich pěkný a svižný zevnějšek. Huďbu tyto děti milují a provozují skoro náruživě, ale k pořádnému čtení nedojde téměř nikdy, ani k psaní, ani k žádnému užitečnému zaměstnání, kromě pletení punčoch, jež je tak brzo neunaví (Viz tabul.)

Co se týče hyperkinetů, zdá se, že celá příčina tkví zčásti v neupřímé, zčásti v onom strašném zvyku, svěťovat výchovu dětí a delší péči o ně od nejtěplejší věku chůvám a ošetřovatelkám; ty je už od mala dráždí na přirození, když je chtějí uklidnit. Ba i rodiče, otec a matka, tak činí během dne, a děti o to prosí, aniž by jim to tito málo dbalí či nedbalí rodiče zapověděli a přísně zakázali. Existují hyperkineti, kteří vestoje neustále přešlapují z nohy na nohu nebo se vsedě stále, bez přestání, naklánějí zezadu dopředu a posunují se po hýždích, čímž dosahují vytrvalého a navyklého dráždění přirození a to vše přesně ve směru kříže čtvrté, výše zmíněné mozkové komory. Tato zpráva nabývá na váze o to více, že tyto upravené hezké děti přitom zpívají ve správném taktu a správném tónu.

Tento druh chování jde ovšem ještě dál, takže u těchto dětí dochází k pohybu páteře a boků, jako je tomu u obvyklého pohlavního styku; dítě samo to však jen stěží mohlo vidět a pochytit u rodičů, spíše to dělá jako přirozený pohyb, obzvláště v určitých obdobích, přičemž se nejen velmi zpotí ve tváři a dokonce na celém těle, nýbrž dosáhne i nejvyšší rozkoše, což přihlížejícího dozorce a lékaře nenechá vůbec na pochybách ohledně příčiny a původu tohoto jevu. Tento druh

většinou němých dětí s němými hřichy je pro psychiatra velmi tvrdým úkolem a nevděným úkolem u mladých i starých, neboť u některých případů masivní použití všech možných prostředků přihlížet nastupující nymfomanii a nakonec úplnému zblbnutí a smrti.

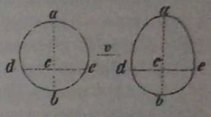
Tim však nekončí výčet postižených osob mezi idioty; je tu řada (4) slinných idiotů, jejichž nešvar se sice pokouší autor sám brzo po příchodu dětí do ústavu potlačit, ale teprve nedávno zjistil jeho pravou příčinu, ačkoli už v letech 1834 při svých komparativně anatomických studiích spolehlivě rozpoznal tu příčinu, že totiž genitáliím v pávni tupu odpovídají podobně fungující, přinejmenším nečinné a spoleureagující orgány, nacházející se v hlavě (duševním trupu) na dolní čelisti, a to na měkkém patře a obou slinných žlázách v ústech; jako si rozkoší dole vše zvlhčí, děje se i nahore cosi podobného. A tak dochází k tomu, že odumírají celé kosti, nos vpadá, hlas počíná znít dutě. V těch letech se dr. Krombholz uměl vysvětlit, jak dochází u lidí nakažených sífylidou k tzv. *rona syphilitica* na čele a k dalším rozkladným procesům ve skleněné desce lebečních kostí; tehdy už věděl ze srovnávací anatomie, že se právě na těchto místech jelenům, smrcům apod. každoročně obnovovuje paroží v době říje, a že zde má za stejným účelem dvě velké žlázy, které po dobu páření často vyhledávají výrony. *Corona syphilitica* je sice u idiotů řídkou třetí etapou tohoto útupu, každopádně se však vyskytuje a souvisí kupodivu se syfilitickými pupínky na pohlavních orgánech, které sice ustupují po použití šedé masti, ale po době se znovu vyrazí; na čele často vytrvávají víceméně stále, jako u mnohých lidí tzv. obličejové uhříky.

Jak daleko může dojít u ženských idiotů tento druh potěšení ze slinění, se zálo u osoby již menstrující, která přišla před svým nástupem do ústavu nepožitým, vzrůšeným lechtáním na patře o všechny nehty na rukou a v nehtových lůžcích měla jen rozřepené pahýlky. Měsíčky absolvovala jako epistaxi ve dvou dnech. Tato osoba přišla z horského průmyslového kraje, byla ohromně zvyklá, všechny tělesné potřeby dělala naschvál pod sebe, nikdy ji nebylo třeba dostat na nočník, nikdy se na nikoho nepodívala a rukama si téměř zatlačila oči, takže došlo k úplné fotofobii. Po čtyřtydenním pobytu v ústavu se přísnou metodou všechny tyto nesnesitelné stavy téměř záračně zlepšily, až nakonec přetrvaly pouze nedostávající se menstruace.

Dalším druhem idiotů, kterých si musíme povšimnout hned při příjmu, jsou jedinci s rozsuchanými vlasy, protože jsme poměrně s to, dát někdy podle stavu ovlášení rodičům už předem velkou naději na zlepšení. Je ovšem lepší vzít k této diagnóze a prognóze v úvahu i nehty na rukou a nohou, stavbu zubů, prstů na rukou, ale zvláště stavbu a postavení prstů na nohou, poměr ploch rukou a chodidel; přece nám však rozsuchanost padne do očí ihned na první pohled, hlavně když jsou ostříhaní nakrátko, a když ženským jedincům, kterým se doma s radostí nechávají narůst dlouhé vlasy, ostříháme celý týl nakrátko a zakryjeme, jako

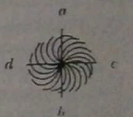
obvykle, dlouhými vlasy zepředu, což slouží i čistotě a ochraně před hmyzem a nezadržuje často nezdravé výparu hlavy.

Lékar - psychiatr necht' si nejprve prohlédne ze zadu vlasatou část hlavy pacienta; nejprve uvidí celé tzv. vlasové zrcátko, obvykle kulaté u brachycefalů, nebo hruškovité, dozadu rozšířené, u dolichocefalů, přičemž u nakrátko ostříhaných vlasů pomůže i rušivý lesklý vzor vlasů. Nyní necht' vede zepředu, od čela středem k týlovému hrbolku přímou linku (na obrázku označena *a b*), a pak druhou čáru obloukem od pravého ucha k levému (*d e*) tak, aby se obě čáry přetály ve středu *c*.

Zde je u zdravých lidí umístěn vlasový vír, a to spirálovitě, s vlasy lehce zatočenými doprava, takže si vlasy celého vlasového zrcátka udržují stále stejný spirálovitý směr na všech stranách, až narazí na obvodu kruhu nebo oválu na hranici ostatních vlasů, kde se vlasy proti sobě jaksi ježí a vzpírají.

Stáčí-li se spirála vlasů ve vlasovém zrcátku doleva místo doprava, je to špatné znamení, už kvůli opačnému vegetativnímu růstu; o to více, když tento vír vyběhá jakoby křivě nebo propleteně - jedno, zda doprava nebo doleva. Shledá-li lékař ústřední vír posunut od skutečného středu doleva nebo doprava, nahoru nebo dolů, znamená to, že prognóza nebude příjímavá, zvláště když se ve vlasovém zrcátku objeví dva nebo dokonce více virů. Vyskytnou-li se dva viry (*verticillus, spira*) téhož směru, nejlépe např. doprava, pak lze očekávat, že se v průběhu výchovy chovance spíše v jeden, zpočátku že začne alespoň levý vír překrývat pravý, což je dobré znamení.

Jsou-li ovšem oba ústřední viry obráceny proti sobě, pak naznačuje toto vegetativní protiproudění výživných šťáv na vnitřní, dynamické, navzájem se omezující fungování, kterážto hypotéza se zatím u těchto jedinců skutečně potvrdila. Jsou to malí šelmové, hráči na schovávanou, kteří nepozorovaně schovávají různé věci, a pak mají radost z toho, když jiné překvapí, pomýlí, udělají si z nich dobrý den. Tato dvě centra nebývají daleko od sebe.

Značně nepříjemné jsou ty dva viry, jejichž vlasy vyběhají na obě strany vlasového zrcátka; tedy už tím, že se rozbíhají, naznačují vegetativní činnost pokožky vlasaté části hlavy, což se u některých jinak pěkně rostlých idiotů, k litosti rodičů a vychovatelů, zatím potvrzuje. Sice pořád něco dělají, tahají za vlny, roztrhají každičky papírek na tisíc kousků, všude je rozházejí, vymýšlejí si slova nebo zvuky, ale to vše bezúčelně; rovněž se nijak nevyvíjejí k zlovolnosti a lstivosti.

Pokud najde diagnostik ve vlasovém zrcátku, obzvláště v blízkosti jeho čelní hranice, ještě více virů, jsou vyhlídky o to horší, stejně tak jako tam, kde jsou

Václava), kdy vůbec ve všech ústavech a školách začíná školní rok. Od Václava až do velikonoce jsou chovanci vyváděni v jednu hodinu, po jídle odchází se střídavě ob den do malostranských parků - chlapi a dívky zvlášť, neboť zahrada ústavu se předchozím odprodejem přilís změní a obě pohlaví přece jen musejí být držena pokud možno odděleně jak při jídelně, při hrách, práci i procházkách. Rozumí se samo sebou, že je při procházkách provází dvojnásobný počet ošetrovatelů; v zimním období musejí být chovanci dobře chráněni proti chladu, hlavně na hlavě, rukou a nohou, jelikož idiomati jsou oslabeni v kapilárách a přitom zimu dostatečně necítí, prsty na jejich rukou a nohou vypadají stále jako omrzlé, třebaže předtím nepromrzli, cyanoticky, přilís le, klobásovitě a musejí být často ošetrovány na poraněných nebo pokoušených místech kolem nehtů jelením lojem, dyachylonem a peruánským balzámem.

Kdyby byly všechny dny v týdnu považovány za stejné, nemusely by být rozdílu mezi didaktickými dny a nedělí být mezi jednotlivými dny nutně žádné velké rozdíly; poněvadž ovšem celý náš léčebný a vzdělávací systém pro ně směřuje k tomu, aby žádní idioti nebyli a aby osud těch, jež už naneštěstí jsou, byl jednak přinejmenším zmírněn, jednak aby byl v co nejvyšší míře zřetel na lidství jejich též nesmrtelné duše, bude každému návštěvníku, kterému se dostane hlubšího vhledu, velmi nápadné zvláštní zařízení, velice úzce související s didaktikou.

Nynější obvyklý městský a průmyslový život smazává stále více starý charakter výchovy patriarchální doby, ruší všechny rozdíly mezi dny a pokud možno i mezi měsíci a roky, stále více odstraňuje z oblasti názorů, citů a činů mladě odstupňované vedení a rozum bystřící předměty, takže mládež, když vyjde z ulice, nemůže mít nijak vstřípenoschodovém domě na ještě prostobarevně a správný světový a životní názor, a to i přesto, že ve škole během šesti až osmi let docházky, za pomoci čtí až šesti čítanek, dokonce s mědirytinami a obrázky, páni učitelé snaží všemožně přispět k jejich mravnosti a uvědomění.

Zde tedy, ve zdejší ústavu, vládne vlastní duch nápravy a zlepšení současného stavu, jenž je čistě křesťanský, ba usiluje o to, být vědecky křesťanským, a s tím cílem, aby nebyli žádní idioti, neboť je vědecky zjištěno, že právě tyto chovanci vlastní viny nešťastné děti jsou jen následkem lidských hříchů a pochybení, jejichž chovaných dokonce i mládeži.

Tento duch je především křesťanský, a to stále více duch vědecko-křesťanský, který nepěstává přikazovat povinnosti vůči Bohu i vůči bližním, a to jak vůči mužům, tak vůči ženám, neméně však i ve vztahu k šesti darům Ducha Svatého, které jsou zdvojené, totiž na mužské a ženské straně; přičemž v obou těchto záležitostech je plně brán v úvahu jak pozemský, tak budoucí život.

V pondělí D, stejně jako ve středu Q a v pátek Q převládá ve všem ženská

mateřská, dominantní linie, mateřské poučení, potěšení a zaměstnání, což církev dokonce posvěcuje a udržuje stálými povinnostmi, a to, jak nás poučuje didaktika, v deseti až patnácti stupních.

V úterý O, čtvrtek Z a sobotu H převládá ten rys a duch, který odpovídá přísnějšímu, pořádkovému, zabezpečujícímu mužství. Jsou to jakoby dva hudební akordy, jímž má šlechtetnější mládež pokud možno přivykat, aby se jim tak přítomnil a zpříjemnil nejen každodenní život v každém týdnu a dohromady ve všech čtyřech fázích měsíce, nýbrž i celoroční život v jednom každém měsíci, takže se jasné a blahodárně zvýrazní nejen heptadický řád křesťanského náboženství, nýbrž i ona pravá, niterně božská podstata světového ducha, který zamýšlí v zásadě se všemi opravdovými vědami právě to, k čemu směřuje Duch Svatý skrze křesťanské lidstvo, ten ovšem nekonečně bohatším způsobem.

Měsíc leden III, květen II a říjen M, věnuje mládež a přičinliví lidé tón udávajícímu bádání, spolčování, *unitis viribus* a zákonodárství a poučování ve školních zařízeních; měsíc březen V, srpen M a prosinec Y pozorování, pravidelným výzkumům, jakož i západním hodnotám celého vzdělaného, rozumného světa, hodnotám nejvyšší, nepopiratelné bytosti a jejího vpravdě hlubokého náboženství.

Zbýlých 6 měsíců neznamená už nic nového a odlišného než spíše jen (oproti omezeným názorům z hlediska jejich rodiště a jejich zkušenostem) rozšíření dnů v týdnu na 30, což v didaktické části vyučování připravuje žákům skutečně mnoho radosti.

Přičtou-li se k tomu ještě sedmileté fáze věku života jednotlivého člověka, i generace, jichž má každá rodina 3-4, pak se i v sekulární škole ústavu bude udržovat vlastní život a duch, který výrazně poznamená celý domácí řád.

Neboť dům, tato „gaza“ neboli poklad v řečtině, „casa“ v italštině, kasarna pro veškerý vývoj moci, tato „háza“ v maďarštině se stane cenným pokladem, hodnotným hospodářtím, domem, odkud se nikdy nevytratí peníze a mravnost, domovem pro veškeré štěstí pozemské i nebeské, kde otec vyzařuje a vybijí své mužství a kam umí dominantní žena včetně dětí a opět jejich dětí vždy vnést slující, utužující, hospodární a jinak všemožně okrášlující prvek.

Tento druh rodičů, otec a matka, tento druh generací už nepozná idioty, neboť budoucí címsí nemožným; tyto generace poznají vhodné období pro plození, v týdnu, měsíci, roce, v čte, jež se bude přeměňovat ve stále více enharmonickou a jež nás konečně brzo osvobodí od nynější pestré, chromatické éry. Tento život může přinést jen štěstí a pozhánání.

§ 9. Stravování v ústavu

Všeobecně i v každém speciálním případě určuje lékař, jak má vypadat stravování chovanců v ústavu. Výlučně rostlinná strava nemůže být připuštěna už z toho

ženských. Malým epileptickým a velmi neklidným dětem (hyperkinetům) se podává jídlo zvlášť na jejich odděleních, stejně jako nemocným v pokoji pro nemocné. Dostanou-li však chovanci darem jídlo, cukrovinky, ovoce apod., musejí rodiče nebo přátelé za vědomí lékaře předat dar ošetřovatelům a ošetřovatelkám za účelem příslušného rozdělení a podání.

§ 10. Pedagogické cíle

Jak známo, nemůže se obyčejná škola zabývat vedením chlapců a dívek, pedagogikou; vyžaduje jen, aby se již vychované děti s užitekem zúčastnily několika hodin vyučování (5-7 hodin). Po zbylých 18 hodin je výchova úkolem rodičů doma, a to o to více, o co nezvedenější jsou děti, jako idioti, od přírody. Jsou-li obyčejní rodiče namnoze málo dovední ve výchově zdravých dětí, co si pak teprve mají počít s idioty, a jestliže rodiče činí na jedné straně chyby jejich rozmazlováním, na druhé straně užíváním tvrdých nebo nesprávných prostředků, oč méně pak musejí věci rozumět jejich sourozenci, učitelé, služebnictvo, lidé a děti, s kterými se setkávají na ulicích apod. Vše přispívá, i když bezděky, k tomu, že se tyto děti ještě více kazí. Chceme-li se na to zaměřit při pedagogickém vedení vyučování, zjistíme, že věc je obtížná už jen proto, že druhy idiotů jsou často dokonce i v jinak velmi vyhledávaném ústavu příliš různé, než aby se kandidátem posloužilo alespoň podle všeobecných zásad. Tím pádem nezbyvá nic jiného, než umístit takové děti v nějakém ústavu idiotů, dokud je nebude možno po 3-6 letech ústavním pobytu buď odevzdat do zlepšené domácí otcovské péče nebo jim najít obstojné ubytování v řemeslnické dílně nějakého laskavého mistra. Divotřebují nějaký hospodářský kolektiv nebo regionální zařízení podle vzoru Gheela.

Hlavní pravidla, která vychovatelé idiotů musejí vzít v úvahu a kterými se musejí stále a neúnavně řídit, jsou tato:

1. Nikdy je nesmíme považovat za úmyslně zlá stvoření, tudíž také nikdy za hněv od případu k případu natolik zvěšovat, aby nakonec přešel ve vztek.
2. Nikdy je nesmíme tělesně trestat, výsledkem je škoda na lékárně a zdoluhavý pobyt v pokoji pro nemocné.
3. Musíme-li si přece vynutit poslušnost trestem, pak musíme mít stále před očima řadu trestů a zvolit podle stupně až po dlouhém vypsávání, vyhržování, všem ústupní, nebo hned trestat; měli bychom si vytvořit 10-20-30 mezistupňů a používat je dle doby a okolností.

¹ Takové mezistupně jsou: pěst apod., kazajka apod., samotka apod.

4. Veškeré tajné postrky, tzv. dloubání pod žebra, způsobují dlouhotrvající, modročervené, černé, pomalu do žluta přecházející skvrny, pohmožděninny apod.

5. Ve dne v noci musíme dávat pozor na dětské nezpůsoby, cucání oděvů, knoflíků, kousání prostěradel, punčoch, strkání těchto předmětů do úst, polykání listů, dokonce i dřeva, skleněných střepů, hřebíků, kaminků, peckovitého ovoce, nití, provázků, proužků z látek; to vše teprve později a těžko vyjde konečnickem, často jen za mechanického nebo chirurgického nebo psychického přispění. Na to vše musí být ošetřovatelem připraveni.

6. Dělati-li či sbírají-li si děti tzv. sklady, např. z dřevěk, slámy, peří, semínek, které vidí všude zdálky jako sokolí, vrhají se na ně a drží je v ruce, v kapse nebo mezi stehny tak křečovitě, že se až zpotí, dokonce i když jdou spát a při spaní, pak jim je musíme bez jejich vědomí vzít, odlákat jejich pozornost na jiné věci a náhradou jim dát přiměřené stavební hrací kostky ze dřeva.

7. Pakliže jim poskytneme hračky, pak je naučme je šetřit, ukažme kazivětvům napáchanou škodu, veďme je k opravám hraček v ústavní dílně, ukažme jim dosah dodatečného vylepšení, její kupní hodnotu a nutnost vědu učít těm, kdož věc vytvořili.

8. Prutem (z rozmarýny) lze tu a tam pohrozit, rovněž tak připravenou svěrací kazajkou, ale když už ji použijeme, musíme ji buď svázat s oběma rukama dozadu, abychom netisnili vpředu hrud', nebo jednu ruku (podle potřeby) dopředu a druhou dozadu. Kozené rukavice (bez prstů, palčáky) často pomáhají proti cucování, proti neustálému okusování nehtů, i proti častému kousání rukou až do vytvoření mozolů nebo kousání do krve. To působí některým idiotům svým způsobem ne-li rozkoš, pak alespoň potěšení.

9. Jestliže se vyskytuje hojně slinění (salivace), upevníme kolem krku bryndáček, aby se neumokřilo a nepáchlo oblečení; hlavně však se snažíme zabránit nebezpečnému, dřívě navyklému, syfilitickému, kongenitálnímu dráždění patra prsty a jinými tvrdými předměty. Některé chemické prostředky jsou zčásti neúčinné, zčásti dokonce nebezpečné. Syfilidu musí sledovat ústavní lékař.

10. Musíme přísně dbát o chození na nočník, musíme je na něj posazovat atd., a to v určitém denním a nočním čase, jinak se nevyhneme velmi obtížným, vše infikujícím zatuchlým výparům, sžirajícím amoniakem a hydrotionem, octovou kyselínou, a připravujeme tím půdu pro tyfus, sněť, neštovice a furunkly, epidemické choroby, které hrozí o to více, že idioti nemají zdravou krev a, všeobecně řečeno, správný, tedy správně asimilující histon. Ohledně dozorování správných časů a udržování čistoty musí lékař a ředitel své podřízené ošetřovatele a ošetřovatelky v noci neočekávaně kontrolovat. Společně-li se inspekte buď příliš mnoho nebo zas příliš málo, pak je též nespolehlivá.

11. Také tzv. malá a velká černá komora čas od času dobře poslouží, a je-li správně využita, často na dlouhou dobu. Záleží ovšem na jedincích, kteří tak mají

být korigováni podle pudu a fáze, podle nezpůsobu. Psychiatr umí tyto procedury i delší procedury zvolit pokaždé s ohledem na cíl a čas.

12. Strašení čerty a duchy je nutno úplně zakázat a u sv. Mikuláše a Prokopa postací, když je uvidí na přiměřených svatých obrázcích a jako sochy v kostelích a kaplích. Strašení čerty večer na Mikuláše postrádá veškerou estetiku a jen fanu je opravdovou, lidskou poezií, která bohužel umí transcendentno znázornit pouze pomocí symbolů.

Vše, co bylo bylo dosud řečeno, má negativní, zakazující charakter. Tak u mládeže zpočátku nutné, ba bylo to nutné v celých národů, např. u Židů - v do příkazání. Při dobré pedagogické výchově však musí být poskytnuty také pravidla těm, jež mají být vychováváni, aby si je také vstřípli a aby věděli, vlastně mají při svém konání denně i vždy podle času, stáří a okolností dělat. I u idiotů musí jít teorie s estetikou a praxí stále ruku v ruce. Idioti jsou tak jako tak různého věku a nikdy nesmíme opomíjet trojici jako podstatu; je příznivá nejen pro podstatu přírody, ale i pro podstatu Boha.

§ II. Didaktické cíle (Memoranda a explicanda)

Vlastní vyučování, např. psaní, čtení, počítání, bylo nutno podle četných zkušeností s jedinci majetnějších rodičů, jimž jsme mohli v ústavu přidělit vlastní vyučování v jejich separátních bytech, vést zcela jinak než u idiotů, kteří měli a mají rodičů společně, i když se nebylo možno oddělení; a to všeobecně s ohledem na to, že psaní a počítání, aby mohli co nejrychleji navštěvovat buď další školní třídy nebo dokonce třídy reálné či gymnázia, nebo aby mohli být využiti alespoň v kanceláři k opisování a mundaciím.

Zkušenost nás poučuje, že se sice tato zbožná přání mohou zdánlivě vyplnit, že však zůstanou jen počáteční úspěchy, které nemohou vést k žádnému dalšímu rozvoji jako u zdravé školní mládeže. Neboť těmto opravdu chudým duchem chybí úsudek, dále výdrž a konečně vlastní vnitřní nutkání pro dýchání kaputů, vhodné by se dalo říci z bohatých galvanických elementárních baterií, které jsou schopny u nadaných, vpravdě energických lidí bez konce, až do posledního dechu, vybijet své jiskry. Nemí to malý úkol pro člověka prodělat od mládí všech 12 životních fází, každou v délce sedmi let, patřičně podle časů a míst, nýbrž i podle prožití, nýbrž i správné prožití; nejen správně podle času a místa, nýbrž i podle kvality, nebo - jak by řekl antropolog a hudebník - podle typu nebo druhu tónin. Těch existuje podle zkušenosti i podle vědeckých výzkumů 12-13. Takoví lidé mají a potřebují zcela odlišné průběhy, procesy, způsoby ošetřování; hudebník by

řekl, že potřebují zcela zvláštní vlastní akordy, od srdce k srdci, od rozumu k rozumu vedoucí zprostředkující tóny, mají-li vést každého chovance k jeho životnímu cíli od jednoho stupně k druhému.

Právě proto musíme zde - díky potvrzené zkušenosti - pojednat o přímé vyučovací metodě pro idioty, abychom pak mohli, zbude-li chovanci ještě čas a síla, vyhovět přáním rodičů, kteří znají jen obvyklé školní vzdělání a jeho plody.

Chudý duchem nesnese vzhledem k svému kapitálu žádné nepřímé cesty, aby např. k obvyklém školním vzdělání dospěl čtením a psaním, tedy po namáhavém vstěpování 24 a více malých a velkých písmen, jejich zvuků a složenin do slov a vět, teprve po pochopení těchto vět. Už tyto znaky a slovní zprostředkování absorbují často veškeré duševní síly idiota, takže už nic nezůstane pro věc samu, pro vlastní potřebu orientace v životě.

V prvních čtyřech letech existence ústavu byla v tomto ohledu užívána stejná metoda, jaká je běžná v jiných evropských ústavech idiotů a jak ji známe ze všech prvních tříd lidové školy, ale dosud nikdy s uspokojivým výsledkem, neboť když už jsme dosáhli např. krasopisu, nezůstala jediná řádka prosta chyb a mezer. Dosáhli-li učitel dodatečnými opravami jakéhosi úspěchu, pak zase chyběla výdrž pro pokračování, v udržování stejného písma a bylo-li nutno např. 12-13krát opakovat, pak bylo tak jako tak všech 12-13 pokusů nepoužitelných.

Podobně tomu bylo u čtení, chtěli-li jsme dosáhnout srozumitelného předčítání; co se týče porozumění přečtenému textu, šlo to ještě hůř a s větším zlobením.

Počítání působí stejně, ne-li více potíží; vyskytují se dokonce případy, kdy se dítě zarazí a zůstane stát, dny a týdny, ba někdy i měsíce a roky se nelze hnout z místa.

Zde pak bylo nutno *volens volens* pomyslet na jiné prostředky a cesty a našťásti jsme je našli v přímém kreslení předmětů s přiměřenými gesty a symboly. Tato gesta se ovšem velice, vlastně úplně, liší od znaků pro hluchoněmé, jelikož jsme museli zvolit za základ kalendářní znamení, která jsou známa téměř celému lidstvu a jsou nezbytně nutná - neboť kdo z lidí, ať mladý či starý, nepotřebuje znát Slunce a Měsíc, hvězdy, Jitřenku i planety naší sluneční soustavy, kdo konec konců nezná dvanáct znamení zvěrokruhu, z nichž už podle nejstarších názorů i každé hlupácké může vyčíst, jak je Slunce den co den, měsíc co měsíc připraveno k různě činnosti a jak ovlivňuje dění na Zemi?

Poněvadž tato týdenní a měsíční znamení - tak jak je v dávnověku zavedli a používali staří astronomové, Chaldejci, Egypťané, Řekové apod. jako vodítka pro celé lidstvo - obsahují zároveň původně harmonické vztahy, jako božská příkazání nebo rady nebes pro člověka na Zemi, je jasné, že je právě tento nyníjší přímý kalendářní postup pro idioty zvolen velmi šťastně.

Ze přitom musíme zcela nezbytně navštívit a používat i číslovky, římské i indické nebo arabské včetně všech příslušných znamének vyjadřujících vzájemné vztahy,

být korigováni podle pudu a fáze, podle nezpůsobu. Psychiatr umí tyto prostředky i delší procedury zvolit pokaždé s ohledem na cíl a čas.

12. Strašení čerty a duchy je nutno úplně zakázat a u sv. Mikuláše a Prokopa postaći, když je uvidí na přiměřených svatých obrázcích a jako sochy v kostelích a kaplích. Strašení čerty večer na Mikuláše postrádá veškerou estetiku a jen pro fanuje opravdovou, lidskou poezii, která bohužel umí transcendentno známosti pouze pomocí symbolů.

Vše, co bylo bylo dosud řečeno, má negativní, zakazující charakter. Tak je to u mládeže zpočátku nutné, ba bylo to nutné u celých národů, např. u Židů - v desítkách přikázání. Při dobré pedagogické výchově však musí být poskytnuty také pozitivní pravidla těm, jež mají být vychovávaní, aby si je také vstřípli a aby věděli, co vlastně mají při svém konání denně i vždy podle času, stáří a okolností dělat. I u idiotů musí jít teorie s estetikou a praxí stále ruku v ruce. Idiota jsou tak jako tak různého věku a nikdy nesmíme opomíjet trojici jako podstatu; je příznácti nejen pro podstatu přírody, ale i pro podstatu Boha.

§ II. Didaktické cíle (Memoranda a explicanda)

Vlastní vyučování, např. psaní, čtení, počítání, bylo nutno podle četných zkušeností s jedinci majetnějších rodičů, jimž jsme mohli v ústavu přidělit vlastní vychovatele v jejich separátních bytech, vést zcela jinak než u idiotů, kteří měli a mají vyučování společně, i když po odděleních; a to všeobecně s ohledem na jistá přání rodičů, jimž se nebylo možno vyhnoout, aby velmi rychle dosáhli toho, čeho nemohli dosáhnout v obyčejných školách ani při soukromém vyučování, tzn. čtení, psaní a počítání, aby mohli co nejrychleji navštěvovat buď další školní třídy, nebo dokonce třídy reálky či gymnázia, nebo aby mohli být využiti alespoň v kanceláři k opisování a mundacím.

Zkušenost nás poučuje, že se sice tato zbožná přání mohou zdánlivě vyplnit, že však zůstanou jen počáteční úspěchy, které nemohou vést k žádnému dalšímu úsudku, dále výdrž a konečné vlastní vnitřní nutkání z životního kapotání, vhodné by se dalo říci z bohatých galvanických elementárních baterií, které jsou schopny u nadaných, pravdě energických lidí bez konce, až do posledního dechu, vybijet své jiskry. Není to malý úkol pro člověka prodělat od mládí všech 12 životních fází, každou v délce sedmi let, patřičně jako hodinová ručička - a nejen kvalitativně, nebo - jak by řekl antropolog a hudebník - podle typu nebo druhu tónu. Těch existuje podle zkušenosti i podle vědeckých výzkumů 12-13. Taková lidská mají a potřebují zcela odlišné průběhy, procesy, způsoby ošetřování; hudebník by

řekl, že potřebují zcela zvláštní vlastní akordy, od srdce k srdci, od rozumu k rozumu vedoucí zprostředkující tóny, mají-li vést každého chovance k jeho životnímu cíli od jednoho stupně k druhému.

Právě proto musíme zde - díky potvrzené zkušenosti - pojednat o přímé vyučovací metodě pro idioty, abychom pak mohli, zbude-li chovanci ještě čas a síla, vyhovět přáním rodičů, kteří znají jen obvyklé školní vzdělání a jeho plody.

Chudý duchem nesnese vzhledem k svému kapitálu žádné nepřímé cesty, aby např. k obvyklém školním vzdělání dospěl čtením a psaním, tedy po namáhavém vštěpování 24 a více malých a velkých písmen, jejich zvuků a složením do slova a vět, teprve po pochopení těchto vět. Už tyto znaky a slovní zprostředkování absorbují často veškeré duševní síly idiota, takže už nic nezůstane pro věc samu, pro vlastní potřebu orientace v životě.

V prvních čtyřech letech existence ústavu byla v tomto ohledu užívána stejná metoda, jaká je běžná v jiných evropských ústavech idiotů a jak ji známe ze všech prvních tříd lidové školy, ale dosud nikdy s uspokojivým výsledkem, neboť když už jsme dosáhli např. krasopisu, nezůstala jediná řádka prosta chyb a mezer. Dosáhl-li učitel dodatečnými opravami jakéhosi úspěchu, pak zase chyběla výdrž v pokračování, v udržování stejného písma a bylo-li nutno např. 12-13krát opravovat, pak bylo tak jako tak všech 12-13 pokusů nepoužitelných.

Podobně tomu bylo u čtení, chtěli-li jsme dosáhnout srozumitelného předčítání; co se týče porozumění přečtenému textu, šlo to ještě hůř a s větším zlobením.

Počítání působí stejně, ne-li více potíží; vyskytují se dokonce případy, kdy se dítě zraje a zůstane stát, dny a týdny, ba někdy i měsíce a roky se nelze hnout z místa.

Zde pak bylo nutno *nolens volens* pomyslet na jiné prostředky a cesty a našli jsme je našli v přímém kreslení předmětů s přiměřenými gesty a symboly. Tato gesta se ovšem velice, vlastně úplně, liší od znaků pro hluchoněmé, jelikož jsme museli zvolit za základ kalendární znamení, která jsou znama téměř celému lidstvu a jsou nezbytně nutná - neboť kdo z lidí, at' mladá či stará, nepotřebuje znát Slunce a Měsíc, hvězdy, Jiženuku i planety naší sluneční soustavy, kdo konec konců nezná dvanáct znamení zvěrokruhu, z nichž už podle nejstarších názorů i každ-ý hlupák může vyčíst, jak je Slunce den co den, měsíc co měsíc připraveno k různě činnosti a jak ovlivňuje dění na Zemi?

Ponevadž tato týdenní a měsíční znamení - tak jak je v dávnověku zavedli a požívali staří astronomové, Chaldejci, Egypťané, Řekové apod. jako vodítko celé lidstvo - obsahují zároveň původně harmonické vztahy, jako božská přikázání nebo rady nebes pro člověka na Zemi, je jasné, že je právě tento nynější přímý kalendární postup pro idioty zvolen velmi šťastně.

Že přitom musíme zcela nezbytně nacvičit a používat i číslovky, římské i indické nebo arabské včetně všech příslušných znamének vyjadřujících vzájemné vztahy.

jako plus (+), minus (-), násobení (x), dělení (:), rovnítko (=) apod., je samostatný předmět, jako v čínském písmu nebo v hieroglyfickém písmu Egyptanů, ale patří do všech nezbytně pro další reálnou výuku slabomyslných, většinou krátce žijících mladých idiotů. Neboť když si učitel idiotů osvojí k oněm 7-12 ještě nějakou slušnou matematickou znaménka, je zcela dostatečně vyzbrojen, aby plně a pružně vyučoval idioty pro pobyt v ústavu i mimo něj tak, aby se byli schopni orientovat a sbírat vědomosti.

I. Memoranda v denní škole; od 6-7 hodin večer; hromadná výuka

Učitel: Kde, v jaké škole se dnes nacházíme?
Žáci: Nacházíme se v denní škole.

Učitel: Čemu se učíme v denní škole?
Žáci: Učíme se poznávat (a rozlišovat) den a noc, čtyři roční období, denní hodiny, i to, co se děje v jednotlivých obdobích v otcovském domě.

Učitel: Je to vše, co poznáváme v otcovském domě?
Žáci: Ne, poznáme i otce a matku, naše bratry a sestry, i příbuzné a cizí lidi (zde ve škole zástupce rodičů a sourozenců, učitele a učitelky, spolužáky a pána celého světa.

Učitel: Zatím je dost toho, co všechno poznáváme. Teprve později opustíme i otcovský dům a sami budeme chodit po dvorku, abychom viděli, co se děje tam venku.

Nyní mi ale řekněte: Co všechno rozlišujeme v otcovském domě, i tady, ve škole (kterážto se jmenuje denní škola a nahrazuje nám onen otcovský dům)?
Žáci: Rozoznáváme tu nepohyblivé, pohyblivé (zčásti pohyblivé) a samohybné předměty.

Učitel: Které předměty zde nazýváte nepohyblivými?
(Odsud už není nutné doslova uvádět učitelovy otázky nebo tazácká slova memorand: učitel je pozná podle odpovědí samotných žáků; ať jen nezapomíná na vynejlepší pro pohodu a představitost dítěte, jako na první z prvních pozorování geografickou orientaci; aby ho vůbec náležitě vyzdvihl.)
Žáci: nepohyblivé předměty v místnosti jsou: čtyři stěny, podlaha, strop, kamna a předměty, které se pohybují zčásti jsou dveře a okna.

Pohyblivé předměty jsou: postele, lavice, stoly, skříň, židle nebo křesla, obraz, zrcadla, hodiny a obraz Nejsvětější Trojice, visící uprostřed.

Samohybné předměty jsou v místnosti tyto: otec, matka, sourozenci, kamarádi, služka, pes, kočka, pták, moucha apod.

U nepohyblivých předmětů rozlišujeme materiál, použití a polohu. Čtyři stěny mohou být zedníkem postaveny z kamenů nebo z cihel, nebo tesařem ze dřeva, podlaha z prken, strop může být klenutý z cihel nebo z fošen a prken. Stěny včetně stropu slouží k ochraně lidí před nečasem, deštěm, sněhem, větrem a slunečním žářem, před divokými i domácími zvířaty, před zlými lidmi. Poloha otcovského domu je nejlepší s jednou stěnou k ránu neboli na východ; druhou stěnou k polednímu neboli na jih, kde stojí slunce nejvýše; třetí stěnou k večeru, kde slunce zapadá a čtvrtou stěnou na studený, nevidlý sever; rozlišujeme tak východní, jižní, západní a severní stěnu, podle toho, jak jsou obráceny do čtyř světových stran.

Oknem východní stěny velmi často vidíme ranní východ slunce, často i vycházející měsíc; okny a dveřmi jižní stěny vidíme slunce, jak stoupá a pak stojí na vrcholu své dráhy, někdy i měsíc; západními okny vidíme vše zapadat; severními okny nebo dveřmi vidíme severní oblohu s oblaky a hvězdami, někdy však všude s blesky.

Kamna slouží k topení, když je v pokoji zima a k odvádění kouře z ohně. Okna slouží k propouštění světla a k zadržování větru a dále především proti zvířatům, prachu, dešti, sněhu, kroupám, zimě apod. Dveře slouží k tomu, aby do nich vkročili nebo jimi vyšli lidé a zvířata nebo aby jimi byl vnesen nábytek apod. a zámek na dveřích slouží k uzamykání bytu, skříní atd.

Pohyblivé předměty jsou rozmístěny různě po pokoji, podle času a potřeby. Mezi předměty, které se pohybují samy je nejdůležitější člověk a jeho část. U člověka rozeznáváme tělo a duši.

Na těle rozeznáváme hlavu, trup a končetiny.

Na hlavě vidíme nahoře kůži s vlasovým porostem, vpředu čelo a obličej; na obou stranách jsou tváře, uši, vzadu týl, pod hlavou krk.

Na vlasaté části rozeznáváme nahoře pěšinku a přední ovlášenou část; dole na čele dvě obočí; pod nimi oči s řasami a uvnitř oční bulvy; mezi očima nos, pod nosem ústa s horním a dolním rtem, pod ústy bradu; v ústech horní a dolní řadu zubů; v ústní dutině je jazyk; po obou stranách nosu tváře a líce, pod nimi se nachází horní a dolní čelist.

Vpředu na krku vidíme hrtan, vzadu šíji.

Na trupu rozeznáváme jeho přední a zadní část.

Na trupu shora dolů rozeznáváme hrud', pod ní břicho a pánev. Nahoře na hrudi vidíme uprostřed hrudní kost, po obou stranách nahoře klíční kosti a pod nimi 12 žeber, vlevo uprostřed pod žebrý srdce, které stále tluče a bije. Uprůměrně na konci hrudního koše vidíme srdeční a žludeční oblast.

U končetin neboli údů rozeznáváme horní, ruce, pravou silnější a levou slabší a dolní, nohy, pravou silnější a levou slabší.

Ruce jsou nahoře připevněny vpředu na klíční kosti a vzađu na zádech na lopatkách. Celá ruka sestává z paže, předloktí, zápěstí a vlastní ruky s pěti prsty. Na ruce vidíme hřbet ruky a dlaně. Z prstů nazýváme ten nejkratší a nejmenší palec; druhý prst se jmenuje ukazováček, nejdelší se jmenuje prostředníček, čtvrtý prsteníček a pátý malíček.

Každý prst sestává ze tří kloubů a tří kůstek, všechny prsty sevřené do dlaně nazýváme pěst.

Nohy jsou nahoře upevněny po stranách pánve v kyčlích, sestávají ze stehenní a stehenní kosti, z bérce s kosti bérce a lýtkovou; mezi stehnem a bérce se nachází vpředu koleno s česčkou a vzađu podkolenní jamka.

Vpředu na noze vodorovně se nachází vlastní noha s chodidlem, která má vzađu patu, nahoře na noze nárt a vpředu 5 prstů, z nichž je na vnitřní straně největší palec, ostatní čtyři jsou všechny menší.

Učitel: Když teď všechno v otovském domě a na lidském těle navzájem smyslně nazýváme, máme a zase od sebe odlišíme, řekněte mi: Co všechno se tu nachází je jedenkrát?

Žáci: Jen jednou je tu východní stěna, jižní stěna, západní stěna, severní stěna, je jen jeden strop, jedna podlaha, jedna kamna, jedny hodiny (možná, je to jeden zrak, brada, krk, hrdlo, šíje, hrud', břicho, záda.

Dvakrát nebo po dvou nacházíme: dvě oči, dvě uši (vpravo a vlevo), dvě líc, dvě tváře, dvě ruce, dvě nohy, dva palce, dva ukazováčky, dva prostředníčky, apod., dvě česčky, dvě chodidla apod. Proti sobě vpředu a vzađu leží hrud' a záda, obličej a týl; všechny části, které se nacházejí vpravo a vlevo, dole a nahoře.

V pokoji je východní stěna proti západní stěně; jižní stěna proti severní stěně, strop proti podlaze. Čtyři světové strany leží také tak a proti nebi je zenit (zenit, nadír).

Do čtyř směrů jsou rozděleny čtyři stěny pokoje, čtyři jsou světové strany, čtyři denní období, čtyři části okenního rámu, čtyři části dveřních veřejí, čtyři má i stůl čtyři hrany, i židle, lavice, postele, podlaha, strop apod. Počet pěti nacházíme u prstů na rukou i nohou, u lidských smyslů, tj. zraku, čichu, chuti, sluchu, hmatu. Následují protiklady sluchu, zraku, čichu, chuti, hmatu.

V počtu tří se vyskytují části těchto předmětů: trojnóžky v kuchyni, rendlíku, někdy ševcovského verpánku, často stolů, který má jen tři nohy, někdy i zeměměřičského stolku, trojúhelníku, trojnóžky jsou rozměry všech věcí, které jsou vysoké nebo dlouhé, široké a hluboké.

jsou tedy trojrozměrné; trojí je dění v člověku: hlavou myslí, srdcem cítí, rukama a nohama pracuje - a tyto tři části označujeme pro posílení a uzdravení třemi křížky, Boha Otce, Syna a Ducha svatého.

Trojedinost Boží je závěr a nejvyšší znamení, když jdou děti spát, ráno vstávají, modlí se před nebo po škole, před a po velké práci, jak je tomu i dnes.

Na závěr denního vyučování se ve smíšené škole může učitel žáků ještě jednou zeptat:

Jaký je dnes den, jaká je denní doba, jaké máme datum, jaký měsíc, jakou roční dobu, jaký rok se píše (od narození Krista), kolik je hodin.

II. Memoranda v týdenní škole; denně po přípravné denní hře od 6-7 hod. večer

(Žáci sedí před oficiální Siebnerovou kolonádou)

Učitel: Moji milí! V jaképak škole se nacházíme?

Žáci: Nacházíme se v týdenní škole.

Učitel: Čemu se učíme v této škole?

Žáci: Poznáváme sedm dnů v týdnu a co se v každém jednotlivém dni děje.

Dny v týdnu jsou: pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek, sobota a neděle⁴.

☽ V pondělí se v domácím hospodářství obstarávají zásoby do spíže. Přítom nemáme být žraví jako žraloci, poněvadž žravost je hlavním hříchem;

máme být střídmi, protože střídmost je hlavní ctností.

Když budeme střídmi, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši, a to: lačně nakrmiti a neumělé poučiti.

V pondělí si připomeneme svátost křtu a boží přikázání: „Nepožádáš statku bližního svého“ a prosbu v Otčenáši: „Budiž pochváleno jméno tvé“.

Při mši, modlitbě kněze za celou obec, nám připomíná úvod neboli *inroitus* svátost křtu. Pondělí a vše, co se v ten den děje, lze srovnat a rozmožnit s měsícem únorem, kdy si hledíme úspor.

☉ V úterý hledíme být v domácím hospodářství na stráž.

Na stráž nemáme být závistiví jako hadi, poněvadž závist je hlavní hřích; máme být laskaví, protože láska je hlavní ctnost.

Když budeme laskaví, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši, a to například žiznivě a odpouštět ubližujícím.

V úterý si připomeneme svátost biřmování a přikázání boží: „Nezabiješ“ a prosbu z Otčenáše: „Přijď království tvé“. Při mši, modlitbě kněze namísto celé obce, nám připomene evangelium svátost biřmování.

⁴ Tato jména pocházejí z pohanských časů starých Němců, Římanů a vlastních Parthů nebo Persánů, kteří přenesli na zem nebeské dělení a odtud opět nazvali hvězdy pozemskými jmény (vždy podle denních prací v hospodářství) jakoby na božský příkaz.

Úterý a vše, co se v ten den děje, lze srovnat a rozmnožit s měsícem listopadem, kdy si hledíme obrany země.

☉ Ve středu si v domácím hospodářství hledíme obchodu a trhu.

Při obchodování nemáme být lakomí jako krkavci, poněvadž lakota je hlavní hřích, nybrž máme být štědří, protože štědrost je hlavní ctnost.

Když budeme štědří, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši a to: poctivě pohostit a pochybujícím raditi. Ve středu si připomeneme svátost pokání a boží příkázání: „Nepokradeš“, jakož i prosbu v Otčenáši: „Staň se vůle tvá v nebi jakož i na zemi.“

Při mši, obecní modlitbě, připomíná obětování neboli *offertorium* svátost pokání. Středu je možno srovnat a rozmnožit s měsícem září, kdy si hledíme peněžního vyrovnání.

☽ Ve čtvrtku si v domácím hospodářství hledíme úředních záležitostí.

V úředních záležitostech nemáme být hněviví, poněvadž hněv je hlavní hřích, nybrž máme být trpělí, protože trpělivost je hlavní ctností.

Když budeme trpělí, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši a to: můžeme vězně vysvobozovat a hřešící trestati.

Ve čtvrtku si připomeneme svátost oltářní a boží příkázání: „Nevydáš křivého svědectví proti bližnímu svému“ a prosbu z Otčenáše „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim hříšníkům“.

Při mši, obecním obětování pod vedením kněze, nám Kánon připomíná svátost oltářní, kde je pozvedána hostie a kalich. Čtvrtek lze srovnat s měsícem červencem a jím rozmnožit, neboť v červenci je v přírodě postaráno o ovládnání.

☉ V pátek si hledíme řemesla a rodiny. V řemesle nemáme být líní jako želvy, poněvadž lenost je hlavní hřích.

Máme být pracovití, protože pracovitost je hlavní ctnost. Když budeme pracovití, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši, a to: nahé odívati a zarmoucené těšiti.

V pátek si připomeneme svátost rodiny a boží příkázání: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil byl a aby se ti dobře na zemi vedlo“ a prosbu z Otčenáše: „Chléb vezdejší dej nám dnes“.

Při mši, společné modlitbě pod vedením kněze, nám svatě přijímání připomenem dubnem a jím rozšířiti, jelikož v dubnu se také staráme o rodinu (30krát více než ve všech ostatních měsících).

☽ V sobotu si v domácím hospodářství hledíme očisty.

Při očistě nemáme být necudní jako kozli, protože necudnost je hlavní hřích, milosrdné skutky pro tělo i duši, a to: nemocné navštěvovati a křivdy trpělivě snášeti.

V sobotu si připomeneme svátost posledního pomazání a boží příkázání: „Nežesmilníš“ a prosbu z Otčenáše: „Neuveď nás v pokušení, chraň nás ode všeho zlého. Amen.“

Při mši nám připomínají slova: *Ite, missa est* svátost posledního pomazání. Sobotu lze srovnat s měsícem červnem, protože v červnu je v přírodě postaráno o očistu.

☉ V neděli si hledíme bohoslužby.

Při bohoslužbě nemáme být pyšní jako pávi, protože pycha je hlavní hřích; naopak máme být pokorní, protože pokora je hlavní ctnost.

Když budeme pokorní, můžeme konat milosrdné skutky pro tělo i duši, a to: mrtvé pochovávat i za živé i mrtvé se k Bohu modliti.

V neděli si připomeneme svátost kněžského vysvěcení a boží příkázání: „Svět den sváteční“ a prosbu z Otčenáše: „Otče náš, jenž jsi na nebesích“.

Při mši nám kněz u oltáře připomene svátost vysvěcení, neboť on sám byl obětován a pomazán ke službě Bohu za celou obec.

Neděli je možno přirovnat k měsíci prosinci, protože v něm se spojuje modlitba za celý rok.

III. Memoranda v roční škole, od 6-7 hod. večer

Žáci sedí v učebně vždy podle kvartálů a terciálů proti sobě v odpovídajících pracovních skupinách.

Učitel: Nacházíme se, jak vidíte, milé děti, v roční škole a rád bych věděl, čemu všemu se v této škole učíme.

Žáci: Poznáváme zde 12 měsíců roku, 4 roční období neboli kvartály roku a co se děje v každém jednotlivém kvartálu a měsíci, a konečně 3 hlavní svátky neboli triály lidstva.

Učitel: Jak se po sobě nazývají měsíce roku a jak se nazývají roční období?

Žáci: Měsíce se nazývají: leden, únor, březen, duben, květen, červen, červenec, srpen, září, říjen, listopad, prosinec.

První roční období se nazývá jaro, protože všechno je jaré, svěží; druhé období nazýváme léto, poněvadž vše radostí létá a bzučí jako včely; třetí roční období se nazývá podzim, protože je před zimou a čtvrté roční období se nazývá zima, poněvadž je zima.

☼ V lednu si hledíme nového kalendáře, připravujeme předběžný rozpočet na celý rok pro domácnost i pro hospodářství. Na nebi vidíme brzo ráno (za sluncem) souhvězdí Vodnáře. U nás ještě leží celá příroda pod sněhem a ledem, ale tam, daleko na jihu, hodně prší (jak naznačuje znamení Vodnáře).

Nakopáváme led a uskladňujeme ho ve sklepech, rybám dodáváme vzduch tím, že do ledu vysekáváme díry. Děti se baví bruslením na ledu, větší jezdí na saních a v lese se ve velké míře kácejí stromy, říká se tomu téžba dřeva; křivonoska ale

právě hnízdí, vskutku nádherně, a pod sněhem kvete čemeřice černá, léčivá bylina.
Znamení Vodnáře kdysi varovalo lidi před záplavami a připomíná nám tímto
Jákobova, Neftalima, a tuto vlastnost boží: Bůh je vševědoucí (ví o všem minulém,
přítomném i budoucím).

✠ V měsíci únoru si (na zemi) hledíme úspor. Na nebi vidíme (za ranním slá-
cem) znamení Ryb; v přírodě se láme a praská led, někdy se už blýská a hromobit
jsou hromnice; kvetou sněžanky (*galanthus nivalis*); štika, koljuška a okoun
dávají svou potravu; rolník hnojí svá pole, mlátí ve stodole obilí, dobytek dostává
poloviční dávku krmení, křesťané mají čtyřicetidenní půst (jako přípravu na Velikonoce).

Znamení Ryb a všechno v přírodě nám připomíná šetného egyptského Josefa
a tuto vlastnost boží: Bůh je nejsvětější (nesnese v sobě nic zlého).

☞ V měsíci březnu se provádějí staré práce, pastva ovcí a rolnictví (už od časně
Ábela a Kaina). Na nebi nám to připomíná znamení Berana. V hospodářství se
vyřazují (vybírají, zabíjejí se apod.) ovce a dobytek vůbec.

V polovině měsíce (12. - 13., na svátek sv. Řehoře) již rolník zdraví rovmode-
nost (*aequinoctium*; v 6 hodin ráno slunce vychází a v 6 hodin večer zapadá), den
trvá 12 hodin; stejně dlouhá je i noc.

Rolník oře, hnojí, vláčí, seje jamí obilí, sází brambory. Zahradník sází stromy,
rupuje, čistí stromy od suchých a napadených větví, od bourovice prstěného
pupeny švestek, pak hrušni a jabloni se nalévají; bříza už má jehnědy, brzo po-
vyrází i listy; stejně tak lískové keře a vrby; pod nimi už kvetou krásné vonící
fialky. Pro bylinkovou polévku už hledáme lístky chudobky, řebříčku, doušky
jaimovitě, kerblíku apod. Z motýlů již vidíme lístky chudobky, babočku kopřivovou, pak
babočku jilmovou. Z tažných ptáků se navrací nejprve sluky (Na *Oculi* přiletí, na
Laetare jsou tu dále, *Judica* - to to utíká a *Palmarum* jsou trallarum), načež násle-
duje většina s úplňkem velikonočního týdne, Velikonoce, druhý ze třílu křesťan-
ských svátků církevního roku.

Poněvadž se všechno odehrává tak přesně a každý rok až ke znamení Berana ve
zvěrokruhu, připomíná si nám syn Jákobův Benjamin a tato vlastnost Boží: Bůh
je stále pravdivý a nanejvýš věrný.

☞ V dubnu si hledíme rodiny. Býk, rolníkův společník, nabádá na nebi k polním
pracem; plaví se a stíhají ovce, šklubou se husy, z hor se po řekách splavuje dříví,
svázané do vorů a naložené poleny a prkny za účelem prodeje.

V přírodě kvete dub letní (duben, měsíc dubu), vrba, černá olše, osika; z květin
kvete petrklič, blatouch, krásný policista přírody, světlík lékařský (*euphrasia*),
krásné vonící voňavka (vůně sena), třeslice a milá, nebesky modrá pomněnka.
Motýlů a hmyzu i ptáků se objevuje již mnohem více.

Nejhořejší znamení na nebi nám připomíná syna Jákobova, Rubena a tuto vlast-
nost Boží: Bůh je věčný (byl, je a vždy bude).

II V měsíci květnu si na zemi hledíme společnosti, kterou nám na nebi připo-
minají Blíženci. Děti již dovádějí na vzduchu a dospělí se navštěvují, podnikají
výlety, procesy ve dnech prosebných, poutě, shromáždění, výstavy a většinou přím-
čeháží svátek Božího Těla, kdy se slavnostně do všech světových stran zvěstuje
zjevení Páně v přírodě všem ovocným stromům; také se slaví Nanebevstoupení
Ježíše. Postupně kvetou všechny ovocné stromy, ovocné sady vypadají jako za-
sněžené, brzy je následují kaštany s květy podobnými svícňům, střemcha, krásná
Veronica, zimolez se svým zlatým deštěm, růže z Jericha apod.

Ve zvířecí říši se z larev rodí vážky, babočka paví očko, žravý chroust. Z ptáků
hnízdí stehlík a mnozí jiní.

V horách začínají májové slavnosti - majáles, dobytek je vyveden z vesnic do
hor a tam zůstanou ovce a hovězí dobytek, krávy až do podzimu; suší se seno,
hor z mléka se vyrábí sýr a máslo (švýcarský sýr, brynza apod.)

Květnové znamení nám připomíná vlastnost syna Jákobova: Simeona a tuto
vlastnost Boží: Bůh je všudypřítomný se všemi svými milými dary.

☞ V měsíci červnu si na zemi hledíme čistoty, očisty; na nebi nabádá Rak se
svými klepety, aby bylo odstraněno vše bující, přebytečné a plodům se uvolnila
cesta. 21. června vstoupí Slunce do znamení Raka. Na poli a v zahradě hubíme
plevel; zbavujeme ovocné stromy a rostliny vůbec housenek a hmyzu, objevuje
se housenka otakárka fenýklového, housenka lišaje skvrnitého, housenka pavího
oka nočního a bělásek zelný, ničící zelí.

Ale už také sklízíme první červené ovocné plody, třešně-májovky, rybíz, an-
greš. Rybáři chytají úhoře a lososy. Včely sbírají med z medových nektarů kvě-
tin a často se už rojí. Červenka už má mladá a večery osvětlují tu a tam světlušky.
Na jasný přiletají v roji španělské mušky (puchýřníci), nepřátelé ponrav. Vážky
se často vznášejí nad přibřežními lukami a z motýlů se objevují krásný jason,
perlet'ovec, krásný otakárek fenýklový, otakárek ovocný (*papilio Podalirius*).

Z rostlin v zahradě už kvetou růže (měsíc růží), chrpá polní, koukol polní, stračka,
černýš, valerián, šalvěj luční.

Nebeské znamení Raka nám připomíná syna Jákobova, Ašera, který mluvil
čest, a tuto vlastnost Boží: Bůh je čistý duch.

☞ V měsíci červenci si hledíme ovládnání. K tomu nás na nebi nabádá Lev, král
zvířat.

Rolník v té době suší seno a musí chránit louky před sarančaty, která někdy
zničí všechno rostlinstvo. Hlíznaté rostliny je nutno okopat a vinné keře prořezat.
Na rybnících se sklízí rákos a pletou se z něj stropní rohože; kvete opletník, bílé
a žluté lilie nebo lekniny, přes jejichž široké listy běhají s větrem o závod lysky;
v rákosí se často skrývá bukač, hnízdí sýkořice vousatá a moudiváček.

Kvete mydlíce, vlčí mák, svlačec, krásné vonící jitrocel, kvete pšenice, hrách,
čočka.

Z plodů už jsou jahody, v lesích dozrávají borůvky, brusinky, mnoho druhů lesních višně.

Obilí zraje, rolník se chystá ke sklizni, na žně.

Znamení na nebi, znamení velkomyslného Lva, nám připomíná tuto vlastnost Boží: Bůh je nanejvýš moudrý, protože pro své nejlepší záměry volí nejlepší prostředky, a syna Jákobova, Judu, který vedl bratry, Jákobovy syny, v hladovělých letech do Egypta, aby tam nakoupili obilí u egyptského Josefa, jejich prodávajícího bratra.

¶ V měsíci srpnu si hledíme výnosu sklizně. Na nebi nás nabádá souhvězdí Panny, žnečky a vinařky (předobrazu Marie) k usilovným polním pracem. Když úplně sklídíme ze žluté kvetoucích polí řepku, začíná kolem sv. Marie sklizeň žita, nato se sklízí ječmen, pak pšenice a nakonec oves.

Následují čočka a hrách; vytrhává se len, rozkládá se k sušení, obrací se atd. Sklizejí se fazole, okurky, dýně, melouny (koná se okurková slavnost u Žatec). Začíná sečení otavy; druhé sečení luk. Kvetou podražec, pivoňky, len lužický, letní ovoce, jakubské a anenské hrušky.

Zeměluč (*Gentiana*), různé lny (*Linaria*).

Mezi motýly se činí škodlivý přástevník bavlníkový, hnědásek jitrocelový, mnoho housenky přástevníka medvědího.

Mezi ptáky vykonává policejní službu zvláště známá kukačka, která, neschopná pronásledovat huňaté vejce, podsouvá je do hnízda malým pěnicím, avšak sama mu nepřináší nám jen chléb a víno na zemi, nýbrž svou všemohoucností i vykoupením.

Nebeské znamení Panny nás upomíná na tuto vlastnost boží: Bůh je všemohoucný. Mezi Jákobovými syny si připomeneme kostnatého dělníka Izachara.

¶ V měsíci září si hledíme peněžního vyrovnání. K tomu nás už po tisíciletí nebi nabádá znamení Vah, hlavní nástroj veřejného trhu.

Rolník přináší část své úrody na trh a snaží se získat, namísto výměny zboží (což je od Boha spíše peníze ze zlata, sříbra a mědi, aby mohl zaplatit různé dluhy) spíše všude platné peníze ze zlata, sříbra a mědi, aby mohl zaplatit různé dluhy.

Rolníkovi zbývá ještě po žních sklídit brambory atd.

Začíná orba před setbou ozimu (po Mariánské slavnosti). Zahradník sklízí hrušky, pak jablka, švestky, zčásti pro přímou spotřebu, zčásti na sušení a zavařování.

Znamení Vah nám nepřipomíná jen Boží laskavost, nýbrž i syna Jákobova Zbulona, který se zabýval hlavně obchodem, peněžním vyrovnáním.

¶ V měsíci říjnu si obzvláště hledíme školy a k tomu nabádá lidí nebeské znamení pohánějícího Štíra.

Navíc se podzimní počasí stává nevlídnějším a drsnějším a mládež se musí více uchýlovat do bytů a škol, aby se už v mládí naučila, co se předkové a rodiče

dověděli za drahou cenu. Na poli se ještě vykopávají brambory a cukrová řepa. Hlavně však schraňujeme vinné hrozny do vinařského lisu za účelem výroby vína a mošt pak ukládáme do sklepa do sudů, aby tam vykvasil; nejsladší hrozny sušíme na velké žluté a ty malé na černé rozinky.

Věely se vracejí z lesů od odkvetlého vřesu a ocun se svými masitě červenými semeny v tobolkách. Pavouci teď začínají všude rozprostírat své sítě, aby chytili a vysílali různé mouchy a druhy hmyzu.

Nebeské znamení hrozícího Štíra připomíná lidem vlastnost Boží: Bůh je nanejvýš spravedlivý, a syna Jákobova Dána, kterému dal Bůh přednostně dar poučování a zastupování nedospělých.

¶ V měsíci listopadu si hledíme obrany země, lásky k vlasti. To nám připomíná souhvězdí Štělce ve zvěrokruhu na obloze, a jelikož pole jsou už většinou sklizená, konají se nejčastěji vojenská polní cvičení proti nepříteli vlasti; když divoká zvěř na poli i v lese dostatečně ztloustne a zesílí, probíhá odstřel nadbytečných kusů; nejprve pernatců, pak zajíců a konečně vysoké zvěře (jelenů, daňků, sm, v horách kamzíků a kozorožců) a nakonec černé zvěře (divokých prasat, vedle škodné - dravých ptáků, kun, rysů, medvědů apod.)

Štálec na nebi plném hvězd nabádá a připomíná lidem tuto vlastnost Boží: Bůh je neměnný, a syna Jákobova Gáda, který jako voják nikdy nepřipustil, aby vlast byla buď zahubena nebo okleštěna.

¶ V měsíci prosinci si všeobecně hledíme roční modlitby, dikuvzdání za celý rok. Na nebi vidíme pod zvířetníkem sklánějícího se, postřeleného Kozorooha alpského, lovci sami stoupají do nejvyšších hor, aby stříleli nejen kamzíky a kozorožce, nýbrž i velké dravé ptáky, orly, supy, sokoly, luňáky, aby byly lidské přibytky uchráněny od jejich nebezpečí.

Jsou poráženy a rozřezávány největší stromy, protože nyní mají nejméně mízy. Zazimovávají se včeli úly a ochraňují proti chladu, je ponecháno jen nutné krmění, zbytek odřiznut.

Vinné keře jsou zapouštěny do země, aby u nás nezmrzly, taktéž všechny vyšlechtěné stromy obalovány slámou, pařeníště a skleníky zabezpečovány proti severním větrům a sněhovým vánicím.

Nebeské znamení laskavého Kozorožce nám připomíná tuto vlastnost Boží: Bůh je nanejvýš milosrdný, a syna Jákobova Levího, který se kdysi stal v Siche-mu mstitelem rodiny a jehož celý kmen vstoupil z pokory a kvůli přimluvě za lid do kněžského stavu.

(Každá školní hodina končí shrnutím hlavních zásad vedoucích k závěru a odpovídající gestikulaci.)

ve věku mladistvém. V tom ho většinou podporuje dar Ducha Svatého, da-
bohobojnosti; on sám se stává knězem vlastní rodiny před Bohem i lidmi, je v
de ve veřejném životě ctěn, dokonce i v královské radě jako duchovní rádece, vlast-
rada, tajný rada, kněz, kardinál.

Učitel: K mé radosti jste si velmi dobře zapamatovali všech 12 fází lidského
života; nyní mi řekněte, co dohromady znamená pro člověka 12 vlastností
Božích a 12 podobných darů Ducha Svatého?

Žáci: U Boha vytváří oněch 12 vlastností Božích obraz Boží a u lidí znamenají
jednotlivé vlastnosti nebo pudy prvotiny Ducha a právě těmito prvotinami
píše se v Písmu svatém, jsme stvořeni k obrazu Božím.

Je-li Bůh jen jeden, ale ve třech osobách s oněmi 12 vlastnostmi, pak je zřejmé,
že Bůh má všechny tyto vlastnosti v dokonalém stupni a že je v sobě spojuje troj-
jedinně. Proto se také křížujeme = křížem Boha - Otce na čele, křížem Boha -
Syna na ústech a křížem Boha - Ducha Svatého na prsou.

Z prvotin Ducha pramení všechna naše lidská vláda a moc, naše přednosti na
Zemi před všemi zvířaty, před všemi přírodními říšemi, i přede všemi hvězdami
na nebesích, které jsou pouhými nositeli podobných světů, jaké vidíme - pod na-
šíma nohama Zemí, nad námi Slunce, Měsíc a hvězdy.

Z Ducha Svatého, tři božských osob
mluvíme skrze prvotiny Ducha v naší řeči o všem třech druhy slov (podstatný-
mi jmény, slovesy, přídavnými jmény),
měříme všechno na světě trojúhelníkem,
počítáme všechno na světě trojčlenkou,
osazujeme všechno na světě trojzvězdnou,
měníme všechno na světě v tóny hudebním trojzvukem.

Tak se stalo,
- že na železnících lidé vyměnili utyrané koně za lokomotivu pohaněnou parou.

- že se lidé bezpečně plaví s magnetickou střílkou po všech mořích a řekách na
lodích, parnicích;

- že kopou pod zemí a dobývají kovy, rudy, soli a řídí se magnetickou střílkou;

- že létají nad zemí ve vzduchu s pomocí vzduchových balónů jako ptáci;

- že si světlem na deskách zobrazují všechno na světě (fotografie);

- že silou blesku pomocí drátů piší a nyní dokonce i všechno osvětlují;

- že dokáží vysílat a poslouchat zvuk, slova, hudbu i vnitřní spojení mezi Sluncem
a Zemí, zkrátka, velmi mnohého zdánlivě nemožného jsme dosáhli na zemi

skrze trojjediné prvotiny Ducha a ještě mnohého dosáhneme, jestliže osvětlíme
nepřestaneme používat oněch božských jisker.

Od doby stvoření člověka v ráji se lidé velmi snažili, aby jim vše stálo k služ-
bám, a to vskutku s velkým úspěchem.

Písmo svaté nám vypráví, že před Kristem bylo třeba čtyř a víc tisíciletí
a 84 lidských pokolení, než byli lidé připraveni na to, porozumět učení Kristovu.
Nesmírně mnoho dlouhověkých patriarchů muselo předcházet Noeho a Abra-
hama, aby poznali zásady moudrosti, aby si je osvojili i ostatní lidé, kteří je ob-
klopovali; neboť krátce žijící otcové rodin a hospodáři příliš mění svá pravidla,
než byly s to vytáhnout z bohatého Egypta přes Rudé moře, táhnout po čtyřicet
let holou poušťi o vodě a maně, na hoře Sinaji přijmout Boží zákony, deset božích
příkázání, a teprve pak, zaškoleni, vtáhnout do zaslíbené země. Jejich vůdcem byl
Mojišš, Áron, jeho bratr, byl nejvyšším knězem, a když Mojišš zemřel, Jozue
dokončil pochod do země.

Pak prošlo opět 500 let, kdy Izraelité žili pod vládou soudců, až se jim konečně
došlo k králi, Saula z kmene Benjamin a pak Davida z kmene Juda. Po Davidovi,
který se námi (a zapsal) důležité žalmy, vládl pak jeho syn, moudrý Šalomoun,
od něhož pocházejí kniha Přísloví, Kniha Moudrosti, Kazatel a Píseň písní. Po
smrti Šalomounově se říše rozpadla na dvě části: na říši Judskou, pod vládou
Járobeáma, a říši Izraelskou, pod vládou Rechabeáma s deseti kmemy, které byly
vícekrát podmaněny a rozptýleny po celém světě.

Říše judská sestávala pouze ze dvou kmenů, kmene Juda a kmene Benjamin
kolem hlavního města Jeruzaléma. Tato očištěná říše trvala 700 let za četných
pohrom a zajetí v Babylonu, až ji podrobili Řekové a Římané a přišel cizí král
Herodés. Právě tehdy přišel Ježíš, jejich duchovní král a vykupitel, kterého však
oni sami vyhnali, protože nebyl bohatý ani mocný, a nakonec jej jako vrchol ne-
vděku ukřižovali.

Čtyřicet dvě pokolení od Abraháma a téměř 84 pokolení od Adama až do doby
Ježíšovy muselo prožít svůj život s nesmírně různými osudy, ve šesti a v mnohem
nešesti, doma i ve 13 různých cizích zemích (země Ur, pak Hara, Kanaán, Egypt,
Arábie, Palestina, Assyrie, Sýrie, Médie, Babylon), než mohlo být Ježíšem a čtyřmi
evangelisty a apoštoly všem národům na zemi kázáno evangelium podle Bible.

Učitel: V tomto sále na třech stěnách vidíte 12 obrazů ze Zákona starého 2000
let a nad touto řadou tři řady obrazů nad sebou ze života Kristova a apoštolů,
protože Kristus nejednal jen jako prostý člověk, nýbrž vždy jako lidský učitel,
protože Kristus nejednal jen jako prostý člověk, nýbrž vždy jako lidský učitel,
pak jako kazatel, prostředník mezi Bohem a lidmi a konečně jako Bůh, druhá oso-
ba Boha, který stvořil a také spasil celý svět.

Od té doby, co pro nás Kristus zemřel a znovu povstal, prošlo opět už téměř 2000
let (neboť od roku 1883 chybí do roku 2000 jen 117 let), v nichž může žít na 60
lidských pokolení (každé kol. 30-33 let), ale musí se opravdově snažit, jak nakázal
Ježíš Vykupitel, svědomitě užívat všech 6-7 darů Ducha Svatého ve škole i v úřadě,

v živnosti, ve všech vědách, v každém umění a vědění, střídavě se svátosti Krista sbírali vskutku dostatečně mnoho zásluh a mohli se zcela důstojně připravovat k těmto zbývajícím 5 znamením zjevení svatého Jana, evangelisty. Vždy budou mít mocí my lidé kráčet kupředu s prvotinami Ducha, připodobňující se Bohu, když tyto milosti Boží před veškerou přírodou řádně přiznáme a budeme je ve blaženosti užívat.

Gesta

Jelikož ne všichni chovanci ústavu mluví, často mluví víceméně špatně a nemluví je nejen přirozené, že si děti samy snaží pomoci posuňky nebo gesty, gestikulací, mimikou tváře tak jako všichni hluchoněmi, nýbrž je i povinností učitele i dětí tuto posuňkovou řeč nejen trpět, nýbrž se jí i naučit v plném souladu s vyučovacími idotů a tuto životní nutnost používat. (Opravdu přijde vážná doba, kdy právě tato nutnost bude uznána za nevyhnutelnou nejen pro idioty, ale pro každé zdravotně postižené dítě, pro každého člověka.)

Děti skutečně při vyučování velmi baví, když např. na konci hodiny krátce naučíme je pakujeme ještě jednou gesty všechno, o čem jsme mluvili, než dojde na závěrečnou modlitbu; ale tato posuňková řeč je velmi odlišná od posuňkové řeči v ústavě pro hluchoněmé, která vznikla z napodobování obvyklých potřeb nebo z napodobování písmen pomocí prstů na rukou apod.

Gesta idiotů jsou dokonalým systémem krátkých představení a napodobování přesně podle částí:

denních memorand,

týdenních memorand,

ročních memorand,

životních memorand, které opět velmi úzce souvisí se systémem grafických

symbolů při vyučování kreslení a psaní.

Znaky hlavních symbolů jsou přejaty ze všeobecně známých kalendářů, jejich denních a měsíčních znamení, zvěrokruhu (zodiakus) a ze všeobecně známých římských a indických (arabských) číslic s jejich znaménky pro sčítání, odčítání, násobení a dělení apod.

Tim získáváme pro už tak slabé dítě přímou cestu od věci k znaku, tedy rovněž k pojmu. Proto se také tyto znaky správně nazývají symboly, tj. řecky s věcí související.

Okamžitá cesta výuky za pomoci 25-30 zvukových znaků (kde děti hlásky vůbec nemohou vidět, tím méně si na ně sáhnout) je velkou a nesnadnou, vzdušnou oklikou, která nejprve vede k slabikování (a hláskování), potom k skládání hlásek v nesrozumitelná, pro ně téměř nepřijemná slova. Jak jim pak gramaticky vysvětlit tvoření jednoduchých vět a souvětí, celých period, řekněme jen za úč-

lem dopisování, když ony samy - pokud vůbec mluví - používají jen tři druhy slov: podstatných jmen, sloves v infinitivu a přídavných jmen, často však všech- no nahrazují citoslovci nebo jinak citově zbarvenými slovy jako nai, nai, kek apod. ?

Gesta jsou čtveřá:
Gesta dětského pokoje (denní školy);
gesta týdenní školy;
pak gesta roční školy;
a konečně gesta sekulární školy.

V dětském pokoji se může mluvit o štěstí, když to ošetřovatelka dovede k osmi vytouženým posuňkům, nebo vůbec k takřkajícím pulslovům nebo jakýmkoli zko- moleninám pro označení osmi nepostradatelných pojmových znaků, jako

ak nebo kak, keke,

čič: utřít,

pap: chci jíst,

pí: chci pít

bebe: bolest,

nai, nai, nam, nam: příjemné, sladké, krásné,

pa, pa: jít pryč,

a haha, hajat: chci spát.

Dokud musí ošetřovatelka odhadovat jen podle různého neklidu, křiku, pláče, převalování se a kňučení, co vlastně dítě chce, potud je stupeň vzdělávání velmi omezen nebo vůbec není a člověk se velmi raduje, dětsky až dětinsky, s tím, jak se objevuje jeden stupeň za druhým.

V dětském pokoji a denní škole se vyskytují ještě mnohá jiná gesta - ukazování, běhání, nošení apod., ale žádná z nich není na závěr přiměřenější než se pokřičo- vat třemi křížky, což se některé děti naučí nikdy, protože je to pro ně často bez pojmu a významu.

Týdenní škola

má především sedm gest:

pro pondělí gesto správného jezení z talíře;

pro úterý gesto strážníka s bajonetem napravo (zvednutá, hrozcí ruka) a nalevo se šavlí (levá ruka, přitisknutá na stehno).

pro středu gesto placení - levá ruka slouží jako výplamí stůl a pravou naznaču- jeme pomocí palce apod. placení.

Pro čtvrtek gesto orla říšského soudu, který drží v levém pařátu meč připravený k trestání a v pravém žezlo k rozkazování. Dítě přitom zvedne obě ruce dla- ní nahoru jako zákoníky proti divákovi.

§ 12. Hudební výchova

nebyla zavedena hned od začátku ústavu, ačkoli ústav obdržel velmi záhy od bývalého učitelského preparanda B. K. jako výraz vděku darem harmonium. Tento nástroj slouží již dvanáctý rok, je to spíš flétnový harmonium čili nástroj naprosto přiměřený tomu, aby vzbudil a živil smysl pro hudbu a zpěv. Ředitel sám vyučoval schopné učitele a ošetrovatele pro ranní buzení dětí - i pro výpomoc při bohoslužbách v ústavní kapli, a hned záhy jsme si všimli, že zpěv a hudba působí na idioty velmi dobře, že případy, kdy tomu tak nebylo, jsou zcela výjimečné.

Vlastní hudební výchova začala až tehdy, když jsme ji sledali užitečnou a možnou u šlechtických jedinců, jimž jsme mohli přidělit vlastní ošetrovatelskou a vychovatelé ve vlastních pokojích. U prvního jedince typu Monima způsobila spolupůsobení hudby na výchovu doslova téměř zážrak, neboť k nám přišel třídním stavu, že kromě pouhého napodobování jména vše (neustálé, gestikulující lidi, zvířata, mista, dokonce i při procházkách v přírodě, neustálé, neopatrné poskakování z jednoho kouta pokoje do druhého) ukazovalo psychiatrovi na to, že se z něj vbrzku stane úplný monoman, který žije jen pro své fixní ideje a velice rychle se rozzuří a, brání-li se mu v gestikulaci, neváhá vyhovat a kokohat ale po 3-4 týdnech, pokoušet a podupat. Tak divoký a bláznivý byl ten hoch, zomst předehrávané hudbě, začalo se jeho nitro pozvolna otevírat. Když dostal se nakonec sám ochotně posadit k nástroji a naučil se nezbytné stupnice a akordy, pro jeho vitální pud. Později i sám nadvicil doprovod k těžkým církevním písním, které zpívala ostatní mládež (což viděl rád).

Druhý případ byla šlechtická dívka, která mezi 6. a 7. rokem oslepla a přestala mluvit v důsledku hydrocefalie, přičemž však měla velmi pěkně stavěné tělo; stála le ji velmi přitahovala hudba a začíná si v době druhé dobré dentice osvojovala některé pojmy a kongruentní gesta, snaží se vši silou vyslovovat hlásky a jistě la nemá a slepá, přece se dopracuje pomocí psychiatrického, tzn. současně vědeckého a hudebního vedení, vnitřního života, který jí může zaručit hodnotnou lidskou existenci. Přírozeně musela její ošetrovatelka sama nejprve poznat a nadvicil čít metodu tohoto umění, což se dosud velmi podivuhodně daří. (Viz přílohu).

Povzbuzeno těmito a jinými příklady, zúšlechtilo se veškeré ostatní osazenstvo ústavu, neboť od té doby někteří zpívají několik nutných chorálů, chlapečci zpívají veselé vojenské písničky, dívky jemnější taneční a jiné vhodné písničky (místo

chlapeckých vojenských cvičení v této hodině), obzvláště každé úterý od pěti do deseti hodin, a to vše bez větších ústavních výloh na učitele hudby, protože podle indického způsobu větší děti v určitých mezidobích učí menší děti, což berou obě zúčastněné strany jako odměnu, vyznamenání nebo upřednostňování.

Od té doby mezi ně vstoupil skrze hudbu vlastní klidný a radostný život, a to od brzkého rána do večera, aniž tím trpí literární a jiná (femeslná a pracovní) výuka.

Psychiatrická opatření před hudební výchovou

1. Nejprve určíme u chovance přirozený pud, který mezi dvanácti pudy převládá, a jeho typ a zaznamenáme ho. Pak určíme a zaznamenáme:
2. fázi, v níž se chovanec počínáje 6. -7. rokem života postupně nachází, a kdy nastane její zesílení ve spojení s hlavním pudem.
3. Zjistíme nemoc, která způsobila změny na hlavě a těle, např. hydrocefalie, rachitida, cyanóza, skrofulóza apod. Mnohé hydrocefalie zmizí a jedinci pak jsou docela dobří a užiteční, dokonce i když přetrvá slepota, vždy je však lze rozpoznat podle určitých znaků. Nazývají se Sókratova hlava, Ezopova hlava, Monimova hlava - podle rozdílů.
4. Jejich ladění určíme podle harmonia, jehož a má 416 kmitů za vteřinu. Je nutno vědět, která z 12 tónin je pro chovance nepřirozenější, v níž mluví, a od níž se v afektu pohybuje jen o něco málo tónů směrem nahoru nebo dolů.
5. Určíme, zda chovanec mutuje již v mladistvém věku, tzn. došlo ke změně dosavadní tóniny (obvykle do hlubší, řidčeji - a to je špatná vyhlídka do budoucna - do vyšší). Dívky, jak je známo, nemutují.
6. Intonace je vlastnost mluvicího nebo zpívajícího člověka, s jejíž pomocí upřesňuje svůj odpovídající hlas podle hlasu nebo tóniny ptáčího se člověka. Tak podobně to slyšíme v kostele, kde se odpovídající regent chori musí řídit hlasem celebujícího kněze u oltáře. Podkud nám to chovanec umožní, prokáže jistě už předem určitou přízpůsobivost a učenlivost, kterou nelze podceňovat ani v ústavu ani v životě vůbec.
- Lidé, kteří neintonují, tím už nevědomky ukazují svou pudovou i charakterovou tvrdost.
7. Takzvané vyšetření sluchu je všeobecně známé a sestává obvykle z:
 - a) zjištění, zda chovanec dokáže čistě a správně napodobit předpívanou řadu tónů od určitého tónu až k jinému určitému vyššímu tónu;
 - b) zda si lehce a rád zapamatuje tóny, motivy, písně apod.;
 - c) zda má smysl pro takt, rytmus, trio a zda si je rád pamatuje.
8. Něco zcela zvláštního je vyskyt a pevné setrvání v odporu proti veškeré hudbě, což jsme v ústavu zaznamenali během dvanácti let mezi 160 jedinci jen třikrát, a vždy to svědčilo o zlých, vnitřně zatvrzelých povahách.
9. Ještě musíme vyšetřit ruce a nohy u těch, kteří se mají učit hře na harmonium.

tónickým akordem. Má-li být píseň smutná, toužebná, pak není vůbec třeba hledat malou tercii místo tercie velké. Zkušenosti nás už poučily, že tyto akordy nesou žádané plody, např. kompozice chovanců po odjezdu jejich rodičů a příbuzných, kteří je navštívili. Chovanci na ně toužebně vzpomínají neboť se jim dějí přibásní toužebný motiv vztahující se na jejich bratříčky a sestřičky.

Ještě je třeba poznamenat, že si vedoucí ústavu sám musí předem vypracovat ošetřovatele a ošetřovatelky, protože ředitel nemůže mít čas dělat všechno osobně.

Noty a písně, které připojujeme v příloze, zběžně ukazují duchu písní a jejich řazení. Je to neměnná a neopravovaná práce jednoho ošetřovatele. Také písňové formy ukazují, jak se jedna ošetřovatelka přece jen naučila všem druhům písní, kterých je zapotřebí k ranní pobožnosti, když předtím, po mnohaletém učení nemělo úspěch učení aritmeticky, obvykle řazených oktáv.

Že tyto zkušenosti, bude-li v nich pilně pokračováno, povedou k dalším poznatkům a přístupům ošetřovatelů a ošetřovatelek k chovancům, zde není třeba zdůrazňovat; není vůbec bez zajímavosti, jakým způsobem učí malí učitelé, kteří už sami vědí něco více, své ještě menší kamarády.

§ 13. Zotavování a hry

Zotavování a hry se v ústavu rozlišují; zotavování následuje po námaze a konají před ní. Obě činnosti musejí být dobře propočteny. Námaha ideálně neměla být nikdy příliš velká a tam, kde má nastat, musíme ji uvést hrou. Proto je výuka od 6-7 hodin večer pokaždé jiná, opakuje se pouze týdně, postupuje pokaždé o jednu hodinu dříve uvedena přiměřenou hrou, která se vztahuje k výuce a začíná 5. až 6. hodinou; kde je to nutné, postupujeme jinak u chlapců a jinak u dívek.

Pojednává-li pondělní výuka memorand o zásobách potravin z otocovského domu, dolů a nahoru i po sloupcích, pak v hodině hraní předem znázorníme činnosti jako pečení chleba, housek, vaření různých polévek (i s ohledem na teplotu a mocné), pokaždé hrou podle ročního období nebo měsíce a týdne, bez zrušení spojenou i s ochutnáváním, abychom jednak zjemnili jejich obvykle velmi hrubou chuť, jednak abychom je naučili pořádku a slušnému stravování při obědi i večeři a odnaučili je nezpůsobnému hltní.

Učí-li se v úterní hodině memorand o přesném střežení a službě, která má starosti zamykání, pak začínáme hodinu hraní cvičením a hrami na vojáky, hasiče a s dívkami nacvičujeme slušné chování.

Mluví-li se ve středeční hodině o kupci, o trhu, o zboží, o penězích apod., pak promluvíme v předcházející hodině her speciálně o jednotlivém zboží ve výuce či méně uzavřených skříňkách a připravujeme děti rovněž na domácí práci, aby mohly být posílány ke kupci s nejnnutnější znalostí peněz.

Je-li čtvrtětní úlohou pohovořit o soudní moci, pak při hře ještě jednou připomeneme přestupky jednotlivých dětí, jichž se dopustily v minulém týdnu, pokárame je nebo též pochválíme, nebo je odvedeme do školy k zápisu, velké děti k jakémusi vojenskému odvodu apod.

Máme-li v pátek pojednat o rodině, jejich starostech či potřebách ohledně bytu, prádla, oblečení, pak si chlápci předem hrají s větší či menší výbavou známou hru na řemeslníky; takových her je vskutku dostatek.

V sobotu, která je věnována sanitárním službám, úklidu, nepředchází ani hra ani poučení, nýbrž se odpoledne v celém ústavu uklízí.

Také neděle nepřípouští žádné hry na církevní ceremonie, nýbrž od rána do večera panuje slavnostní duch. Ráno v osm hodin se jde na mši, pak se čte a podle hlavních bodů rekapituluje evangelium. Odpoledne se ještě čtou litanie a jiné zbožné písně.

Není nutno zde hovořit ještě o zvláštních nebo ve vlastním ústavu vynalezených hrách, protože jak v zahraničí, tak v tuzemsku existuje vskutku velké množství takových návodů, které umožňují dobrý výběr toho nejlepšího a nejpřiměřenějšího.

§ 14. Ústavní zahrada

Zahrada, která původně patřila k hraběcímu Šternberskému paláci na severní prostřední terase svahu směrem k Jelenímu příkopu, patří ústavu jen ze třetiny, protože 2/3 zahrady byly již před koupí pro účely ústavu odprodány za 9. 000 zl.

Velikost plochy ústavní třetiny činí 50 m na délku a 32 m na šířku. Tím je evi- dentně příliš malá na to, abychom mohli přinejmenším držet odděleně obě pohlaví, ačkoli musíme už při jednom pohlaví rozdělit plochu pro procházky na jižní terasu, na zahradní salon a na severní část a při silném slunci kolem prostoru pro chovance vytvořit skupinky a dozor, aby nikdo nestrčil do úst tajně utržené listy, pupeny, bource morušového vedle čtvercového bazénu ve stínu stromů. Vždy musíme uváž- ňeně vytvořit skupinky a dozor, aby nikdo nestrčil do úst tajně utržené listy, pupeny, květiny a nerozkousané je nespolknul. Blíží-li se doba červeného ovoce, tj. rybízu, angreštu a jahod, musíme dávat dvojnásobně pozor, obzvláště na nezralé padané ovoce v době větrů nebo delšího sucha, aby chovanci nic tajně nespolkli; násled- valy by totiž, když se zvraceni, pak tedy jistě kručně strčily. Ostatně, zahrada má při tom všem přece jen od každého druhu nejnmutnějších 10 a 20 stromů podle toho, jak určilo shromáždění Naumburských pomolů jako jakési nevyhnutelné příka- zání pro každou zahradu. Zdejší chovanci, kteří už kreslí písmena, zhotovují k tomu účelu plechové etikety (Viz § 18. mužská řemeslná výuka).

Není třeba zde detailněji hovořit o tom, že pobyt mládeže v zahradě využíval učitelé co nejvíce k demonstrační výuce v přírodních vědách, že přinášeli v procházek na venkově - pokud možno - exempláře, pak je zasadil nebo kreslí podle originálu atd.

Ve třech rozcích ústavní zahrady jsou umístěny ještě tři poučná a praktická pro pokusy, a to v jihozápadním rohu zařízení na čtyřech zděných pilířích pro chov bource morušového, v severozápadním rohu pět včelích úlů a v severovýchodním rohu napůl zapuštěný skleník, aby se 2 až 3 chovanci mohli věnovat pěstování ovocných stromů podle Jelínkovy metody a ústav měl z výnosu prospěch.

Hedvábnictví však trpí ještě pořád závislostí na listech moruše, i kdyby našli být dva druhy martináčů krmeny listy trnek a planých hrušní. Toto vše je zatím pouhým záměrem ředitelství, dokud nezískáme pro ústav idiotů hospodářství.

To je bohužel možné pouze ve státních ústavech, zatímco chov včel obstárá ku prospěchu ústavu vedle svých povinností v současné době sám duchovní ústav; má v ústavní zahradě dobře ohrazený kout.

Není zde namístě, abychom detailně pojednali o vynikajícím, pro ústavu idiotů zcela vhodném Jelínkově pěstování ovocných stromů, které je třeba naučit se spíše ze samotného spisu a shlédnout panství knížete Karla Schwarzenberga v Oseku, Čimelicích atd. se získovým pěstováním, abychom se poučili o dalším ošetřování tohoto druhu stromů. Idioti těchto panství jsou právě tam výborně využíváni k práci. Zde v pražském ústavu idiotů bychom mohli dávat jen návod k založení hospodářství pro využití idiotů a pro dvě žádoucí regionální zařízení v okolí Chudenic a Krásného Dvora.

Kvůli paragrafům 17 (Umístění v zemědělství), 20 (Regionální ústavy idiotů a bláznů vůbec) a 18 (Výuka mužských řemesel) zde musíme zmínit, že ústav má vlastní zemědělský systém, kterým se řídí celé ekonomické vedení. Po mnohaletých zkušenostech a pokusech jak v přírodopise tak i v obvyklé ekonomii činnosti přírodní není obvykle v dosavadních ekonomických ústavech téměř vůbec nebo velmi málo známa a ta druhá (kulturní) ekonomie s sebou přináší ony těžké ztráty a potíže jaksi sama už tím, že onu první nezohledňuje. Vinice příliš sužuje revokau, velmi často působí škodlivě na různých místech velké množství hmyzu nejen ve svých devíti řádech, nýbrž i z okolních tříd obou přírodních říší, tj. živé a neživé přírody. Velmi často je ponecháván bez povšimnutí pravidelný pohyb Slunce a jeho účinek na zemský magnetismus; takže v průběhu 25-30 let byla sebrána celá sbírka takových zkušeností a nejdříve roztroušené publikována, později, v roce 1868, byla vydána pod názvem „Sebrané příspěvky k přírodní ekonomii a fyziokratickému neboli k ovládnání přírody“. Právě z téhož důvodu jí přikládáme i zde, abychom totiž kulturní ekonomie už nestavěla na přírodní ekonomii pestře neboli

chromaticky, nýbrž enharmonicky. Ono učení je sice infinitezimální, skutečně velmi postupující vpřed, ale bez jakéhokoli vnitřního či vnějšího regulátoru, bez integrálního počtu, jak by se vyjádřil matematik. Příslušná výkonná společnost se dělí na šest sekcí, z nichž

první pozoruje Slunce a Měsíc, všechno týkající se kosmu a planet; druhá zkoumá hydrologii a podzemní vody; třetí zkoumá choreografii neboli ovládnání krajiny, tím i veškerou přírodní a kulturní botaniku a zookracii komplexně; čtvrtá zkoumá hygienu a sanitární záležitosti; pátá zkoumá medicínu a loimologii (epidemiologii); šestá zkoumá antropologicko-statistickou nebo antropokratickou sféru, kam patří i zkoumání terénu a prostředí.

Nikoli chovancům je určena jako učebnice, ale samozřejmě praktickým psychologům a ředitelům, kteří zde mohou načerpat své pomocné prameny.

Ústavům idiotů nemůže jít o to, vydělat si na chleba, ale samozřejmě o to, nastoupit přímou cestu do stále svěžího přírodního života jako v oblasti náboženství a hudby, abychom tím plně mohli poznat nebesa, pěstovat a v tisících radostech života, dokonce i života lidí chudých duchem, vychutnávat nebeský řád na každém kroku u nás na Zemi.

§ 15. Náboženská výuka

Co se týče výuky náboženství, vůči níž se v novější době objevují závažné námítky ve školách mnoha zemí, takže bylo povoleno všem rodičům, aby nechali vyučovat své děti v jakémkoli náboženství dle svého původu, neměli jsme v ústavu idiotů dosud až na jeden případ žádné těžkosti, dokonce ani u židovských dětí; mnohem spíše se myslilo, že u hlupáků nehraje roli, v jakém náboženství jsou vychovávaní, jen když se z nich mohou stát užiteční lidé. Přece však se má tato otázka v očích rozvázného učence, pravého pedagoga a znalce hodnoty lidí zcela jinak, i kdyby měla vyžadovat množství pozornosti, času a námahy.

Jedná se vlastně o lidská práva idiotů a podle soudu moudrých státníků především o polepšení těch, kdož chybovali, hřešili a páchali nepravosti; neboť děti samy jsou - jak se uznává - považovány za nevinné a současně nanejvýš politováníhodné bytosti, neboť pykají jednak za jednotlivé bezbožníky, jednak jsou obětmi níh, když stát postihnou války, zemí epidemie a endemie, mnohé rodiny, pokolení nebo několik generací po sobě vleklé dědičné neduhy.

Hřeší se znovu a nelitostně, když se namísto pokání a pomoci spíše jakýmsi pohanským způsobem shazují obětní beránci z věží a jejich krve se z pověřivostí ti užívá k očištění od viny.

Činit pokání dobro! je slyšet hlavně z ústavů idiotů, neboť jednak nestramně

a přísně vědecky objevují, v čem vězí příčiny idiotismu a přinejmenším naznačují cestu k postupné úlevě nešťastníkům, jednak právě tím obsahují díl pokání a smůlničky, protože se jeví jako nutné prostředky k nápravě.

Náboženská výuka, stejně jako náboženská cvičení a přípravy, mají navíc velmi mnoho předností pro odstranění a zlepšení neštěstí idiota, hlavně je to odstranění křesťanské náboženství, jež nabízí nepřetržitě po celý rok vychovatelů idiotů velmi neocenitelných prostředků a příležitostí. Jen si spočítejte a zvažte

- vždy důstojné roucho duchovních;
- tiché, klidné, důstojné chování;
- malé i velké prostory pro pobožnosti;
- modlitby před slavnostní mši;
- každodenní pobožnosti za obec;
- dobře rozdělené řádné a mimořádné svátky;
- střídání svátků radosti a díkyvdání s půstem a obdobím pokání;
- každodenní oslavu jmenin svatých patronů, jejichž život velmi vhodně vy-
zývá a nabádá k napodobování;

přípravu ke zpovědi a přijímání, a konečně, když si chovanci jaksi zaslouží vavřínový věnec, jakési slavnostní pasování na rytíře církve, biřmování, pak vskutku nemůžeme ani na okamžik pochybovat o účelnosti zejména katolické, smyslovější výuky náboženství. Ani idioti při vši jejich povrchnosti a omezenosti ducha nepostrádají tušení čehosi božského a mysteriózního.

Vychovatel nesmí být nepamětliv především zvláštních služeb zpovědníka ve věci tajných hříchů již dospělých idiotů.

Zvláštní zmínky a zdůraznění zaslouží, že právě tím je umožněno utužení pokrevních rodinných vztahů, když se jim ulehčí např. fotografiemi nebo jinými obrázky a rodinnými kresbami poznání rodičů a sourozenců, jejich rodinné přece a jiná oznámení.

Psychiatr nesmí podceňovat, že právě tím se idiotům umožňuje rozlišovat čas a prostor, jejich brzká orientace, kam právě jdou, kde stojí, ve vybraných kaplích a kostelích mohou být dokonce vedeni k transcendentálnímu nazírání, což se nejlépe chovanci hrají při bohoslužbách, ba dokonce za odměnu vykonávají funkce administrantů a andělů Páně.

Jelikož je ústavní kaple velmi vysoká, eliptická, se dvěma ohnisky, fokusy zvuků, dostává se chovancům jakoby refrénu a odpovědi Nebes na jejich zpěv a modlitby. To je třeba vidět na vlastní oči, aby tyto výpovědi nebyly považovány za přehnané, neboť opravdu - od doby, kdy ve zdejším ústavu provozujeme hudbu v kapli a hudební výchovu, jakoby se všechna divokost mezi dětmi z počátečních let ústavu ztratila, aniž by zde nastal klášterní klid, a je pravda, že ústavní dílna,

kteře se ještě necítí v kapli dobře, ještě tam nechce chodit, ještě po tom netouží, že toto dítě ještě není ve svém srdci na dobré cestě; musíme opakovat se Schillerem jeho výrok: „Zlá srdce nezpívají“.

Právě proto začíná už tři roky den v ústavu hudebním budičkem, v létě už v 6 hodin a v zimě v 7 hodin. První jsou pastorální písně z Betléma a na to následují oficiální motiltební písně.

O nedělích a svátcích následuje po ústavní mši ještě čtení a krátké vysvětlení příslušného evangelia s jednotlivými chovanci a časté opakování stručného výta-
hu s návodem na uplatnění ve vlastním životě.

Hlavní církevní svátky se liší od světských čtvrtletních svátků. Církevní se vě-
nují podobností Božimu, světské nutnému světovému řádu. Poněvadž se křes-
ťanské náboženství nevydává za pouhé napominání, nepřetržitě prošení u Boha,
nebo jinak za lenivou zahálku, naopak přísně vybízí k překonávání sebe sama,
může být v ústavu idiotů výsledkem jeho působení jen dobro, neboť má co do
činění i s velkými, staršími, zmatenými a zblblými lidmi.

Ale právě zde při výkladu o náboženské výuce pro idioty musíme zmínit jednu okolnost, která má zvláštní důležitost a dosah, a to:

1. týkající se vzniku zdejší vyučovací metody a
2. týkající se jejího významu nejen pro veškeré křesťanství, ale pro veškeré lidské pokolení, pro jeho ozdravení, jeho vzdělání a dosažení pravého cíle na Zemi.

Co se týče prvního bodu, nutno dát na vědomí, že vznik spisu „Bůh křesťanství jako předmět přísně vědeckého bádání od Dr. Justa Rei“, Praha, Řivniáč 1880, je nutno připisat zde tomuto ústavu idiotů, zavedenému r. 1871. Tehdy se zkrátka hledala jakási životní nauka pro slabomyslé a obzvláště pro osoby s velmi slabo-
bou pamětí a slabým rozumem; nauka, která by nejprve nevyžadovala hlubších kombinací, dlouholetého namáhavé procvičování písmem i zvukem za pomoci nepřímých pedagogických metod apod., nýbrž by krátce a přímo vybavila tuto skrovnou paměť stručnými pravidly pro každý životní okamžik, každé místo, každý den, každý měsíc a každý rok, každé pohlaví, pro všechny rodiče a bratry, jakož i vůbec lidi, dokonce eventuálně pro zvířata a jiné bytosti, precizně a striktně, aby se tyto ubohé bytosti dokázaly vždy orientovat v tom, co mají učinit nebo čeho mají zanechat.

V žádném pedagogice a v žádném náboženství není tento druh povinnosti a ústavních pouček pojednán tak seriózně jako v křesťanské, obzvláště proto, že křesťanská nauka se sama neřídí podle umělé vytvořených systémů, nýbrž podle životní nauky samého Krista. V knize je jasné a zřetelně dokázáno, že nábožen-
ství v těchto očích a rukách není žádným pokryteckým a svatouškovským pobož-
nůžkářstvím, nýbrž je - počínaje prvním pondělním přísným nařízením, jídlem a pitím, až k sobotnímu mytí a uklízení, ano až k nedělnímu duševnímu zotavení

...po zřízení - ryze zdravotní, pokrokovým zařízením pro veškeré lidsvo Au
ještě přidáme k sedmi svátostem ctění a napodobování dvanácti vlastností
žích, v nichž vrcholí celá výuka, není nikde vidět fantazirování, pobožnická
zahálku, nýbrž vznešenou nauku o povinnostech, která musí platit tak dlouho
dokud bude Slunce a Měsíc naši Zemi ozařovat, ohřívát a heptadicky a dvanácti
dícky řídit přílivy a odlivy, roční období a přitom trestat nebo odměňovat

Bude-li pedagog studovat onen spis, nesmí se zaleknout učených marností
kých důkazů, neboť o ty autorovi nešlo; tyto důkazy podali už oni uvedení
i největší mužové sami. Nevolať se tu po hyperkritice, k níž by obvykle učení
lidé vůbec nebyli povoláni, nýbrž pouze po uznání, uvedení do života učení
vědeckých důkazů, které tam jsou předkládány nevěřícím, důkazů, které ve
možném zcela podivuhodně harmonují s učením Kristovým, že je v tom činitel
ne nezřetelně nade vše moudrou ruku Boží.

Že odhalení této přísné vědeckosti v celém křesťanském náboženství vyvolá
veliký údiv i mezi samými duchovními a vědci v akademích a na universitách, to
nespomou pravdou. A tento údiv bude nadále vzrůstat, jakmile bude na tento
sob následovat jiné pojetí a zpracování jednotlivých náboženských oblastí.

Stručně řečeno, našli jsme při hledání toho nejjednoduššího, nejsrozumitelně
šho a nejpochopitelnějšího pro ty nejslabší z lidí, pro idioty, učení, které je mož
no vstřípit všem lidem už doma od dětství, aby se ve světě neztratili, ba naučili
hlubokou fyzikální funkční normu, již by si měli být rodiče již před zplozením
děti plně a vážně vědomi. Dalo by se říci, že zde podruhé po 2000 letech sestoupil
Kristus. Vykupitel, opět na svět, a to znovu do prostého domu, do Betléma mezi
obyčejné pastýře ovcí, mezi voly a osly, aby odsud započal a dále vykonával své
vykupitelské dílo pro lidstvo pomocí darů Ducha Svatého opět novými prostředky,
když se přísně dožaduje vědu a přesvědčení.

Co se týče druhého bodu, ohledně významu těchto abaktických učení Boha Otce
pro veškeré křesťanstvo, ba vůbec pro veškeré lidstvo, musíme právě zde vidět bez
jakéhokoliv přeceňování možnost hlubší, zásadnější výuky, která nepotřebuje by
každých osm let novelizována, která nemá zapotřebí žádných národnostních ma
zeností, žádných machiavellistických státních triků a úskoků, ba ani sporů mezi
státem a církví, neboť vše je zde jasné, plně evidentních důkazů, pořádku, blahob
le, takže je konečně možno vyplnit ono vskutku boží prikázání lásky:

„Nebudeš mít jiného Boha mimo mne“
„Miluj bližního svého jako sebe samého“.

Opravdu je třeba zdůraznit, že je pro lidstvo štěstím, že z křesťanského nábo
ženství konečně zářivě vzešla přísná, odpradáva založená vědeckost. A tato zá
ležitost, i když ještě nebyla všude vzata na vědomí, se přece začíná objevovat tu
v nejjednodušších i nejzávažnějších výchovných zařízeních jakožto plnohodnotná
působící zázračně tou nejpřirozenější cestou.

Ponevadž je ovšem pochopitelné a starými pedagogickými zkušenostmi potvrze
né, že nové věci tohoto druhu, obzvláště odkazy, se nedají bez demonstrací na místě
vysvětlit, tudíž chtějí nanejvýš vyvolat pozornost na výstavách při jejich spěchu
a u měřeném čase, nezbyvá nic jiného než co nejsrdečněji pozvat ctěné kompetent
ní učitele idiotů, ředitele, jakož i ostatní učitele, učitelky na první místo vzniku této
metody, aby sami nejen viděli, našli zde cosi staronového, nýbrž hlavně aby pokud
možno co nejdříve spolupracovali, protože tu je téměř vše v začátcích a je zapotřebí
nejen tisícera ruk, nýbrž i tisícera bez přestání zdokonalujících prostředků a realizaci
Všechny tyto učební pomůcky pro idioty by se mohly zdát nákladné a neváhali
jsme je přibližně uvést v § 18, neboť i když jsou obrázky, kresby a knihy dobré,
nikdy nemohou nahradit alespoň figurální pojmová znázornění, která jsou sebrá
na a vystavena do sloupců a řad a která musejí být vždy v zájmu co nejrychlejší
orientace vyvěšena na příslušném místě a musejí být demonstrativní, přičemž ne
smí scházet ještě jeden příruční exemplář v ruce učitelově určený pro srovnání
a podrobnější vysvětlování.

Přestane-li jednou být křesťanské náboženství v očích vpravdě vzdělaných a uče
ných, vládních a parlamentních činitelů pobožnickářstvím, prosebnictvím apod.,
pak se stane neméně a velmi brzy i v očích lidí, ano, ve své mravní a vědecké
vážnosti, nejlhodnější bohyní Vítězství všeho lidského úsilí. Ale Paraklet musí
ve skutečnosti následovat Krista, je utěшитelem, světlem, badatelem, rádcem, zá
konodárcem a vykladačem zákonů, věčným badatelem, algebraickým rozmnožo
vatelem říše a bohobojným ctitelem, účastníkem apoteózy všech stvoření, předur
čených ke štěstí.

§ 16. Domácí práce. Péče o nemocné

Z šedesáti chovanců se může odpočítat vždy desetina, kterou není možno za
městnat literární nebo řemeslnou činností. Zůstává tedy pouze obyčejná domác
nost, pro niž je v ústavu můžeme připravit a někdy je můžeme ponechat v samot
ném ústavu pro celý život k menším ústavním službám. Z lékařského hlediska při
tom musíme stále dávat pozor na to, aby ani dospělé dívky nebyly využívány
k mytí podlahy, a vůbec k častějšímu máčení rukou a nohou, neboť u nich velmi
lehce dochází nejprve k velmi slabému pokáslávání, které nakonec vede k tuber
kulóze, kterou se lékaři podaří vyléčit jen někdy, podává-li denně 2-3 Guyotovy
tablety. Totéž platí pro mužské idioty, a buď už v všeobecné řečeno, že jim všem
neprospívá voda, koupání, obzvláště koupání v teplé vodě a sprchování, neboť
jim voda každopádně odvádí hodně tělesné energie, kterou je snad možno ucho
vat, natřeme-li je lehce olejem. Ani samotné elektrizování buď Rumcorfovým
přístrojem nebo rotatoriem nepřineslo ani po mnohých pokusech žádný prospěch.

spíše stálé oslabování stejně jako sprchování apod. Stále musíme mít na paměti, že při tom vždy musíme dbát na čistotu, a speciálně prováděné mytí a nádobí lehké potírání olejem, obzvláště mezi prsty na nohou, v perineální krajině hlavě. Z lékařského hlediska je třeba poznamenat, že kreténovití idioti, tedy silnou stavbou kostry a se silnější muskulaturou, snažejí, i když si počínají hrabaně, snadněji tyto domácí práce (např. nošení dřeva a uhlí po uvážené maslených částech, přípravu třísek, cupování žiní, klepání matrací) než obyčejní lidé s vazomotorickými poruchami, jak již bylo vysvětleno. Tito poslední jsou často slabí a poznáme je už podle pomalého tepu a nepravidelné srdeční činnosti, která sající kvůli maličkostem.

Mužští i ženští idioti z hor, kde se vyrábějí hlavně paličkové krajky a hřebíky, mají jemnější prsty a vůbec i jemnější stavbu těla; ženy si přinášejí silnější menstruaci, silnější slinění a obvykle nepozorované, bohužel nakonec velmi oslabující dráždění stydké oblasti; ty všechny je těžké přimět k některým užitečným činnostem, k pletení a především šití, což se ale nakonec zlepší různými ručními pracemi, sáčkováním, rádným sezením, a odstraněním všech předmětů, i kromě ků u zidli do té míry, že ustává syfiloidní slinění i jiné výtoky.

Neopomineme-li vedle těchto ústavních ručních prací ještě čištění kakaa a výtah a mletí kakaa na železných mlýncích upevněných na zdi, pak je tu dostatek činností, které vedle přebírání hrachu a čočky velmi dobře slouží k tomu, abychom zaměstnali ženskou mládež.

Péče o nemocné je snad pěkný a mnohoslabný nadpis ve spisu o idotech a jejich užitečných činnostech v ústavu i v hospodářstvích, leč bez stálého vedení dílčích jeho personálu není téměř nikdy spolehlivá; nanejvýš využití větších a schopnějších idiotů k oblékání a péči o menší, přičemž stejně musíme mít na paměti ono „Důvěřuj, ale proveď“ a nesmíme zanedbávat studium jednotlivých obráběnějších idiotů (viz § 23, 1-10 apod.)

K tomuto dozoru není radno vybírat Simeony, protože jsou lehkomyšlní, nechtávají všechno všude ležet, jsou pořád všude a nikde a nic nedokončí; spíše vymyslet u všech na přiměřené individuální zaměstnání; hlavně musíme dbát, aby ovšem nebudou mít k dispozici ústavu idiotů současně zemědělská hospodářství, jakož i regionální zařízení, kam by mohli poslat své hromadící se chovance podle nadání, pudů a zaučení (ne tak proto, aby se jich zbavili, ale spíše proto, aby je pro jejich další život účelně umístili), do té doby nemůžeme pomýšlet ani na vydatnou pomoc, nemluvě už vůbec o ostatních prostředcích, o nichž jsme pojednali v předchozích paragrafech, neboť lidstvo musí jako celek vědomě kráčet kupředu a v tomto a při tom má tu nejlepší příležitost, ba podporu, jak se to již děje v Belgii, Sasku, Bavorsku a Prusku atd.

§ 17. Umístění v zemědělství

Saský královský blázinec v Hubertusburgu se podjal úkolu zakoupit pro bývalé chovance oddělení idiotů zemědělskou usedlost blízko původního loveckého zámečku, nyní dokonce již dvě, a za hospodářského vedení jednoho speciálně zaskoleného rodičovského páru zde trvale přiměřeně zaměstnávat dvanáct takových chovanců ve svěží přírodě a na čerstvém vzduchu.

Ponevadž i v pražském ústavu idiotů se již hromadí takoví chovanci, aniž bychom již měli spolehlivé a od srdce zaučené, bezdětné rolníky, kteří by je rádi přijali, bude dříve či později muset i Jednota paní sv. Anny získat takovou zemědělskou usedlost, abychom získali čas k tomu, vydatně studovat a provádět výtahy a jednak abychom získali čas k tomu, vydatně studovat a provádět výtahy v okolí ústavu idiotů (zde pojednání v § 21), jakož i vyšetřování a pozorování jejich libret (zde pojednání v § 22).

Jednotliví chovanci již byli na doporučení ústavu s dobrým výsledkem svěřeni otocovským smýšlejícím venkovanům, správcům hospodářství, přesto však zůstává dodnes tento druh lidí vzácností a od smutných zkušeností s nalezení v Praze a okolí musíme být velmi opatrní, ba musíme pokud možno hlásící se rodičovské páry zaučíť jakési péči o nemocné, tak jak se kdysi zaučovali porodní báby, dříve bychom mohli podniknout takové kroky.

Už při hledání a koupi nynějšího ústavu idiotů dostávala Jednota paní sv. Anny nabídky od mnohých vlastníků vil v okolí Prahy; ty by vůbec nebyly bývaly vhodné a byly by se daly zařídit, např. Juliska apod., ale pedagogičtí přátelé se stále ještě nepřestávají ohlížet po dodnes na kopci stále opuštěnější Budči, která pozdravila nedaleko Prahy před 900 lety křesťanskou školu v čele s knězem Kaičem a od dob pohanských představovala školu pro česká knížata, stejně jako existovala v Mišni právě taková slavná škola a dodnes, pochopitelně zcela změněná, ještě existuje.

Ještě tam stojí dvojí hradby a vysoko nahoře dodnes zachovalý budečský kostel a bylo by možno snadno, za mírnou cenu, získat všechny okolní polnosti a lesy, takže by zde bylo možno zařídit první ústavní všechny záměry, např. štěpařství podle bu a tudíž by se staly dosažitelnými všechny záměry, např. štěpařství podle Jelinkovy metody, jak jsme naznačili již v § 14, hedvábnictví se sady moruší, tmek a planých hrůšní, chov přástevníků na brslenových kerich, dokonce zařízení pěstování žampionů atd., což právě v pražském mateřském ústavu není vůbec možné.

§ 18. Výuka mužských řemesel

(Učební pomůcky pro ústavy idiotů)

Od počátku ústavu jsme si zvláště při větších a dlouhodobějších peněžních výdajích dělali velké starosti, abychom našli jedno nebo více lehčích řemesel pro větší chovance, která by jednak chovance připravila pro opravdová řemesla u mistrů, jednak by odprodejem výrobků veřejnosti přinesla užitek i samotnému ústavu, nebo by alespoň pokryla výdaje s nimi spojené.

Nejprve jsme tedy vyzkoušeli pletení košíků. Povolali jsme jednoho řádného košíkáře, později jeho společníka na dva semestry a ačkoli se tak výrobilo poměrně slušné zboží a díky dobrodincům se i prodalo veřejnosti, přece jsme nemohli dlouho požadovat od přátel ústavu, aby od něj nakupovali po všechny roky, protože všude v pražských obchodech bylo k dostání lepší zboží, ba dokonce levnější, krásné, zahraniční; a výdaje ústavu nepřipouštěly práci do zásoby. Stejný osud postihl pletení slaměných a rákosových rohoží.

Rovněž jsme se po delší dobu pokoušeli o vázání kartáčů, což zpočátku sice dělalo radost i dodávalo naději rodičům jednotlivých chovanců, ale protože odběratel zboží zůstal právě jen u počátečního zálibení a kusy poslané rodičům nepřinesly kromě radosti ústavní pokladně nic a všude bylo navíc k dostání hezčí rukodělné zboží, později dokonce po tisících a miliónech se vši myslitelnou, i estetickou přesností z Paříže, opustili jsme i toto řemeslné odvětví, takže teď vyrábíme jen několik kusů pro potřeby ústavu; to je ovšem bez významu.

Se stejným záměrem co nejpřiměřenějšího a přece lehkého zaměstnání chovanců jsme se pokusili o výrobu lepenky; dokonce se v důsledku několika objednávek vyrábělo po tisících, ale i to jsme museli opustit pro nedostatek přesně stříhaných nástrojů, jak je již vlastní továrny, které vznikají jako houby po dešti, v nejrůznějším provedení, s různou dekorací a stále dokonalejší; takže lepenku nyní vyrábíme jen pro potřeby ústavu, jak o tom podáme zprávu později, popřípadě ji používáme k rozesílání a uchovávaní.

Ústav obdržel na počátku své existence také jeden pracovní stůl brusky drahých kamenů z Turnova⁷ se vším příslušenstvím - soukolím, řezačkou a bruskou, abychom mohli upravovat lisované křišťálové sklo. Dílovedoucí rovněž používali ho rydla získaná k různým demonstrativním tabulím, které byly pomocí diamantových tabulí, rozbitých v celém paláci při bouři nebo z všech nasbíraných okenních doporučit opatnost kvůli prašení i kvůli chovancům, kterým se musí zabraňovat ve sbírání skla; skleněné tabule poskytují při uchovávaní parafinovaného ovoce značnou ochranu, a tím jsou prospěšné i karpologické a pomologické vědě.

⁷ Zvláštní štědrosti důstojného pána Marka z Libuna.

Vedle již uvedených čtyř řemeslných zaměstnání jsme zavedli (5.) přípravu barev k leštění podlahy, jak prkenné, tak parketové, dlaždicové apod. a (6.) natírání okenních křížů, rámu, stolu, židli, lavic pro větší chovance hlavně v letním a podzimním období, což ústavu přináší nemalý užitek, protože, jak známo, staré řemeslné nátery stále trpí počasím, deštěm a sněhem a čas od času musí být na různých místech opraveny všechny natřené a nalakované podlahy, tabule, stoly, aby se nemusely vždy provádět celé nátery.

Všechny tyto práce provádět sám; samozřejmě pod vedením dílovedoucích, kteří vlastně v ústavu sami působí zase jen jako ošetřovatelé a vychovatelé, jako laici v klášterech, a obzvláště v letním období, kdy nátery a leštění rychle se nemusely vždy provádět celé nátery.

Sedmým zaměstnáním pro některé větší chovance je čas od času oprava v ústavu užívaných a poškozených učebnic a obrázkových knih. Mládež se právě tím zkušenost skutečně poučuje, že takové knihy jsou mnohem déle opatrovány než příruční šetrnému zacházení s knihami, čemuž pomáhá i napominání spolužáků, takže knihy stále nově pořizované. Toto je zvláště případ poškozených obrázků.

Neměně však ředitelství myslí na (8.) nejrůznější opravy hraček, figurek zvířat, rostlin, hraček - budov, měst, hospodářských dvorců, zvěřinců apod., které získává ústav jednak ročně darem při různých oslavách, jednak je musí účelně pořizovat, neboť právě na takové rozbité hračky se dovtipí větší ústavní chovanci jejich složení z jednotlivých částí, jejichž detailní výrobě přijdou chovanci lehcí na kloub, a to právě nabízí vítanou příležitost k tomu, aby se s užitek zapracovali do výroby učebních pomůcek především pro ty ústavy idiotů, které doma i v zahraničí teprve čekají na své zřízení.

Zdejší ředitelství musí označit právě tento obor obzvláště za svůj vlastní a jedinečný, protože se muselo odvážit nejprve na vlastní náklady vymyslet učební pomůcky pro idioty, pokusit se o jejich výrobu a posléze praktickým mnohaletým používáním vyrobit tak, aby byly hodny doporučení.

To, co ústav idiotů může vykázat ve svých učebnách a školních místnostech jako demonstrační materiál, je ovšem jeho nejvlastnější, ale také první a nejslabší produkt - pozdější výrobky, třeba pro jiné ústavy idiotů, mohou být stále lepší, dokonalejší a přiměřenější ideálu vyučování, a tím i prodávější.

Prvním předmětem těchto učebních a demonstračních prostředků je zařízení denní školy, které představuje v tzv. otcovském zařízení na závěr vyučování s trojčím a noc vlastními vzorovými pokojky ve skříních na příslušných stěnách, a uprostřed obývací místnosti má být toto zařízení rozmoženo o obrázek. Nejsvětější Trojice zavěšený trochu výše ze stropu, aby posloužil na závěr vyučování s trojčím a jedničkou jako přechod ke kříži a modlitbě. Že dobré měšťánské rodiny vlastní samy od sebe i malá vycházející slůněčko a měsíc na severní stěně, i hygrometr ka na večerní stěně, zářící polední slůněčko a měsíc na severní stěně, i hygrometr neboli vlhkoměr ve tvaru figurek myšivek se stoupající či zase klesající puškou

Na toto zasklené znázornění nechť následuje druhé - znázornění zakládání škol, třetí - sázení okopanin, čtvrté - seti obilí, páté - stavby teras s rybníky a výhledy - zakládání kultivovaného lesa s kamenolomy na pískovcové kusovní, na výhledy pro pálení vápna a brázdící, které mohou dodávat brázdící nejen střední, nýbrž i severní bulovou, obtahovací brousky a grafit k dalšímu zpracování v továrnách.

Nad touto selskou jednotkou, která musí být oslavována jako odprázdňovací a zároveň přírozenější zajištění obživy pro lidské rodiny, pro jejich zdraví a jejich posunu kultivaci:

1. Trochu výše na stěně, asi ve výšce hlavy, topografické znázornění dvou nácti krajů, např. Čech s centrálním kruhem (13) zhruba uprostřed stěny v rohu pokoje.⁹
2. nad těmito 12 kraji, jako nad dvanáctkrát různou zemědělskou pláň (geologicky, mineralogicky, botanicky a zoologicky), se zavazovaním materiálu, a to tak, že nad nimi se objeví zobrazení dvanácti měsíčních darů přírody, jakoby padlých z nebe a darovaných, jak říkali staří, nebeských znamení, slunečních činností;
3. nad těmito měsíčními dary následují rozhodující, neboli měsíc nejlepší charakterizující polní práce, které ještě lépe obsahují v zobrazení domácího hospodářského života;
6. již tato řada může začít elementárně, tj. v trojím poučném řazení, a to tak, že vpravo je vždy jedna z 12 Herkulových prací, a vlevo je vždy zobrazen jeden ze synů Jákobových, odpovídající životnímu typu, a střed tvoří domácí pedionom mezi oronomním řeckým héroem a hydronomním vládcem izraelského kmene a po obou stranách tím vytváří předobraz pro základní správné jednání;
- do 7. a 8. řady přijdou vpravo a vlevo elementární příklady osob hodných následování, až do
9. řady, kde následují svatí ve svých 30-31 pamětních dnech pro každý den v kalendáři podle vyznání,
- v 10. řadě je 12 apoštolů,
- v 11. řadě zobrazení 12 příslušných zodiakálních souhvězdí (z řezaných skleněných kamínků na tmavomodrém podkladu)
- a konečně v 12. řadě zlatými písmeny čitelně vypsáno 12 vlastností Božích.

Přibližně tak to vypadá v roční škole; v jejich 3 rozech jsou ještě znázorněny před lednem první křesťanský svátek Boha-Otee, Vánoce, včetně svátku Tří králů, pak v druhém rohu místnosti náznak obraz církevního svátku Velikonoc, mezi

⁹ Dělení na dvanáct mají i některé jiné země, např. Palestina, Egypt, Řecko, Maledivy apod.

měsícem březnem a dubnem, a konečně ve třetím rohu církevní znázornění svato-dušních svátků, totiž seslání Ducha Svátého na apoštoly.

O tom, že by pro učitele apod. bylo - kvůli dobré a užitečné orientaci - velmi příhodné mít v pozadí nebo na stěně pokoje jednoduché, skicovitě znázornění celého hvězdného nebe, i na stropě a podlaže, a to všech dvanácti nebeských znamení ve vzestupné i sestupné posloupnosti, zde nemusíme blíže pojednávat, poněvadž explikativní znalost pravd lidských ideálů a osudů napsaných hvězdami na obloze je pro každého opravdu povznášejícím požitekem; pak je pohled na hvězdnou oblohu v noční době počítován desetkrát více a upřímněji.

Co se týče vybavení učebními pomůckami čtvrté, tzv. sekulární školy, i zde jsme zpočátku činili pokusy a tři stěny (východní, jižní a západní) jsme ověsili krásnými obrazy ve 4 řadách¹⁰ ze Starého a Nového Zákona; čtvrtá řada s okny ven do modrého nebe vyjadřovala budoucnost lidstva a vykoupení; ale od toho jsme z důvodu malého školního prostoru upustili a stačí, že se v sekulární škole, kde má důležitější místo týdenní škola, nachází nahoře na stropě krásná velká olejomalba ze starých časů, na které anděl propůjčuje vavřínový věnec vítězi, a církev pak uděluje nejvzdělanějšímu chovanci břimování.

Přibližné ceny učebních pomůcek pro ústavy idiotů, které je možno vyrobit v pražském Ústavu idiotů

I. Pro denní školu

1. Zobrazení čtyř denních dob, které sestává z
 - a) ranního pokojíku se dvěma odděleními, kde děti spí a pak snídají zl. 14.-
 - b) jídelny, kde obědvá celá rodina, sestávající z otce, matky, 6 synů a 6 dcer, kteří sedí po obou stranách rodičů zl. 14.-
 - c) večerního pokoje, kde je předváděna večerní zábava, hudební hra apod. zl. 14.-
 - d) ložnice se 6 lůžky, kolébkou, noční lampičkou (všude jsou příslušné postavičky) zl. 14.-

(Vše chráněno sklem proti prachu)

¹⁰ První, nejspodnější řada obsahovala 12 kongruentních obrazů ze Starého a Nového Zákona a druhá, horní řada právě tak 12 harmonických obrazů, pokud možno ve třech řadách nad sebou, aby byl Ježíš znázorněn jako učitel (člověk), jako kněz a Novému Zákona (Nakladatelství J. F. Schreiberova) dvou knih: 30 biblických obrazů ke Starému a Novému Zákona, angličtiny, francouzštiny, italštiny, portugalsky, španělštiny, ruštiny, švédštiny, ehybující obrazy musely být vlastně pro onen třířadý směr vyrobeny, aby mohly být ještě znázorněny zcela správně jako člověk a učitel, pak jako kněz, zprostředkovatel, a konečně jako Bůh pravě tak, jak ho v těchto třech směrech pokoušel zlý Duch; ale Héraklés šel jen jednou cestou ústínosti.

2. Pokojový vlhkoměr buď jako myslivec s flintou, která se zvedá nebo klesá zl. 7,-
nebo jako Slunce za mraky nebo vyjasněné zl. 7,-
3. Zobrazení polního hospodářství, a to tzv. jednolánika s 60 jitry půdy v 7 odděleních: zl. 105,-
- a) otcovský dům, sestavený pomocí závěsných kloubů, abychom mohli po nadzvednutí ukazovat vnitřní zařízení. (Otcovská síla výchovy pedagogů.) (Liší se snad normální dům z berlínské výstavy o hygieně značně od tohoto křesťanského?) zl. 15,-
- b) Dům, dvůr a zahrada jako životní a učební prvky, opakující se v obci ve městě, na venkově a ve státě (podle Krauseho) zl. 15,-
- c) Zobrazení zakládání louky, včetně dobývání rašeliny a možnosti jejího zhodnocení zl. 15,-
- d) Zobrazení sázení okopanin zl. 15,-
- e) Zobrazení setí obilí všech odrůd zl. 15,-
- f) Zobrazení budování teras pro pěstování chmele, vína, morušových stromů, včetně 3 rybníků, zavlažování apod. zl. 15,-
- g) Zobrazení zakládání kultivovaného lesa vedle kamenolomů na břidlicích (grafit), pískovcové kvádry a vápenec na pálení vápna zl. 15,-

- (K a-g: elipsovité tabule s výkladem o hospodářství jednolánika) zl. 2,-
- h) Obraz Nejsvětější Trojice nad dutou skleněnou koulí (Země), zavěšené uprostřed ze stropu pokoje a sloužící k uzavření vyučování zl. 4,-

Modely týdenní školy

- možno rozdělit na dvě stěny, na jedné v 7 sloupcích po 10 členech a na druhé stěně v sedmi pětičlenných sloupcích tak, že nejvýše přijde velký obraz Posledního soudu, např. podle Juliana, se sedmi kritérii.¹¹⁾
- A. Nejnámennější část tvoří horizontální řada pokojíků s denními pracemi týdně, každý pokojík za zl. 13,- zl. 91,-
(Pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek, sobota, neděle.)
- a) Pod tuto střední řadu přijde řada deseti příkázání zl. 2,-
b) Úplně dolů přijde řada 7 hlavních hříchů, kterými člověk zhovádí, po 2,- zl. (vedle srdce) zl. 14,-

¹¹⁾ K snadnějšímu vysvětlování zaměstnání uvnitř místnosti je pro učitele a demonstranty zhotoveno ještě 7 velkých přírůčkových obrazů pro týdenní školu za 2 zl.

- c) Nad sedmi pokojíky nápisy sedmi hlavních ctností zl. 7,-
d) Zobrazení sedmi milosrdných skutků pro tělo po 1,- zl zl. 7,-
e) Nad tím nápisy sedmi milosrdných skutků pro ducha (v rámu za sklem) zl. 2,-
f) Ještě výše řada sedmi svátostí za sklem v rámu po 2,- zl zl. 14,-
g) Řada sedmi proseb z Otčenáše po 1,- zl zl. 3,-
h) Obrazy sedmi částí mše zl. 25,-
i) Velký obraz Posledního soudu ve zlatém rámu nebo všech sedmi desetičlenných oficiálních sloupců zl. 7,-
Na vedlejší stěnu přijdou dodatky: zl. 7,-
- a) Úplně dolů fotografie šesti dnů stvoření zl. 7,-
b) Druhá řada ukazuje erby nebo znaky sedmi královských úřadů po 1,- zl zl. 7,-
c) Názorné zobrazení sedmi posledních slov a činů Kristových zl. 7,-
d) Sedm dopisů Kristových sedmi biskupům Malé Asie zl. 7,-
e) Sedm znamení zjevení Jana Evangelisty zl. 7,-

III. Modely pro roční školu a učební pomůcky

- se připevní pečlivě na 4 stěny vyučovací místnosti ve třech řadách a sloupcích bez ohledu na okna.
- a) Úplně dole je třeba připevnit řadu skříněk, která obsahuje zobrazení 12 krajů, např. Čech (vedle 13., centrálního kraje) ve výši 5 stop nad podlahou, (zaskleno) 1 kraj po 10,- zl zl. 130,-
- b) Nad touto řadou je zapotřebí 36 řemeslných dílen vždy po 5 obrazech a nad tím obrazy měsíců: vyrobeno z lepenky a chráněno proti prachu sklovitou fermeží podle 15 sešitů (každý s 10 obrázky) názorného vyučování od Dr. Amerlinga, ke koupi u Libische v Praze, od zl. 15,- do zl. 25,-
- c) Plastická zobrazení události a prací v přírodě v jednotlivých měsících, v zasklených skřínkách zl. 3,-
d) Vlevo zobrazení 12 prací Héraklových neboli Hérkulových zl. 3,-
e) Vpravo zobrazení jednotlivých synů patriarchy Jákoba jako kmenových vůdců zl. 7,-
f) Vlevo nad Héraklovými pracemi názorné zobrazení 12 bohů Řecka podle jejich vlastností zl. 7,-
g) Vpravo nad kmenovým vládce 12 malých proroků střídavě podle čtvrtletí se 4 velkými proroky zl. 7,-
h) Vlevo nad řadou s Héraklem hlavy vynikajících Řeků a Římanů zl. 7,-

- i) Vpravo nad 12+4 proroky neznameníjší osoby Starého Zákona zl. --
- k) Uprostřed neznameníjší mužové vlasti v umění a vědě, činech apod. zl. --
- l) Vpravo nad muži ze Starého Zákona nepřerušená řada křesťanských svatých pro každý den zl. 3.-
- m) 12 ve zlatě dobře čitelných vlastnosti Božích zl. 6.-
- n) 12 nebeských znamení zhotovených na modrém lepenkovém podkladu, ve správné velikosti i správném rozložení, za typyvitelno jiskření křišťálu zl. 12.-
- o) Do tři rohů roční školy přijdou ještě církevně a kulturně důležité 3 triály (jako protiklad 4 ověšených stěn) a to před lednem zobrazení Vánoc (svátech Boha-Otee, 3 králů) zl. 2.-
Do druhého rohu pokoje zobrazení Velikonoc 1. zahrada getsemanská, 2. ukřižování, 3. Nanebevstoupení zl. 6.-
- p) 12-13 kruhových zobrazení flóry Čech na modrém plechu zavěsít pod 12-13 kruhů zl. 13.-

IV. Modely pro sekulární školu

- Jsou určeny pro výuku náboženství konfirmandů mezi nejpokročilejšími chovanci v neděli, když je v domácí kapli zima a z důvodu zdravotních musíme změnit místo. Vše v trojkovém taktu po 4 a 4 obrázcích
- A) Nejspodnější řada 12 vybraných biblických obrázků ze Starého Zákona (Pád prvního člověka, potopa, Noe, tři patriarchové; 12 kmenových knížat, synové Jákobovi; odchod z Egypta; zákonodárství na Sinaji; příchod do zaslíbené země pod vedením Mojžíše a Jozeho; doba soudců; doba králů; stavba chrámu, David, Salomoun; rozdělení říše; Juda sám, zajetí) zl. --
 - B) Horní trojřada, představující Ježíše v jeho jednání jako učitele, kněze a Boha (obětování tří králů - zlato, myrha, kadidlo, pokušení zlým duchem ohledně království, chrámových daní a přeměny vysmíván jako učitel, jeho Nanebevstoupení jako král, kamenů v chléb; Kristova smrt, Kristus korunován jako král, vsmýván jako učitel, jeho Nanebevstoupení jako Boha) zl. --
 - C) Na druhé třílové stěně, uprostřed visí seshora chronologie všech národů světa zl. --
 - D) Pod chronologií na jedné nástěnné poličce Noemova archa, rozložitelná, se zvířaty v párech a ženatými syny Noemovými (8 osob) zl. --
 - E) Noemovo obětování na Araratu, k tomu známý model Noemovy archy, uvnitř zaplněné osobami Noemovy rodiny a rozličnými zvířaty v párech zl. --

- F) Pod tím zobrazení prvotního vzniku kalendářních znamení, symbolů (hieroglyfů), abeced různých národů světa a římských, arabských a indických číslic zl. --

Hračky ústavu

Je dobře uváženým pravidlem ústavu, že před každou vyučovací hodinou memoranda a explikand se koná přípravná hra a hodina hraní vyžaduje: V pondělí, v den zásobování potravinami, nádobi na pečení chleba, v trochu větším provedení než na tržišti pro malé děti, a vůbec kuchyňské nástroje.

- V úterý, v den stráže, vojáků, cvičení:
 - a) 20-40-60 čák a několik dřevěných šavlí, popruhů, vlajek apod. zl. --
 - b) s rytířskou slavností výstrojí (helma, štít, pancíř, halapartna) zl. --
 - c) s hasičskými helmami, 15-20 s příslušenstvím zl. --
- Ve středu, v tržní den, 50-60 ks obchodního zboží z Indie, z ostrovů koření, jižní ovoce, plody moře (houby, hvězdice, mušle, slanečci apod. v leštěných dřevěných kostkách se skleněným víčkem a knoflíčkem na zvedání) zl. --
- Ve čtvrtek 7 emblémů královských ministrů, říšský erb apod. zl. --
- V pátek, ke hře na řemeslníky, několik řemeslnických pracovních obleků, při průvodech koželuhů, řezníků, pekařů, mlynářů, sládků apod.
- Pro sobotu jako den mytí a uklizení nejsou žádné hračky, stejně tak pro neděli, kdy se žádné hry nekonají.

Další řemeslná výroba ústavních chovanců pro jiné ústavy

1. Plechové závěsné pásy pro pomologické zahrady s trojím pojmenováním, s jednotným latinským uprostřed, podle výběru pro zahrady ústavů idiotů (70), pro obyčejné zemské školní zahrady podle krajů s dodatky původních jmen, 100-300 druhů; pro fyziokratické karpokracie (zusušechťování ovocných stromů) zl. --
2. Všechny potřebné plechové tabule pro fyziokratické zl. --
- a) tabule divoké flóry; viz přírodní a kulturní ekonomie apod. zl. --
- b) fenologické tabule třířádkové zl. --
- c) párové tabule zl. --
- d) jednotlivé tabule zl. --
- e) eliptické velké komplexní tabule (14-15) s potřebnými doplňujícími tabulemi zl. --
- f) tabule pro antokracie (vědecké zusušechťování květin) zl. --
- g) tabule pro heteroemfyteuze (roubování cizích roubů) zl. --
- h) tabule pro potřeby hřbitovní zl. --

- i) tabule pro stehionické potřeby, pro podzemní chemicko-fyzikální pozorování
3. Eliptické tabule světové flóry; původně domácí rostliny psány zeleně (poněvadž jsou divoké), kulturní rostliny barvou pleti, poněvadž jsou polidštěné
4. K tomu podle přání tabule všech divokých a párových rostlin
5. S namalovanými rostlinami nebo bez nich a všech (nejdůležitějších) zvířat na zadních plochách tabulí
6. Parafinované ovocné slupky, zvláště zamýšlené ke zkoumání opakujících se chorob ovoce; nemohou ovšem nahradit obrázky, zvláště ne mikroskopické. Zasláné podivuhodné druhy ovoce buď vyplněny sádrou nebo raději za mírnou cenu ošetřeny parafinem (druh vosku) a zaslány zpět. Pro puntičkářské pipalaly (chovance) přiměřeně zaměstnání v ústavu
7. Takto je možno zpracovávat všechny hlízovité rostliny, aby pak mohly být vystavovány ve všech karpokratických sbírkách a dodatečně zkoumány, např. druhy a nemoci brambor apod. apod., kořenové kondylomy různých druhů kapusty, které způsobují roztoči, brouci, mouchy¹²

§ 19. Ženské ruční práce

Je pozoruhodné, že feditelství muselo volit (často s velmi dobrým výsledkem) ženské ruční práce, např. pletení punčoch, háčkování apod., jako zaměstnání pro chlapce, aby je vůbec přimělo k nějaké práci; podobným případem je, když určité chlapecké osobnosti musejí být vychovávány jen mezi dívkami a pod ženskou ochranou, jestliže mají prospívat, nebo být dokonce vráceny, byly-li příliš brzy odňaty tomuto dohledu a opatrování. Zde se tedy praktikuje jakýsi druh mateřské péče, jako např. u stromů v lese a u jiných kulturních rostlin.

První ženskou a zároveň nejlehčí ruční práci pro dívky je cupování neboli vytváření třepenky, která byla v dřívějších dobách válečných běžná a prospěšná, dříve než byla lékařši zavedena zdravotní vata. Tim byly vůli zcela neovladatelné prsty denního i nočního cupování věci, častého v ústavu idiotů, a to do té míry, že se výrazně zamezilo ničení prádla a oblečení, i když jsme přesto museli přivazovat k rukám slabší nebo silnější palčáky z kůže, a to i v noci, abychom co nejúčinněji zabránili stálému odtrhávání knoflíků z kůže, a to i v noci, abychom co nejúčinněji

Poněvadž v zahraničních ústavech bylo právě v oblasti ženských prací vykonáno mnoho podivuhodně dobrého, není nutno se o věci

¹² Pařížská výstava se v r. 1883 ujala podobného, jisté potřebného úkolu.

§ 20. Regionální zařízení idiotů a bláznů vůbec

Ve středověku, kdy se všichni lidé vyššího a hlubšího založení utkali do klášterů a kdy veskeré vzdělání a spásonosné práce vycházely z církve, vznikaly těžs obdivuhodným taktem ústavy, které by existovaly i dnes ve své velikosti a nesklonale dobročinnosti, kdyby s virou také stále dosahovala pokroku i věda. Město Gheel v Belgii, nedaleko Antverp (Anvers), podává o tom i po dvanácti staletích velmi výmluvný důkaz, ano dodnes nám důtklivě připomíná, jak musí být v psychiatrii vždy spojena víra s vědou; neboť když přijde do Gheelu jako host psychiatričtí badatel, pak tu uvidí obě vymoženosti, leč obě téměř zcela odděleně; nalezáme zde krásné, tiché, zdravé, apod. hosionomní město, téměř nerozeznání od Ochranova, s klášterem, s poutními místy a nádherným kostelem; co se týče stavebního umění a plastik, nalezneme zde dokonce i jedno místo, kde se udržují zvyky, zařízení a hodnotné zkušenosti, které sahají až do 6.-7. století, a poněvadž celé město i se svým okolím o osmi čtverečních milích, s vesnicemi, osadami, zahradami a parky mělo jednotné určení a zařízení k užítku bláznů všeho druhu, musíme i dnes toto církevní pojetí i takt, s jakým bylo využíváno a s jakým pomáhalo, obdivovat jako svým způsobem jedinečné. Zcela nově však najdeme nedaleko města novou centrální psychiatrickou budovu, postavenou podle sanitárních a terapeutických pravidel, odpovídající potřebám Belgie a území Gheelu o 8 čtverečních milich; stará církevní psychiatrická zařízení tu však stojí opouštěná se svými blázinci, polepšovnicemi, svátky, slavnostmi, procesiony jako archeologičtí svědkové a pozůstatky bývalé velkoleposti.

I Čechy však mají své krásy.

Zajímavé oblasti v druhém středohoří Čech (které ovšem nemá zajímavost prvního českého středohoří, totiž obdivuhodná čedičová a trachytová uskupení - porfýrová a granitová uskupení z důležitých formací kolem Chebu a Karlových Varů až přes nejvyšší vrchol Krkonoše do Slezska), mají ale péce jen své zvláštní krásy a horská pásma, nad nimiž trůní Belč jako Milešovka nad svými čedičovými a trachytovými uskupeními.

Je to ona formace hlinitých břidlic, ruly a granitu, která počíná nad a před klášterským starým zámekem Klenové, pokračuje západně a končí před Českým lesem Podzámčím; z Belče je vidět na 7 bitevních poli, 11 starých hradů a 400 bohatých vesnic, kde všude rytířsky dleli Češi; Chudenice a Draslavice jsou původními místy, odkud pochází dodnes kvetoucí, umělecky zaměřený rod hrabat Čermínů, který nevlastní panství jen zde, ale prozirává i kolem Krásného Dvora, nedaleko Žatec, a Brodce apod.; zemřelý hrabě Rudolf Čermín využil přírodní krásy Krásného Dvora a přeměnil jej v ohromný centrální park, který od keponomických pravidlům a záměrům Pückerl-Muskavského, a památník postavený po bitvě národů u Lipska vítěznému císaři Karlu Schwarzenbergovi.

- 1) tabule pro stechionické potřeby, pro podzemní chemicko-fyzikální pozorování
3. Eliptické tabule světové flóry; původně domácí rostliny psány zeleně (poněvadž jsou divoké), kulturní rostliny barvou pleť, poněvadž jsou polidštěné
4. K tomu podle přání tabule všech divokých a parových rostlin
5. S namalovanými rostlinami nebo bez nich a všech (nejdůležitějších) zvířat na zadních plochách tabulí
6. Parafinované ovocné slupky, zvláště zamýšlené ke zkoumání opakujících se chorob ovoce; nemohou ovšem nahradit obrázky zvláště ne mikroskopické. Zasláné podivuhodné druhy ovoce bud' vyplněny sádrou nebo raději za mírnou cenu ošetřeny parafinem (druh vosku) a zaslány zpět. Pro puntičkářské piplaly (chovance) přiměřeně zaměstnání v ústavu
7. Takto je možno zpracovávat všechny hlízovité rostliny, aby pak mohly být vystavovány ve všech karpokratických sbírkách a dodatečně zkoumány, např. druhy a nemoci brambor apod. apod., kořenové kondylomy různých druhů kapusty, které způsobují roztoči, brouci, mouchy?

§ 19. Ženské ruční práce

Je pozoruhodné, že ředitelství muselo volit (často s velmi dobrým výsledkem) ženské ruční práce, např. pletení punčoch, háčkování apod., jako zaměstnání pro chlapce, aby je vůbec přimělo k nějaké práci; podobným případem je, když učitel ochranou, jestliže mají prospívat, nebo být dokonce vráceny, byly-li příliš brzy odňaty tomuto dohledu a opatrování. Zde se tedy praktikuje jakýsi druh mateřské péče, jako např. u stromů v lese a u jiných kulturních rostlin.

První ženskou a zároveň nejlehčí ruční práci pro dívky je cupování neboť výměně ženskou a zároveň nejlehčí ruční práci pro dívky je cupování neboť výměně než byla lékaři zavedena zdravotní vata. Tím byly vůli zcela neovladatelné psychické děti dosti dobře připraveny pro hru na píano a držení pera při psaní, odevzeny na výrazně zamezilo ničení prádla a oblečení, i když jsme přesto museli přivázat k rukám slabší nebo silnější palčáky z kůže, a to i v noci, abychom co nejúčinněji zabránili stálému odtrhávání knoflíků a trháni oděvů.

Poněvadž v zahraničních ústavech bylo právě v oblasti ženských ručních prací vykonáno mnoho podivuhodně dobrého, není nutno se o věci dále šířit.

¹⁷ Pařížská výstava se v r. 1883 ujala podobného, jistě potřebného úkolu.

§ 20. Regionální zařízení idiotů a bláznů vůbec

Ve středověku, kdy se všichni lidé vyššího a hlubšího založení utíkali do klášterů a kdy veskeré vzdělání a spásnosné práce vycházely z církve, vznikaly též obdivuhodným taktem ústavy, které by existovaly i dnes ve své velikosti a neustalé dobročinnosti, kdyby s virou také stále dosahovala pokroku i věda. Město Ghel v Belgii, nedaleko Antverp (Anvers), podává o tom i po dvanácti staletích velmi výmluvný důkaz, ano dodnes nám důtklivě připomíná, jak musí být v psychiatrické vědě spojena víra s vědou; neboť když přijde do Ghelu jako host psychiatrický badatel, pak tu uvidí obě vymoženosti, leč obě téměř zcela odděleně; nalézáme zde krásné, tiché, zdravé, apod. hosionomní město, téměř k nerozeznání od Ochranova, s klášterem, s poutními místy a nádherným kostelem; co se týče stavebního umění a plastik, nalezneme zde dokonce i jedno místo, kde se udržují zvyky, zařízení a hodnotné zkušenosti, které sahají až do 6.-7. století, a poněvadž celé město i se svým okolím o osmi čtverečních milích, s vesnicemi, osadami, zahradami a parky mělo jednotné určení a zařízení k užtku bláznů všeho druhu, musíme i dnes toto církevní pojetí i takt, s jakým bylo využíváno a s jakým pomáhalo, obdivovat jako svým způsobem jedinečné. Zcela nově však najdeme nedaleko města novou centrální psychiatrickou budovu, postavenou podle sanitárních a terapeutických pravidel, odpovídající potřebám Belgie a uzemí Ghelu u 8 čtverečních milích; stará církevní psychiatrická zařízení tu však stojí opuštěná se svými blázninci, polepšovými, svátky, slavnostmi, procesiemi jako archeologičtí svědkové a pozůstatky bývalé velkoleposti.

I Čechy však mají své krásy.

Zajímavé oblasti v druhém středohoří Čech (které ovšem nemá zajímavost porovnáno českého středohoří, totiž obdivuhodná čedičová a trachytová uskupení - porofyrová a granitová uskupení z důležitých formací kolem Chebu a Karlových Varů až přes nejvyšší vrchol Krkonoš do Slezska), mají ale péce jen své zvláštní krásy a horská pásma, nad nimiž trůní Belč jako Milešovka nad svými čedičovými a trachytovými uskupeními.

Je to ona formace hlinitých břidlic, ruly a granitu, která počíná nad a před klášterským starým zámkem Klenové, pokračuje západně a končí před Českým lesem Podzámčím; z Belče je vidět na 7 bitevních poli, 11 starých hradů a 400 bohatých vesnic, kde všude rytířsky dleli Češi, Chudenice a Draslavice jsou původními místy, odkud pochází dodnes kvetoucí, umělecky zaměřený rod hrabat Černínů, který nevlastní panství jen zde, ale prozíravě i kolem Krásného Dvora, nedaleko Žatce, Petrohradu, Brodce apod.; zemřelý hrabě Rudolf Černín využil přírodní krásy starého Krásného Dvora a záměnil jej v ohromný centrální park, který odpovídá všem konomickým pravidlům a záměrem Pückler-Muskavského, a v němž je umístěn vítězný památník postavený po bitvě národů u Lipska vítězi nad Napoleonem I. knížeti Karlu Schwarzenbergovi.

Nutno uznat, že by charakteru obou národností, tam slovanskému a u Krásného Dvora německému, prospělo - což z psychiatrického hlediska nesmíme vůbec chápat jako nepřátelské, nepedagogické, neřkuli nekřesťanské separatické tony, ale jako úkol, který má být svěřen psychiatru - kdyby bylo umožněno pomoci onomním slaboduchým dětem žít životem hodným lidského bytí podle jejich přirozených pudů pokud možno na statku, tj. makrobioticky, oronomním způsobem podle jejich přirozených pudů rovněž s radostí ze života a přinejmenším v ústavech idiotů činoroději, tj. s větším vlivem.

Každopádně zde musíme pomyslet na židovské děti, neboť - po pravdě řečeno - nepášeme žádné nové národní přeběhlickví, když pozorujeme v dosavadním pražském Ústavu idiotů, že u každé z těchto tří národností mají dětští idioti svou zvláštní charakteristiku a že při vyučování a při výchově na tento úkol musíme brát všemožný zřetel. Žid dává již od malička najevo, co je mu vrozené - že touží po smíření, že je přičinlivější, nestálejší; Čech dává najevo svou převážně domáckou, idylickou, hospodářskou, spíše dobrosrdečnou, hudební povahu; německé dítě, byť idiot, prosazuje mezi svými spolužáky všude vybiravější a rozkazovačtější, mentorující, spíše policejní povahu.

Ale právě idioti mají být umístěni podobně jako diaspora mezi co nejvychovanější a nejuvedmělejší obyvatelstvo, aby tím získalo obyvatelstvo podnět k tomu, aby více dbalo na pravou, sanitární čistotu, přesnost a laskavé chování k těmto nejnešťastnějším z nešťastných. Nicméně zde si zatím ušetříme další úvahy o tom, co je dobré a doporučeníhodné, a to až do té doby, kdy nám zkušenost dovolí přednést více.

§ 21. Výzkum oblastí výskytu idiotů Fyziokratické společnosti. Mapy těchto oblastí. Eustodie. Prokopie

Již v letech 1840-43, kdy byl v Praze v č. 525/II zaveden s opravdu velkým úspěchem první vodoléčebný ústav, vyjadřovala veřejnost přání ohledně všemožné léčby; rovněž ze všech, nebo alespoň mnohých krajů Čech byly předvedeny k léčbě případy, mezi nimiž obzvláště idioti, kterým ale v hydropatickém ústavu třileté existenci ústavu zavedl Dr. Jan Spot, dřívější účastník, ve vlastním domě ortopedický ústav, který existuje dodnes; na případy idiotů a kreténů však Amerikana v obecném školství a vzdělávání učitelů, které předcházely jeho činnosti letitina v přírodovědeckých zájmy napomohla, aby se s určitým úspěchem mohl zhostit onoho, jak záhy poznal, přetěžkého úkolu.

A tak se stalo, že - našťastí penzionovaný - ředitel mohl hned roku 1868 pomyslet na onen starý úkol týkající se idiotů a mohl se mu i cele věnovat, a to hned ve

dvoujm směru, mužském i ženském, podle rodu starousedlíků i podle dominantního scénarického směru. Co se týče mužů, pracovalo se na zřízení mužsky ovládaných, nikoli přírodu zbožňujících, Fyziokratické společnosti od roku 1852 sbíráním potřebného přírodohospodářského materiálu; co se týče žen, pracovalo se na vytvoření právě ženské, mateřské společnosti, již by případly mateřské starosti o péči idiotů. I toto zřízení ženské společnosti si vyžadovalo sedmadvaceti letou zkušenost ředitelky, aby se pak nakonec (1867) mohlo pomyslet na pomoc a součinnost samotných matek a na zřízení ústavu idiotů s převážně ženským vedením.

To jen ve stručnosti ke vzniku Ústavu hlavně vzhledem k součinnosti a dělbě práce obou společností, které dodnes ještě zdaleka nedospěly k cíli svého úkolu a nemají se navzájem při tak těžkém úkolu lidstva opustit, třebaže jsou korporativně odděleny, jako muž a žena.

Průzkum terénu Čech tedy započal hned roku 1848 a trval do roku 1868 s pomocí učitelství kandidátů ze všech oblastí Čech, takže bylo nashromážděno velké množství místních plánů a katastrálních map s příslušnými místními popisy, které jsou dodnes uchovávány ve Fyziokratické společnosti, avšak pozorování autopsií a předběžný výzkum terénů byl prováděn samotnou společností teprve po roce 1868, hlavně při příležitostech každoročních shromáždění a prohlídek terénu pořádaných českým lesnickým spolkem.

Právě tyto autopsie a zkušenosti společnosti samotné vedly k zamyšlení nad prostředky k nápravě a přiměly Fyziokratickou společnost, aby v letech 1871-1878 žádala český zemský sněm o subvenci na pokračování, rozmnožení a vědeckou praktickou přípravu, a to tak, že by se podpora zvětšovala tím způsobem, že by její choreokratická či regionálně spravující komise co možná nejdříve následovatelně ony výzkumy a práce zemské výzkumné komise českého muzea, které již do té doby znávaly pochvalné podpory, a *in statu nascendi* by je mohla integrovat jednak přírodně ekonomicky, jednak fyziokraticky; pro tuto práci není třeba žádných přírodně historických vměšování do oné práce Společnosti muzea, nýbrž má co nejvíce následovat proto, že nynější prosperující a zaběhnuté kulturně ekonomické podniky mnohdy ještě zaznamenávají ohromné škody v lese i lužích, všude vyžadují hlubší fyziokratické vzdělání a uvědomění, jaké ještě nemůže být poskytováno ani v nejlepších zemědělských ústavech. Na základě této žádosti u českého zemského sněmu obdržela Fyziokratická společnost před čtyřmi roky roční podporu ve výši 200 zl. rakouské měny na 6 let, takže tato podpora skončí v roce 1884 a před členstvem Společnosti může čtenáři jakousi návnadu před bu- nikoli jako výrazná podpora.

Abychom podali již nyní zainteresovanému čtenáři jakousi návnadu před budoucím terénním výzkumem (z moci zemské komise), chceme uvést 3-4 provi- zorně prozkoumané příklady.

Přiložená mapa terénu výskytu idiotů označí dle možnosti situaci v Československé sezóně vypouštěny v lesích za Pardubicemi. Tyto oblasti o 4-5 čtverečnicemi jsou podivuhodně hlavně tím, že nemají žádné vodní toky kromě toků v blízkosti oblasti, kde směřem na západ teče Chrudimka a Labe, na sever a východ
je Dvůrka a Tichá Orlice, východně Loučná, oplývající lukami, takže celá oblast
je jen z tzv. nebeských neboli bouřkových rybníčků a skomirajících potůčků,
které jsou na několika kopcích v Čechách vsutku ří-
dy, když taje snůh a ledové masy
za sebou nezanechávají
hlubokých (holých), nanejvýš skromně zahalených lidí, na což poukazuje, jak se zdá,
příčinnou příčinou existence pražského Ústavu idiotů odsud nepřibyl, kromě jednoho
případu, a to ani bezplatně.

Terén výskytu idiotů Malkovice za krajským městem Slaný mezi léčebnami
a železými lázněmi Šternberk a mezi Fürstenbergovými krivoklátskými lázněmi
hmruje 6-7 vesnic s přibližně 1600 obyvateli, které všechny leží v rohu 3-4 km
odstupňované formace z kvádového pískovce plošiny u (Horního) Lánova a pak
ní; každoročně jsou zaplavovány na konci zimy, když taje snůh a ledové masy
často naráz vodami, jež se hrou dodaleka z roklín, přičemž za sebou nezanechávají
vají rybníky nebo jezera, ale bažinaté, nyní již postupně kultivované luhy, na což
poukazují i názvy osad Řisuty od řasy, tj. místa s řasami, Slaný (místo se řasami)
Rakovník (místo s raky) apod. Bez ohledu na tyto bažiny má osada Malkovice na
jeden jediný pramen (pod kaplí), který má pitnou vodu. Za císaře Josefa tu nebyl
kostel, ani fara, ani škola a byla zde zřízena pouze expozitura, existující dodnes.

Nynější farář V. byl první, kdo přinesl do pražského Ústavu hluchoněmých
zprávu o svém pozorování, které učinil při svém prvním církevním procesí, při
této takřka armádní přehlídce kněží; byl mu nápadný nesporně velký počet tlb-
tí všeho druhu s onemocněními kostí, očí, uší, nosu, rukou, nohou, a při tom uspo-
kolení s tímto stavem, které nemá obdoby; tito lidé si nežádají lékaře, žijí
s bohorovným míněním, že lidé, kteří k nim do těch 6-7 osad přicházejí zvenku,
budou v poslední den všeobecného zániku světa právě před touto zkázkou usště-
ni. Komisař, který tam byl předběžně vyslán Fyziokratickou společností, shléděl
po dvoudenním šetření na faře 75 takto zřízených idiotů, a byl by jich našel ještě
více, kdyby byl požadoval pro sebrání a nosologický náhled za účelem neprodle-
ného statistického podchycení delší pobyt než jen předběžnou autopsii. Je pozor-
uhodné, že ani panský lázeňský lékař ve Šternberku, odděleném jen malým h-
rnským hřebenem, nic o těchto lidech nevěděl, a to proto, že ho - jak řekl - k nim
nikdy nezavolal. Téměř stejná neznalost vládla u městských lékařů ve Slaném,
kde kdysi byly na úpatí čedičové hory solivarny, ale protože nedodávaly žádnou
vlastní sůl, tj. kuchyňskou sůl, byly uzavřeny. Mimo Šternberk jsou nyní městské
lázně i zde. V této oblasti se daří pěstování zelí.

Druhý terén výskytu idiotů v Čechách se nachází v bývalých pardubických ko-
runních stanicích a za nimi - kolem Holic až do Vysokého Mýta a za něj; tento
terén vznikl také v dávných dobách, jako průseky ve Švábských Alpách, které
vynesly Hohenzolernům v jejich rodovém zámku vsutku vysoká cla. Ještě stále
se pořádají štvance u Krivoklátsku, ale protože se lesy po prodeji českých korun-
ních statků parcelují a jsou všemožně připravovány o dřevo i divokou zvěř a ještě
nezalesněné mýtiny se hodí ke štvancím více než např. fürstenberské lesy kolem

Krivoklátsku, koná se právě zde odchyt velkých lovných kusů, které jsou pak zase
v Čechách vypouštěny v lesích za Pardubicemi. Tyto oblasti o 4-5 čtvereč-
nicemi jsou podivuhodně hlavně tím, že nemají žádné vodní toky kromě toků
v blízkosti oblasti, kde směřem na západ teče Chrudimka a Labe, na sever a východ
je Dvůrka a Tichá Orlice, východně Loučná, oplývající lukami, takže celá oblast
je jen z tzv. nebeských neboli bouřkových rybníčků a skomirajících potůčků,
které jsou na několika kopcích v Čechách vsutku ří-
dy, když taje snůh a ledové masy
za sebou nezanechávají
hlubokých (holých), nanejvýš skromně zahalených lidí, na což poukazuje, jak se zdá,
příčinnou příčinou existence pražského Ústavu idiotů odsud nepřibyl, kromě jednoho
případu, a to ani bezplatně.

Musíme ovšem, abychom věc správně pochopili, proniknout ještě hlouběji do
této oblasti a mezi tyto lidi, i do jejich historie, abychom patřičněji, odpovídajícím
dnem stávající případy, rozpoznali je a, což je zřejmě nejdůležitější, odpovídajícím
způsobem progradně, choreokraticky a psychiatricky ošetřili. Zdejší lidé, od dob
císaře Josefa velice zastrašení a pronásledovaní, se chovají velmi rezervovaně,
velmi opatrně a vyhýbavě, takže k tomu, získat poznatky o zdejších místě a zde-
jších zvycích nestačí jen obyčejný badatel a pozorovatel, leč jedině ve dne v noci
bdící četnictvo, hlavně jeho inteligentní důstojnické velení, které by bylo třeba
získat pro humánnější jednání s lidmi tohoto druhu, poněvadž už získalo ze svých
častých dislokací v zemi bohaté zkušenosti. Zde v celé této oblasti, dokonce i za
Labem, kolem Chlumce, žijí a žili roztroušeně i ve skupinách tzv. adamité (holi):
blíží rozbor, kdybychom tu reprodukovali zčásti tištěné a zčásti úředně uchova-
né zápisy procesů a historie ještě z dob císaře Josefa, by vedl příliš daleko; dost
na tom, že musíme z autopsie při ranních bohoslužbách potvrdit, že - přes veškerý
pokrok kultury národa i školství - dodnes vede množství takových lidí bez jaké-
koli veřejné pomoci velmi nelidský život.

Alé nejen tento nížinný terén výskytu idiotů, i jiné kraje, např. tábořský, budě-
jovický, písecký atd., vykazují množství idiotů; příčiny jejich výskytu - které tkví
v prostředí a v půdních podmínkách - musíme právě hledat nejen na povrchu, ný-
brž hluboko v jeskyních bohatých na vodu velice členitějším budějovickém kraji na-
roven musíme být připraveni na to, že hned ve vdejších kreténismu.
jdeme kupodivu úplně jiné příčiny idiocie a kreténismu. Každý z 12 krajů Čech, včetně tří-
roven musíme být připraveni na to, že hned ve vdejších kreténismu.
jdeme kupodivu úplně jiné příčiny idiocie a kreténismu. Každý z 12 krajů Čech, včetně tří-
roven musíme být připraveni na to, že hned ve vdejších kreténismu.
jdeme kupodivu úplně jiné příčiny idiocie a kreténismu. Každý z 12 krajů Čech, včetně tří-

Musíme a můžeme již nyní vyslovit tezi, že každý z 12 krajů Čech, včetně tří-
náctého centrálního kraje pražského, vykazuje právě různé druhy přírodních
podmínek pokaždé jiné příčiny idiotismu a kreténismu, endemii a epidemii, takže
v žádném případě nemůžeme při ozdravování postupovat podle jednoho metru,
s výjimkou určitých společných nosologických příčin.

Přiložená mapa mého nahromaděného výskytu idiotů a kreténů v Čechách poukazuje ještě na jednu zvláštní okolnost, která nemluví ve prospěch endemního výskytu idiotů a kreténů, leč spíše výskytu přeneseného na české hranice směrem na východ až k prameni řeky Lužnice, jak to platí o idiotech a kreténích kolem Krumlova až na hranice budějovického kraje. Zde se stalo, že po častých emigracích českých husitů, kteří původně sídlili kolem Husince a Zlaté Koruny, došlo k přesídlení lidí ze Štýrska a s nimi i všech sklonů ke kreténismu a jiným vadám a právě tyto vady trvají dodnes bez jakékoli další psychiatrické nápravy.

§ 22. Výzkum libreta a pozorování podle geneastrů, demastrů, nomastrů a epirastrů

Že výzkum terénu sám o sobě za účelem veřejného ozdravení, aniž bychom zohledňovali a pozorovali samotné obyvatelstvo, nemůže stačit, nevyžaduje mnoho důkazů; vyžaduje však stanovení způsobů, jak se tak má dít.

Především je nutno přesně zjistit *status praesens* v každé obci, v každé oblasti. K tomu slouží tzv. demastry, tj. mapy obce zhotovené podle plánu nebo katastru se všemi domovními čísly ve velikosti 12° - pro pohodlné nošení v kapse. Jako příklad použijeme plán Německého Brodu, jelikož je toto město se svými stavbami situováno přesně podle čtyř světových stran, nežije v něm příliš velký počet rodin, bylo založeno svobodnými občany, jeho původ tedy nebyl ovlivněn ani vrchností, církví, obchodem ani průmyslem; navíc dodnes neprodělavo žádná sanační zkrášlování ze strany inženýrů a městských zahradníků. Všechny pozdější nezbytné opravy, zvětšování, přemísťování továren, stavby kanalizační sítě, zřizování studní a sklepů mohou být všestranně prohodovány a projednány, i podniknuty, protože nebyly učiněny žádné umáhlené kroky.

Jak má být vypracován první *status praesens*, obsahují přiložené vysvětlivky; k tomu se každoročně pilně zapisují změny v rodinách, shrnují se, sčítají, dělí, bilancují apod., aby mohl být zařazen i jako uzavření roční zprávy, které pak mají být použity jako pravidelná data pro solární nebo lunární, zemské a jinak kulturní a přírodní výpočty. Že jsou k tomu dodnes velmi užitečné kdysi zhotovované roční charakteristiky, nemusíme zde nijak zvlášť doporučovat.

Vnitřní náplň demastrů konkretizují více či méně přesně sledované geneastry; vypočítávají ona pravidla konkretizují více či méně přesně sledované geneastry; místních duchovních, místních učitelů, místních zdravotníků, místních průmyslníků a c. k. úředníků; v tom duchu a v té výši vzdělání by se jistě našli všude mezi učiteli, duchovními apod. ochotní spolupracovníci.

Rodiny a jejich generace musejí být naprosto zdravé, progradní, plánované kvůli časnému politikárení, časté industrializaci, kapitalizaci, nacionalizaci apod. jen vůči mužství, pak ho nenahradí žádné domácí paní Junónina typu, a to tím méně, že i ženské potomstvo se kvůli mužům stává vzdělanějším a jemnějším, ale Obec snaží snáze ženské idioty než mužské; a právě seshora, u mužského obyvatelstva a u jeho představených musí nastat pokrok, obzvláště v oblasti zdraví, musí se nejen pokračovat, ale i zdokonalovat.

Co se týče nastudování geneastru a demastru, nelze popřít, že jsou oba tyto návody příliš krátké, zčásti i příliš učené, zčásti příliš nové, než abychom s nimi hned mohli v jednotlivých rodinách provádět pokusy a sbírat platné počáteční zkušenosti. Musela by předcházet ústní vysvětlení a značné přípravy se schémata v ruce a záznamová listina by musela být neustále pozvolna doplňována, až by bylo dosaženo určité rutiny.

O přesvědčení o užitečnosti a ze strany vzdělanců města nutnosti ještě nemůže být při tomto nacvičování řeč; snad později, což nebude mít nic společného se zázrakem, neboť právě v našich bouřlivých časech máme tolik skutečně vážné religiozních společností, např. apoštolského, starokatolického, luterského, helvetického vyznání, onu sektu ochranovských bratří a jiná úctyhodná církevní společenství.

Věc je příliš vážná, než aby nebyly podniknuty všemožné pokusy ji oznámit a zavést, už z jednoho prostého důvodu, že právě tyto geneastry a demastry odpočívají všem vědeckým ohledům a jistě musejí vést k nejlepšímu estetickému a praktickému výsledkům jak pro jednotlivce tak i pro jednotlivé země státní. Je třeba jen vážnosti a opravdového křesťanského smyslu v taktu Ducha svatého a věc se natrvalo podaří.

Tento strom poznání je současně stromem života. Že se v těchto obou náznamech vyskytují některá těžce srozumitelná pojmenování, je snad pravda, ale je to nekonečně potřebnější než tučet a sto průmyslových názvů pro nové látky na obléčení, ba pro luxusní maličkosti (které jsou tak říkajíc jako motýli, jsou tak barevné, létají tak zmateně, že vlastně nikomu nenapadne si stěžovat).

Jestliže se ostatně v našem veřejném životě uplatní to, co způsobí a neodvolatelně s sebou přinese mocné nastupující enharmonická doba či era ze své chromatické éry určené k zániku, pak se již nebudeme muset znepokojovat malichernými starostmi o rozšiřování; neboť přijde-li duch času, onen opravdový kníže času, uchvátí vše a vytvoří heroické, vznesené, božské.

Poznámky k sousední stránce.

¹³ Nomos znamená sama o sobě přirozené uzavřené země.

¹⁴ Epirie znamená říši, která se náležitě skládá z mnohých nomů.

Přiložená mapa míst nahromaděného výskytu idiotů a kreténů v Československu poukazuje ještě na jednu zvláštní okolnost, která nemluví ve prospěch endemického výskytu idiotů a kreténů, leč spíše výskytu přeneseného na české hranice směrem na východ až k prameni řeky Lužnice, jak to platí o idiotech a kreténech kolem Krumlova až na hranice budějovického kraje. Zde se stalo, že po časné emigracích českých husitů, kteří původně sídlili kolem Husince a Zlaté korymbě, došlo k přesídlení lidí ze Štýrska a s nimi i všech sklonů ke kreténismu a jupovadám a právě tyto vady trvají dodnes bez jakékoli další psychiatrické nápravy.

§ 22. Výzkum libreta a pozorování podle geneastrů, demastrů, nomastrů a epirastrů

Že výzkum terénu sám o sobě za účelem veřejného ozdravení, aniž bychom zohledňovali a pozorovali samotné obyvatelstvo, nemůže stačit, nevyžaduje mnoho důkazů; vyžaduje však stanovení způsobů, jak se tak má dít.

Především je nutno přesně zjistit *status praesens* v každé obci, v každé oblasti. K tomu slouží tzv. demastry, tj. mapy obce zhotovené podle plánu nebo katastru se všemi domovními čísly ve velikosti 12° - pro pohodlné nošení v kapse. Jako příklad použijeme plán Německého Brodu, jelikož je toto město se svými stavbami situováno přesně podle čtyř světových stran, nežije v něm příliš velký počet rodin, bylo založeno svobodnými občany, jeho původ tedy nebyl ovlivněn ani vrchností, církví, obchodem ani průmyslem; navíc dodnes neprovedlo žádná stavební zkrášlování ze strany inženýrů a městských zahradníků. Všechny pozdější nezbytné opravy, zvětšování, přemístování továren, stavby kanalizační sítě, zřizování studní a sklepů mohou být všestranně prohodovány a projednány, i podniknuty, protože nebyly učiněny žádné unáhlené kroky.

Jak má být vypracován první *status praesens*, obsahují přiložené vysvětlivky; k tomu se každoročně pilně zapisují změny v rodinách, shrnují se, počítají, dělí a bilancují apod., aby mohl být zařazen i jako uzavření roční zprávy, které pak mají být použity jako pravidelná data pro solární nebo lunární, zemské a jinak kulturní a přírodní výpočty. Že jsou k tomu dodnes velmi užitečné kdysi zhotovované pracovní charakteristiky, nemusíme zde nijak zvlášť doporučovat.

Vnitřní náplň demastrů, obsahují přiložené geneastry, nomastrů a epirastrů, vyzporovat ona pravidla geneastrů by bylo hlavně úkolem místních duchovních, místních učitelů, místních zdravotníků, místních průmyslníků a c. k. úředníků: v tom duchu a v té výši vzdělání by se jistě našli všude

Rodiny a jejich generace musejí být naprosto zdravé, progradní; platí-li ve městě v obci časnému politikaření, časté industrializaci, kapitalizaci, nacionalizaci apod. - tím více musejí mužstvi, pak ho nenahradí žádné domácí typy, a to tím méně, že i ženské potomstvo se kvůli mužům stává vzdělanějším a jemnějším, ale Obce snášejí méně opravdu dominantnímu než mužské; a právě seshora, u mužského obyvatelstva a u jeho představených musí nastat pokrok, obzvláště v oblasti zdraví, musí se nejen pokračovat, ale i zdokonalovat.

Co se týče nastudování geneastru a demastru, nelze popřít, že jsou oba tyto metody příliš krátké, zčásti i příliš učené, zčásti příliš nové, než abychom s nimi mohli v jednotlivých rodinách provádět pokusy a sbírat platné počáteční zkušenosti. Musela by předcházet ústní vysvětlení a značné přípravy se schématem v ruce a záznamová listina by musela být neustále pozvolna doplňována, až by bylo dosaženo určité rutiny.

O přesvědčení o užitečnosti a ze strany vzdělanců města nutnosti ještě nemůže být při tomto navčívání řeč; snad později, což nebude mít nic společného se zázrakem, neboť právě v našich bouřlivých časech máme tolik skutečně vážné religiozických společností, např. apoštolského, starokatolického, luterského, helvetického významní, oni sektu ochranovských bratří a jiná úctyhodná církevní společenství.

Věc je příliš vážná, než aby nebyly podniknuty všemožné pokusy ji oznámit a zavést, už z jednoho prostého důvodu, že právě tyto geneastry a demastry odpovídají všem vědeckým ohledům a jistě musejí vést k nejlepším estetickým a praktickým výsledkům jak pro jednotlivce tak i pro jednotlivé země státní. Je třeba jen vážnosti a opravdového křesťanského smyslu v taktu Ducha svatého a věc se natrvalo podaří.

Tento strom poznání je současně stromem života. Že se v těchto obou náznamech vyskytují některá těžce srozumitelná pojmenování, je snad pravda, ale je to nekonečně potřebnější než tucet a sto průmyslových názvů pro nové látky na obléčení, ba pro luxusní maličkosti (které jsou tak říkajíc jako motýli, jsou tak barevné, létají tak zmateně, že vlastně nikomu nenapadne si stěžovat).

Jestliže se ostatně v našem veřejném životě uplatní to, co způsobí a neodvolatelně s sebou přinese mocné nastupující enharmonická doba či éra ze své chromatické éry určené k zániku, pak se již nebudeme muset znepokojovat malichernými starostmi o rozšiřování; neboť přijde-li duch času, onen opravdový kníže času, uchvátí vše a vytvoří heroické, vznešené, božské.

chceme uvádět jen fakta a to vždy tak, abychom nikdy nemuseli odvolávat se slovo z toho, co jsme řekli. Chovanec si vede deník pod stálým nepřetržitým dohledem svého ošetřovatele, a to zodiakálně-symbolickým a matematickým způsobem, maluje podle předlohy rámy, nábytek, rostliny, ovoce, připravuje parfomy, ovoce, suší si rostliny, natírá je šťavnatými barvami a kreslí tuší z grafitového prášku a pomocí korkového písátka podle novější „contrefaçon“, zkouší dýhat i brousit sklo na brusce z Turnova, pěstuje si vlastní květiny v květináčích apod. to všechno však vyžaduje potvrzení úspěchů, výdrže, a jiné potřebné speciálně nebo individuální obměny a vylepšení, což se vše může stát až později, o tom snad ve třetí zprávě ústavu, dá-li Bůh, až pokročí práce na knihách o paměťhodných případech (memorabilia) ústavu.

Rodina Stu. (zaneseno v „Memorabilia psychiatrica č. 16, v albu IV. 124 Q 125 Q, 126 Q, 127, 128, 129, 133, 134, 136, v kabinetu preparátů 5. (137, 138). Bohužel pochází tento třináctiletý zajímavý chlapec z bud. rodiny p. Kuppe, který se - sám exilast (♁) - oženil s Italkou z Boloně M. Ačkoli se v anamnéze uvádějí některé podružné nehody před jeho narozením a po něm, ba i během jeho rodou (neboť se narodil během cesty z Bud. do Vod.), které by mohly být příčinou jeho zvláštního idiotismu, je nabitelní, že i kdyby se nevyškytlo u ženy sňatku. tzv. uhranutí, pak by se přece vyskytl během malthuziánského nebo darwinistického výběru druhů bratrský typ, např. retrográdního pudu cti ♀, což by nebylo mezi bratry nic nemožného, kdyby se vyskytl v tak frapantních podobnostech. Johann St., přijat do ústavu 29. července 1871, měl totiž jednoho bratra, který, ačkoli pracoval ve veřejném úřadu jako c. k. okresní soudce, nikdy nebyl žemal jako velmi melancholický misantrop se vždy co možná nejvíce vyhýbal veškeré lidské společnosti. Kdo z přátel a známých ho znal, jeho podivinství a zvláštnosti syna jeho bratra Franze, kterému (narozen v r. 1857) narostly brzo zuby - v 5. měsíci - a po očkování ve věku tři čtvrtě roku si už v roce a půl zcela lehce vykrádoval, ten musel uznat nejen podobnost v tváři a v celém držení těla; totéž je ihned sdělováno a zvlášť zdůrazňováno z rodičovské strany zdejším ústavnímu lékaři a doprovázeno písemnými sděleními a fotografiemi.

Poněvadž však onen chlapec už po dvou letech v ústavu náhle zemřel na furunkulózu a celá jeho hlava, uchovávaná v ústavu, zde dosud leží nevypreparovaná (tj. psychiatrickým způsobem prof. Meinerta, a současně matematicko-grafickým způsobem pražského profesora Kulika, který psal o prvoočíslech a prof. Hoffmann na, který psal o matematických mozcích a Jednota paní sv. Anny stále ještě není s to vydržovat si vlastního fádneho ústavního preparátora, aby mohly být takovéto unikátní důstojně předávány i po staletích kontrolnímu světu fyziologů a patologů, takže případ je zde zveřejněn, ale dále už detailněji neprobírá.

Rodina Li. (zaneseno v „Memorabilia psychiatrica“ č. 29, v albu IV. 440, 441 Q, 442 Q, 443 Q, 444 Q, 445 Q, 446 Q, 447 Q, 448 Q).
Idiot Karel pochází z jedné nikoli staré, šlechtické, ale velmi zasloužilé rodiny, jejíž děd Nikodem byl schopným krajským přednostou a představoval Gada-Dána (č. 446), a matka byla domácí a starostlivá dáma, představovala ženského Izachara M. (č. 441), respektive otec Karla (č. 440) představoval poněkud přepjatě ctižádostivého Ašera; tuto mezeru nemohla matka ♀ (č. 442), ačkoli vládla domácnosti, vyplnit.
Z manželství vzešly čtyři děti, po sobě 3 dcery, tedy descendentní typy:
1. syn Karel ♀, 17 Q (1872);
2. Juža 15 Q ♀;
3. Flora 14 Q ♀;
4. Marie 12 Q ♀,

takže Flora, která se narodila o rodnině na obtíž. stejiny typ) až dosud nervózní a rodnině na obtíž. Je tu přesně vidět onen retrográdní moment, vzešly po prvním manželství a z něj, už jenom ten pouhý rys - Ašer s nezavřeným čelním švem pro druhé manželství, a ačkoli se podaří díky převládajícímu matčinu typu (442) zplodit chlapec i přes dychtivým pudem (Karel, 440), tím rodninu jaksi povznést, je tento chlapec i přes věřenými vředovými ranami; je to skznaskrz versatilní breptal, velmi nestálý, hned dobrou stavbu těla, dokonce s modrou (šlechtickou) krví, skrofulózní s lehce otepláči, litostivý, a hned zase upovídaný opakovač, echo hlasů svých rodičů a přátel, kteří ho opravují, ba i lidí na ulici, kde se zdržoval v mnohých domech svého rodného města. Dodes je jakoby rozpolcen do dvou osobnosti, nemá rád hubdu, spíše je často rozmrzelý, obzvláště v ranních hodinách, jako malé děti, vždy má co vyprávět a začne sebe sama často z litosti hlava nehlava fackovat; jinak je to docela dobrý hoch, který se umí, když je klidný, chovat docela slušně.
I o tomto jedinci budeme moci podat podrobnější zprávu teprve později, abychom tím včas upozornili hlouběji založenou veřejnost na takovéto případy úpadku a na takové starosti. Pak si už každopádně může poradit a poradí lidská společnost sama.

Rodina El. v. El. (zaneseno v „Memorabilia psychiatrica“ č. 11, v albu IV. 452 Q, 453 Q, 454 Q, 455, 456, 457).
Tato nová šlechtická rodina, v nedávné době založená jednou kulturně činnou rodinou, získala jako mnohé jiné takové rodiny titul i postavení, ale chyběly tu prostředky, hlavně pozemkové vlastnictví, takže nakonec veškerá kultura a veškeré dobré chování za skleniky městských domů, i při všem možném zotavování na venkově nemohly mít za následek nic jiného než strádání této rodiny a nakonec její úplné vymření.

Celá věc je až příliš pravdivá a příliš smutná, než aby psychiatr nemusel véas

myslet alespoň na prostředky, aby svými návrhy spojoval pokud možno více skutečnou kulturu se skutečnou hygienou.

Již sám otec idiota Johann (+ 21. června 1837) klesl ve veřejných úřadech na zánět střev, ačkoli vždy žil střídavě, šetřil se a rád se zaměstnával podomáckým vyřezáváním ze dřeva. Podle typu byl Ašer, se svým širokým čelem ale už Ba-

matka sama, pocházející z učitelské rodiny, a po přísném a schopném učitelu Toll., velkém Ašerovi-Judovi s velkými kostmi a zuby, nemohla do rodiny přinést nic povznášejícího, a ačkoli první dítě, chlapec (Zdenko) žije a do dnešní doby ve škole dobře prospívá, jak se říká, je naděje, že první syn zakončí svůj život dobrým koncem, avšak u druhého syna, který je v ústavu, stěží lze tak lehkě očekávat úspěchy v psaném projevu, poté co již bylo trpělivě vyzkoušeno mnoho metod (protože jeho hlava je stále ještě dosti hydrocefalická a jeho ovlášení tvoří *convexitille*, tj. v zrcátku dva centrálně položené vlnové vry, které vlní od sebe), pokud něco nepřinese nyní zkoušená hudební metoda. Zdá se, že ještě několik pokusných hudebních dnů slibuje skutečně něco dobrého; v příštích ústavních zprávách sdělíme další.

Rodina Fd. (zaneseno v Memorabilia psychiatria č. 188, v albu IV. 487, 488, 489 ♂, 490 ♀, 491 ♀♀, 492 ♀, 493).

Manželství, uzavřené r. 1811 mezi Rudolfem F. (c. k. první rytmistru v vozařství) ze Zal... a hraběnky Francisky de B., přineslo šest dětí:

1. Maria v Hern...;
2. Rudolf v sirotčinci v Sv. Pöl...;
3. Amálie (Malča);
4. Karel, idiot, \square narozen 10. ledna 1869 po smrti otce, který zemřel na pericarditis;
5. Anton (s příspěvkem na výchovu);
6. Gizela.

Chlapec Karel přišel do ústavu v roce 1875 a o rok později (1876) zemřel jmenovaný otec. Lékařská přijímací zpráva pana dr. Bl. v Möd... z 5. června 1875 vypovídá o tehdy šest a půl letém chlapci, že trpí idiocí; udává obvod jeho velké hlavy 52 cm, poukazuje na pokračující blbnutí dítěte a navíc ho považuje kvůli bludným představám, které nejsou dále rozváděny, za nebezpečného pro veřejnost; proč má být předán do příslušného speciálního ústavu.

Diagnóza zdejšího ústavu v něm rozpoznává jedince typu mimet neboli přirozený typ napodobovací, tzv. pochlebující, nebezpečný Benjamin, Ψ , a to *makropelmus* (s nezvykle širokýma, nehezkyma nohama a dost podobnýma rukama), který sice správně mluví (*orthologus*), ale vždy překotně (*proterot*, *pronotus* a *prolulus*), projevující se obzvláště v noci několik hodin trvající dezorientací - stě-

mluví hodně a sám se sebou a gestikuluje, bojí se strašidel, hlavně ďábla, ale přitom je tak necitelný a zlý, že jímému nevinnému dítěti nepozorovaně strčí do úst skleněné střepy, železné hřebíky, špendlíky apod., nepozorován stípe děti, až prudce vytknou, nebo večer, když jdou ostatní chovanci na záchod, zhasne před jejich příchodem všechny lampy a lehne si na zem, takže přes něj kdokoli může upadnout.

Je to největší policista, který však nejen svádí, nýbrž zároveň i velmi škodolibě bláboluje, během 4-5 let se velmi těžko naučil číst a psát, počítat se téměř nenaučil, nemohl by možná přimět ho k žádné práci kromě pletení punčoch v ženském oddělení, dobře se učí nazpaměť básním, překotně přednáší, hudbě se učí náruživě, ale dosud mimo takt, nevypadá jako idiot, pobíhá po ústavu hbitě a živě, ale musí být stále pod dozorem; nyní dorůstá značných výšek, zůstává však i přes velkou chuť k jídlu hubený, takže mu hrozí plicní tuberkulóza.

Na jeho nočním blouznění má podíl otec. Jeho otec měl zcela zvláštní vyjímaly. Je svítilní, sovi oči (viz album IV. 489), které se za jeho života obzvláště vyjímaly. Je nutné si o tomto rysu komparativně přečíst u synegorního puđu (list 4. 6) - tento zvláštní inspekční puď můžeme blíže pozorovat v noci u sov, syčků, koček, rysů, a v moři u okounů a tresek.

Zda se tyto zvířecí vlohy přece jen nakonec dají nastálo korigovat pro veřejný život psychiatrickou léčbou, je skutečně pochybné, ale pro účely domácích prací v ústavu se podařilo díky vpravdě archonomní vychovatelce dosud skutečně více, než dosud bylo umožněno mimo ústav ostatním pěti dětem z této rodiny.

Další zprávy může přinést jen budoucnost.

Rodina Nea. (zaneseno v Memorabilia psychiatria č. 28, v albu VI. 148, 149, 150, 155, 156, 157, 158).

Z manželství, uzavřeného v roce 1862 mezi panem Antonem N. a paní Ant. rozenou Mir., se narodilo 6 dětí a to:

1. Anton, největší syn a udržovatel rodu;
2. Julie;
3. Marie;
4. Emílie;
5. Karel, který přišel o život v raném mládí po pádu;
6. Franz, zvláštní idiot, který byl 11. listopadu 1872 přiveden ve věku 12 let do ústavu panem Pan... Tento případ není podivuhodný zřaženou léčbou, ale kvůli staré řecké rodině (Ne- α - α - α ...); z otcovy strany typ Monimus, pochází - jak se zdá - ze starých časů zakládání české univerzity za císaře Karla IV. mat. Matčina strana je však pro psychiatra rovněž pozoruhodná, neboť matka sama musela být vícekrát umístěna v bláznici, rovněž tak nejstarší dcera Julie.

Chlapec Franz jako nejmladší (narozen 5. července 1860), očkovaný 26. srpna 1862, byl nejprve po dva roky ošetřován dr. Matějkou (od r. 1865); pak dr. Vetterem

v letech 1867-1869, r. 1870 dr. Friedricem; od té doby dr. Schedelbauerem. řem knížete Rohana. Nechtěl ho přijmout ani p. ředitel blázince, ani p. dr. Mauer 15. října 1872, protože chlapec je epileptik.

Celé to neštěstí bylo přepisováno úderu na hlavu, který mu uštědřil jeden stupeň val všechny lidi tím, že je častoval nejošklivějšími jmény, sám také podrážděný blázen (viz fotoalbum č. 154) zmlátil velkou holi. Tak museli rodinní přátelé nakonec chlapce, po takových zkušenostech, předat zdejšímu Ústavu idiotů.

Chlapec byl heuronom, vynálezavý, stále někoho urážející ∞ , a to už na 4. stupni pod nulou, čtvrtinový Neftalim, který upadal stále hlouběji, až k tzv. dřábelskému pokud chceme takto mluvit, a tyto stupně udávat a měřit v číslech.

I zde musíme zprávu přerušit, neboť anatomické objekty stále ještě nebyly v decky preparovány - teprve pak můžeme podat obširnější výklad.

Rodina Proch. (zaneseno v „Memorabilia psychiatrica“ č. 53., album IV. 351.)

Vlastně žádná rodina, neboť Anton Pr., narozen 15. července 1868, z Prahy není uznán za manželské dítě; otec ∞ prý je He..., polír, syn jednoho pražského architekta, a matka, Ψ , rovněž dcera jednoho stavitele. Čtyři týdny po početí, kdy vynechala menstruace, se matka i otec dostali do velkých starostí; jednak docházelo ke škodlivému pohlavnímu styku, jednak muž ∞ v přítomnosti ženy, většinou v obyčejné restauraci, neovládal své sexuální pudy a, když milenka nepovolila, téměř okamžitě odešel a musel se ukoujit v nevěstinci.

Tato věc sama o sobě není navenek důležitá, ale stane se jí, pokud si všimneme idiota samého; jeho zvláštní charakteristikou je dexiplegie in *lordaso skaeo-nou et skaeo-scopo, ortho- a echo-logo.*

Je postranním pozorovatelem, rozvážný, pomalý v mluvení, stále myslí na sebe, a když něco nechce, je zcela nezkrotný, ječí, skřípe zuby a dupe nohami. Jeho hlas je stále vysoký až písklavý; dříve než vysloví každou slabiku, bez problémů jí dobře zváží, opakuje jako echo stížnosti vznesené proti němu cizími lidmi, dnes není přítelem hudby, které se ani vůbec nechce učit a nechce intonovat svým učitelům ani matce, tzn., že stále zůstává ve vrozené tónině, tj. v *d-moll*, z mládežnické stoupá do *a*, podle afektu či rozvážnosti; jen zřídka je trochu veselý. Hlava je orthocefalická a jeho vlasová zrcátka je centrováno na pravé, tedy vegetativní polovině s delší osou doprava, takže se stáčí odsud sklon vlasů široce dolů a do kola až opět k oné levé ose. - Co z něj ještě v ústavu bude, je těžko určit, každopádně však, nepříhodí-li se nic rušivého (je nyní na začátku třetí životní fáze, v období mladíka, je mu 15 let) může se jistě vyvíjet v charakter Monima - Ezopa nebo chameleóna; to nevzniklo z nešťovnický na oku po očkování (1869), které neboť stoupil, když mu byl jeden rok.

Rodina Ku. (zaneseno v „Memorabilia psychiatrica“ č. 8 a 9, v albu IV. *quar-* *sioparum Ant. in photo. imag. 83, parentes:* Anton Eduard *ex uxore Maria* Lužná, 20. června 1871.)

Tato rodina z Řisut u Slaného reprezentuje jednu z 67 zkoumaných rodin v 7 vesnicích kolem farnosti Malkovice, v onom pískovcovém terasovitém koutu, který stoupá od Malkovic do pískovcové roviny u (Horního) Lánova přes tři terasy obvykle na jaře svádí vodu po období sněhu a ledu pod pískovci v ohromných proudcích na celou okolní krajinu, kterou zaplavuje, ale často zanechává po sobě po těchto záplavách močály, v nichž žijí jen řasy a sitiny; odtud pochází i název močál. Matka Marie pochází z Lužné; toto jméno opět ukazuje na močálovité louky.

Otec Anton, podle typu ∞ , Juda, dychtící po vládě a cti a bohatý, matka Ψ , manvni Neftalim v Rubenovi, přecházející do Theofrastova $\alpha\gamma\pi\omega\kappa\alpha\iota$, mají početnou rodinu:

1. Marie (1883), nyní 30 let;
2. Franz, 27 let;
3. Anton, ∞ idiot, již po smrti
4. Josef, 23 let;
5. Eduard, 21 let, ∞ , opět v ústavu;
6. Anna, 18 let;
7. Emilie, 10 let;
8. Antonie, 8 let - rodina tedy končí třemi dětmi ženského pohlaví, které jsou všechny více či méně idioty a v současnosti jsou spolu s bohatstvím pod židovskou kuratelou, která navenek řídí jejich obchody. Anton, starší syn, přišel 18. června 1871, tedy hned v prvních letech existence ústavu, na léčbu i pozorování, ale zkuratelou, který v následku mřel na cholera r. 1874; byl podle typu timonom. Ašer s pudem cti, který vyhledával idiotismu kuriózně miloval jen zápach čerstvých exkrementů: proto vyhledával v ústavu jako nikdo jiný s velkou náruživostí všechny nočníky s exkrementy.

§ 24. Ústavní kabinet preparátů

Je povinností jednoho každého ústavu, byť jen z poloviny dotovaného, nejen kreslit nebo zachovávat na fotografických exempláři věcné pro svět vědy histologické, lékařské, teratologické, ale též pokud možno v typických příkladech a preparátech, byť unikátních; neboť nelze vždy důvěřovat slovům, pojmenováním, a až přijdou pozdější řasy, přijdou jistě i lepší pozorovatelé s lepšími nástroji, lepšími činidly a lepšími metodami uchovávání, takže budou schopni přiblížit se lékařským pravdám.

Z tohoto důvodu byly hned na začátku podnikání společnosti založeny sbírky zachované:

1. zubů idiotů z první a druhé doby denticie s příslušnými daty o jednotlivých idiotech, době a místě původu; na následujícím nákrese označujeme na horním

oblouku horní čelisti a na dolním oblouku dolní čelist, arabské číslice označují místo odprostřed čelisti doprava nebo doleva. Římská číslice znamená I. nebo II. denticii. Ústav již vlastní velkou sbírku těchto zubů, aby byly k dispozici odborným logům, jako např. Hutchinsonovi, Tomesovi, Braconovi, Magitotovi, Pararovi, ke zkoumání patera erozi či atrofií u syphilis dentaire, mikroskopické plátky ke zkoumání chemických reakcí a preparaci.

Za zmínku stojí ještě ústavní sbírka zubních otisků v pastách ze sklenářského kitu v přirozené velikosti založená za tím účelem, abychom mohli s tím, jak se zlepšuje postavení zubů, porovnat stav při přijetí do ústavu s pozdějším stavem, kterého bylo dosaženo díky lepšímu prostředí. Tato metoda se ukázala být velmi zajímavou.

2. Nehty idiotů se rovněž pečlivě uchovávají a člověk by nevěřil, k jakým zajímavým srovnávacím pojednáním již daly podnět.

První nápadný exemplář nehtů na nohou pochází od děvčete (album č. 348 z rodiny 344 - a jejich chorobopis 57 + bratr 55 jsou podrobněji obsaženy v seznamu jmen a v lékařských memorabiliích ústavu), kterému po čtyři roky před předáním do ústavní péče nikdo nečistil nohy a nestříhal nehty. (Jejich obrázek se nachází ve vlastním skicáři ústavu.) Zajímavé na nich je, že svým způsobem prazrazují, kam vlastně směřoval přirozený pud prstů a nehtů. Pravý palec se při své šířce (jako ulita mušle) stáčí hned v první čtvrtině své délky doprava, aby jakoby pokrýval a chránil ostatní prsty. Levý palec zůstal ve svém nehtu, v první čtvrtině, nevyvinutý, protože pouze natekl. Nehet druhého prstu na pravé noze se podobá kónické spirále a totéž je na levé noze, což je nápadné právě kvůli této stejnorodosti; nacházíme ji rovněž u zvířecích rohů, např. u některých druhů gazel.

Nehet prostředního prstu na pravé i levé noze se stáčí jiným směrem, totiž jako u amonitů a spirálovitě se zavíjejících do středu.

Zbývá dva nehty obou nohou nevykazují nic zvláštního, pouze nehet pravého malíčku je zcela drápovitý, zakřivený do oblouku. Podivuhodné je u bratra (55) tohoto jedince (57), že má nohy zcela pravidelné, jen oba malíčky jsou vysunuty z horizontální polohy o 90 stupňů směrem ven.

Pod takovými nehty se nacházejí často celé vrstvy rozložené, páchnoucí nehtoviny, pročež musejí dozorce a pomocný personál nebo ošetřovatelé stále dbát podle hygienických pravidel na večerní očistu.

Také se vyskytují nehty na prstech rukou, které, protože kůstka posledního článku je velmi krátká, jsou rovněž velmi krátké a navíc ještě bývají ze zlovykku okusovány tak, že jen tu a tam zůstává z nehtu kousek nehtového lůžka.

Jednotlivě tu a tam se vyskytující, nápadné drápy se také vyskytují, protože jsou však asymetrické a neopakují se, jsou sice zaznamenány, ale nejsou uchovávány.

3. K nehtům se řadí zcela morfologicky a histologicky chlupy, neboť z chlupů

sestavují nehty - když se k tzv. chomáčům (jako u očních řas - *vibrissae*) přidají ještě jako obal spojující příčná vlákna. S tím, jak člověk stárne, nejdříve se jeho chomáče vlasů natahují a lámou, nehty se třepí a stávají se předmětem zájmu. Co se týče těch částí lidského těla, které jsou většinou a přirozeně ochlupeny, je mimořádného dodatečného zájmu.

Na pokožce pod nimi nahoře i dole na hlavě, tzn. na bradě, nejpozoruhodnější pokožka pod nimi nahoře i dole na hlavě, tzn. na bradě, je nejpozoruhodnější pokožka pod nimi nahoře i dole na hlavě, tzn. na bradě, je nejpozoruhodnější pokožka pod nimi nahoře i dole na hlavě, tzn. na bradě.

Na pokožce pod vlasy na hlavě idiotů rozlišujeme kvůli dalšímu pozorování zcela cíleně vysoko nahoře na hlavě zrcátko (*speculum*), protože zde skutečně můžeme vidět a pozorovat hodné lesklý vzor a kolem něj čtyři rámové listy, dvě boční před a za ušima, jednu zvláštní nahoře na čele a jednu zadní nad šíjí na krku.

Zrcátko si rozdělíme v duchu křížem na čtyři části, na dvě přední a dvě zadní, nahoře na dvě pravé a dvě levé čtvrtiny, které vykonávají podle současných fyziologických výzkumů vpravo více funkce vegetativní, vyživovací a v souladu s levoými míšními provazci a vlevo v mozku více animální, motorické funkce a zároveň v souladu s pravými míšními provazci, tedy i s končetinami a částmi na pravé straně.

Kde se na zrcátku nachází bod křížení obou čar, tam hledáme vlasový vir (*verticillus*); u zdravých najdeme jen jeden, všechny vlasy se točí zleva doprava po oblouku a tak, ohýbající se kolem viru, dosahují až k okrajům zrcátka. U hluchoněmých nacházíme ve většině případů jen rovné, hladké rákosovité vlasy (jak popísejí suji a kreslí kreslíře řeckých bohů, počínaje Neptunem až ke Tritónovi), které se vzhledem k tomu, že jsou rovné, méně nepravděpodobně.

U převážné části idiotů rostou tyto vlasy ve středu více či méně nepravděpodobně. U převážné části idiotů rostou tyto vlasy ve středu více či méně nepravděpodobně. U převážné části idiotů rostou tyto vlasy ve středu více či méně nepravděpodobně. U převážné části idiotů rostou tyto vlasy ve středu více či méně nepravděpodobně.

Není-li však centrum viru ve správném bodě, kde se protínají čáry, prodlouží se místo k čelu spíše k šíjí. Toto dosud nebylo zřejmé, kde se protínají čáry, prodlouží se místo k čelu spíše k šíjí. Toto dosud nebylo zřejmé, kde se protínají čáry, prodlouží se místo k čelu spíše k šíjí. Toto dosud nebylo zřejmé, kde se protínají čáry, prodlouží se místo k čelu spíše k šíjí.

Je rovněž pozoruhodné, že, když se toto vlasové zrcátko samo naježí jako blecha, mezi tou trochou vlasů se utvoří jakoby chomáč, můžeme očekávat hlubší psychickou nemoc, která nabádá hlavně k tomu, abychom nepřeháněli didaktičkou věcí, ale spíše je mirmili, tzn. abychom se buď spokojili s tím, že nejsou zapomenány nebo abychom učili *cum grano salis* jen příjemně nové věci.

Obvykle jsou chovanci, když přijdou do ústavu, ostříhání nakrátko, abychom se mohli hned na začátku podle tohoto stavu orientovat do budoucna. U děvčat je většinou ostříhána nakrátko, je-li to nutné, jen zadní polovina vlasového zrcátka a kromě doby pozorování je přikrývána dozadu sčesanými vlasy z přední části hlavy.

Co se týče rámových listů pokožky pod vlasy, třeba si všimnout na čelní straně toho, že je pokračováním vlnových kruhů ochlupených částí oka, a to nikoli pouze očních řas, nýbrž i obočí, takže rámová lišta rovněž vypadá jako třetí vlnový oblouk s nahoru se vracejícími vlasy a zde vypadá jako jistý způsob přiboje, protiproud, který připomíná astrachánské zkadeřené rouno a ještě více tatranské ovce s jejich očními partiemi. - Nejsou-li tyto vlnové oblouky řádně posunuty, ani obočí rozdělno na silnější a slabší část, tzn. půlené, pak vše mluví více pro řádně myšlenkové pochody, proti tak častým barokním nápadům, což se vše svým způsobem opakuje vzhledu na šiji, takže se oba půloblouky neprotahují v kruzích do šířky prohlubně, nýbrž doprava nebo doleva, ba dokonce velmi často do značné délky.

Ony dvě rámové listy nad uchem jsou fidčeji nepravdělné, i když ušní bolice jsou někdy příliš velké a někdy příliš malé, někdy příliš odstávající, někdy zase příliš přiléhající a poněkud znetvořené ve vinutí (*helix et anthelix*).

U židovských dětí je toto zvláštní pozorování velmi užitečné, neboť nezapomínáme, že jsou nejen tmavovlasé a kudrnaté, ale i dvojími mysliteli: *lonici a maiore et a minore*.

O vlasovém *epippiu*, tj. ochlupení brady atd., a dokonce ochlupení ve stydké krajině obou pohlaví bychom mohli říci ještě leccos zajímavého, ale vzpomeneme si jen na nedávno v novinách uvedenou zprávu o dětech, které, ač zcela pravidelně stavěny, neabsolvovaly svých 12 fází po 7 letech, nýbrž jsou ve svých 16 letech psychiatrický pneumatonom musí ještě dlouho dodatečnými pozorováními zjišťovat, co vlastně je na této věci secedentního.

4. Ve zdejším kabinetě preparátů uchováváme a shromažďujeme také helmintologické pozoruhodnosti, tj. připravujeme sbírku různých stěvních parazitů, kteří se nacházejí u různých nemocných chovanců, ačkoli tato pouze patologická sbírka nikdy nemůže nahradit pro Prahu to, co už vlastní Milán pro Itálii, zvláště pro severní Itálii všeobecně, co ale jednou přece jen ze zdravotních důvodů podnikne dětská nemocnice Františka Josefa i pro Prahu a celé Čechy. Pozoruhodné je zdejší pozorování, že i tito stěvní červi, hlavně škrkavky (*ascarides*) a tasemnice

(*ascariae*) mají specifický podíl na životě dětských idiotů; *ascaris* se dvěma bočními pravidelnými (*species*?) podélnými proužky, mnoho tasemnic, třeba i s atrofií jednoho stavu, nýbrž do zdravého, ještě stále nedostatečně komparativně doceněného, zoologického komplexního stavu.

5. Co se týče preparátů, máme jich - kromě uší - jen několik, protože ústav si zatím nemůže držet preparátora a pouhé nálezy z provedených sekcí neposkytují takový užitek, jaký by mohlo podnitit následné zkoumání, opětné ujištění i s ohledem na jiné, v této vědě stále se množící otázky, mají-li se všechna tato pozorování stát brzo společným bohatstvím.

6. Klasičtý fantom mozku byl pořízen za 300 franků z Paříže od Ausona, aby byl v držení i nezbytně nutný srovnávací kus, který by mohl být alespoň srovnáván s materiálem z pitev *quoad mensuras et situs*, ačkoli doposud prodláňe zkoušeno ukázaly (viz spis: „Ucho a mozek“), že celá stavba vykazuje v průměru skutečně pozoruhodné rozdíly mezi Židy, Germány a Slovany, které jsou zřejmě u národů mnohem větší než u jejich odnoží, potvrzují však u kmenů antropologické rozdělení do oronomních, pedionomních a hydronomních hlav a jistě povědomí k ještě hlubším studiím, které pak budou v souladu s hudebními a jazykovými pozorováními jednotlivých národů.

7. Rovněž byly v ústavu sbírány krystalické preparáty, a to s ohledem na moč idiotů, ale vzhledem k jejich pomíjivosti (rozpadu) apod. ihned krystalograficky zakresleny a změřeny; každý chovanec obdržel svou skříňku s 20 sklenými deskami, které jsou uprostřed opatřeny vrytým centimetrovým měřítkem a vzhledem k nedostatku indukčních dat a čísel ještě nejsou zveřejnitelné. Ani zde by nebylo neúčelné zaměstnat pilného ústavního chemika, a to o to více, že by si zasloužily rozboru různé druhy ústavní i okolní pitné vody, které vykazují nejen značnou ryznorodost, ale vzhledem k pravidelným změnám nejsou bez významu ani pro hygienické záměry.

8. Poněvadž se už delší dobu ukazuje citlivost izolovaného intenzoria pro měření zemského magnetismu vedle deklinatoria a inklinatoria, pracujeme s pouhým dočasným řešením, tj. provádíme pokusy, neboť ústavnímu psychiatrovi byly už dávno nápadné některé události, obzvláště u epileptiků, u osob s tancem sv. Víta, u kateptiků, hyperkinetů apod., pročeť se paroxysmy vyskytují hojněji v některých dnech a v jiných ne, pročeť se množí i jiné chorobné stavy chovanců, které se neobjevují paroxysmálně v nervovém systému, nýbrž mají svůj původ i v příbuzných, přinejmenším příčinně blízkých stavech, např. u slintajících, u tzv. otevřených, u nočních diuretiků, u onanistů.

V ústavu lze pozorovat cosi podobného, když kolem po městě a v nemocnicích

řadí určité epidemické nemoci: neštovice, spála, spalničky. Tyto nemoci postihují chovance ústavu v průměru mnohem méně, kromě cholery a snad difterie, ačkoli jsou více či méně postižováni dětmi s verzatilní idiocií. Protože věda o morových nákazách (loimologie, loimonomie) dochází dosud velmi málo diasofické pozornosti, takže i přísný historický výzkum se musí obejít bez těchto lékařských znalostí (viz pozorování o morových nákazách v: „Sebrané příspěvky k přírodnímu hospodárení a ovládnutí přírody neboli fyziokratické“, str. 289), jistě se ústav nadlouho hospoděje bez enharmonizujícího intenzoria, aby tak mohl svědomitě přispět k řešení vědeckých úkolů u epileptiků, kataleptiků a hysterotů, jakož i proterotů. Posvátnou povinností každého ústavu je, aby z této zátěže idiotů, nákladné a pro každodenní život nemnoho slibující, vytěžila přinejmenším vědecky co možná nejvíce, a i tak se postarala o její konečné vymizení z lidstva v enharmonické éře.

§ 25. Knihovna chovanců

Všechny knihy, obrazy, i hračky, které zdánlivě k tomuto účelu nynější ústavu idiotů vlastní, pocházejí většinou z výbav, s kterými přišli chovanci do ústavu buď z rodinných kruhů či dokonce z kruhů učitelských; ano, i rodiče rozmnožují ještě stále každoročně při svých návštěvách tuto zásobu, protože nevědí, jak by v současné době mohli dětem připravit přiměřenou radost a přiměřeně zaměstnání, nebo zase dobře odměřenou odměnu.

Tyto věci jsou často drahé a v nové průmyslové době hojně, ovšem obzvláště ty, které jsou určeny idiotům, zcela pochybené; idioti se bojí zvířat přestrojených za lidi - a v pohádkách se s nimi dokonce předvádějí celé příběhy. Učitel a ošetřovatel idiotů má opravdu co dělat, aby pro děti vytvořil fixní, pravé a přímé vyjádření tvůrčích pojmů ve skutečnosti, teprve pak plasticky - figurálně i obrazně - a potom jejich představy, v nichž se pojmy udržují i v nepřítomnosti čerstvé a živé. Učitel musí dříve vytýčit charakteristické znaky pojmů a úsudků a konečně i závěř, které se mají vytvořit, než se může odvážit oně hry na schovávanou a klam.

Dochází zde k ještě větší chybě, než při okamžitém započítání se čtením, psaním a počítáním apod., neboť se při tom dítě alespoň nesetkává s žádným přestrojováním, s žádným podvodem, s ničím, co je skryto za něčím jiným, tedy s žádnými obavami, že bude přepaden a sežráno. Mnohdy však dětský idiot projevuje často netušenou hrůzu z převleků na karnevalových radovánkách obyčejného služebny a svaté v kapli a našeho pána Boha jako starce, jako raffaelského stvořitele světa; co pak máme říci o věnci pohádek Henrietty Hohenfeldové, kde se z říše jsou pohádky z celého světa sebrané Friedrichem Hoffmannem?

Pro zdravé děti jsou takové knihy a obrazy nepopiratelným přínosem, obzvláště

abyž je sbírá Ernst Lausche, a přejde od nich k „Veselým prázdninám pro děti“, pokračuje „Procházkou po lukách, do hájů, lesů“ apod.; ale pro idioty jakéhokoli druhu nejsou vhodné; zde musejí být pro učitele, učitelky a ředitelství uvedeny všechny, vhodné i nevhodné:

1. „Věnce pohádek“ od Henrietty Hohenfeldové, Frein von Bülow, Berlín, u A. Kiese. Z říše vil.
2. „Čarovná dětská zahrada (Pohádky z celého světa)“ od Friedricha Hoffmanna, Lipsko 1878, 7. vydání.
3. „Kniha nejkrásnějších pohádek“ od Ernsta Lausche. Lipsko 1876.
4. „Kniha pohádek pro mládež“ od J. Hoffmanna, s obrazy od Osterdingena.
5. „Ferina lišák“ od Ferdinanda Schmidta, Berlín, 7. vydání.
6. „Dětské divadlo“ od Šarloty Krugové, Stuttgart, Lipsko.
7. „Veselé prázdniny“ pro děti od Ernsta Lausche.
8. „Sváteční hodiny“, vyprávění od Franze Hoffmanna, 3. vydání, 1867, Stuttgart.
9. „Dobré děti, hodní lidé“ od Otty Spamera, Lipsko.
10. „Ilustrovaná zlatá kniha pro děti“ od Heinricha Pfeila (Zrcadlo moudrosti a tnosti).
11. „150 morálních vyprávění pro děti“ od Franze Hoffmanna, Stuttgart.
12. „Dobrodružství Robinsona Crusoe“, Berlín
13. „Georg Raven, Zážitky v diamantových polích“ od Franze Hoffmanna, Berlín.

§ 26. Knihovna učitelů a ošetřovatelů

Je samozřejmé, že pro ošetřovatele, učitele a dozorce musejí být jiné přiměřené knihy pro jejich vlastní poučení než pro mládež ústavu. Je to vůbec těžký úkol při současném stavu literatury o idiotství a kreténismu, poněvadž dosavadní hlubší neposkytují při vši horlivosti to, co by učitelé a vychovateli umožnili hlubší pochopení problému. Ačkoli se už 50-60 let tyto zkušenosti množí, jsou jen exotické, protože se zatím na tento úkol troufili většinou jen učitelé a pedagogové, jen rickými, vnějškovými plody; neboť dosud neznáme ani vnější ani vnitřní souvislosti, protože se zatím na tento úkol vlivu ve státě, a proto také sebrali jen velmi malé množství materiálu, který by posloužil k tomu, aby se mohl ujmout tohoto úkolu stát, a to o to více, že dodnes žádný evropský stát nevytvoril přípravku pro učitele, ošetřovatele apod. idiotů, odkud by pak mohli přicházet do ústavů. Pro řešení tohoto úkolu není v Evropě oprávněnějšího než právě rakouského, jehož nepopiratelnou státní úlohou je, a to bez jakékoli osobivosti vůči jiným státům, aby pro oněch 21 provincií a 9 národností, nedá se říci teprve založil národnosti výchovný ústav, etnagogium, nýbrž spíše už providenciálně započatý vědomě vedl dále. To znamená, že každý

Rakušan má, ať už přísluší k jakékoli národnosti a k jakékoli zemi uvnitř rakouské monarchie, sám sebe nejen ctít a vysoce si sebe sama vážit jako skutečně státním obdařené, providenciální bytosti, i svého státu v protikladu k ostatním stá-
tům, nýbrž že se k tomu má ve vši vážnosti i vychovávat.

Žádný Rakušan, tedy ani z Předlitavska ani ze Zalitavska, už nesmí myslit na možnost, že by Rakousko jednou mohlo být cizími sousedními mocnostmi znice-
no nebo rozděleno nebo se jen samo vnitřně uvolnilo, byť i federativně nebo jinak se oslabilo vzhledem k onomu účelu, jako vzor výchovy.

Svět zatím nevlastní žádné etnagogium, žádnou výchovnou školu národů; k tomu je právě Rakousko už svou přirozenou polohou napříč Evropou, svými národy
mluvícími devíti jazyky s třemi nutnými základními a kmenovými řečmi, jakož i množstvím vedlejších řečí, se svými 21 provinciemi neboli zeměmi, se svými
šesti syntaktickými a akordickými pravými korunami nejen oprávněno, nýbrž i histo-
ricky zaškolen a opatřeno vedoucí dynastií, která ovládá nejen psychozotní
umění vládnout, ale má vskutku sekulární, záslušnou rutinu i v hosiionorní úloze
všeho lidstva a přírody.

Jelikož zde nemůže být místo, abychom podali další zevrubné údaje, budiž jen
vedeno pro povzbuzení učitelů idiotů a spisovatelů, že právě odsud má a musí
vzejít začátek pro všechny děti a rodiny, pro veškeré školství, nemá-li být
kosmopolitní progresivní stavba nadále - kvůli neznalosti kosmických a scientis-
tických zásad - stavěna na písku a v písku.

§ 27. Lékařská a psychiatrická knihovna pražského Ústavu idiotů

Samozřejmě nemůžeme zde, v případě idiotů, očekávat nic úplného o všeobecné
medicině a psychiatrii, nejsou zde ani všechny již existující spisy o idiotismu
a kreténství, protože ústav byl založen jako soukromý, kterým doposud (1883) je-
dary a potřebné věci byly jen sporadické a dosud očekáváme jejich rozhojnění.

K dispozici jsou již tato díla:

1. Výzkumy o kreténismu od Dr. Maffei a Dr. Rosche, 1. díl. Erlangen 1844.
2. Výchova a léčba idiotů: Levana, Vídeň a Lipsko (nové vydání).
3. Psychiatrický ústřední list od Leidesdorfa a Th. Meynerta. Vídeň. Od Jedno-
ty pro psychiatrii a soudní psychologii; ročníky 1871-1878.
4. Ročenky psychiatrie. Od zdrav. rady dr. Ganstera a reg. rady dr. Th. Meyner-
ta, Vídeň. Ročníky 1879-1882.
5. Patologie a terapie psychických onemocnění od dr. W. Griesingera. 3. vydá-
ní, Braunschweig. Ročníky 1871-1878.
6. Všeobecný časopis pro psychiatrii a psych. soudní medicínu od Flemminga

a Kollera s Lährem Heinrichem, XXXIV. sv. 1877. 1. 2. 3. 4. 5. Berlin.
O léčbě blbosti intelektuální cestou 1-2 od C. W. Sägerta, řed. ústavu hlu-
bohlavých v Berlíně 1846. (Psychická antropologie s příklady).
Idiotismus a ústavy idiotů v Kr. Hannoveru od dr. M. Gustava Brandese 1862
(s mapou terénu výskytu idiotů).

Časopis pro idiotismus od W. Schrötera a E. Reichelta. I. ročník č. 1 1880 -
II. ročník č. 1 1881 - září; III. ročník č. 1 1882; IV. ročník č. 1 1883.
Hjén 1-6; II. ročník č. 1 1881 - září; III. ročník č. 1 1882; IV. ročník č. 1 1883.

Anatomie a fyziologie nervového systému lidí a obratlovců od T. A. Longe-
ta. Přeložil dr. J. A. Hein. Lipsko 1847 (s obrázky).

Kompendium novějších lékařských věd od dr. Bernarda Krause. Vídeň 1875.

Učebnice patologické anatomie od dr. Augusta Förstera. Jena 1853.

Komparativní zootomie od G. Caruse 1836 (s obrázky).

§ 28. Ředitelské vedení, inventáře, doby výplat a příjmů, placení, podávání zpráv

Je nesporně pravda, že celé vedení a veškerá vnitřní prosperita ústavu záleží na
řediteli a ředitelce. Jejich oboustranné knihy pro záznamy a nahližení musejí stále
ležet na jejich stole otevřeny - připraveny pro představené dozorců Jednoty; a to:

- I. Kupní smlouvy.
- II. Architektonický plán ústavní budovy, jakož i k ní náležejících parcel. Do-
movní inventář.
- III. Seznam přístaveb, dodatečně získaných.... doklady o nákladech s nimi spo-
jených.
- IV. Inventář mobilních věcí

- a) v kuchyni
- b) ve sklepe
- c) v prádelně
- d) v sušárně a na záchodě
- e) v ložnicích
- f) v šatnách
- g) v koupelně
- h) v lékárně
- i) v pamětní síni
- j) v kapli
- k) v denní škole
- l) v týdenní škole
- m) v roční škole
- n) v dílnách

v košíkárně

v místnosti pro práce s lepenkou

v truhlárně a soustružnické dílně

v brusírně skla

v přípravně barev

v řezbářské dílně

ve vazárně knih

V. Inventáře knihovny

a) pro učitele (vč. obrazů)

b) pro chovance (vč. hraček)

c) pro domácího lékaře (vč. preparátů)

VI. Inventář zahradních imobilii a mobilii na zahradních plochách ústavu

v západní zahradě (vč. salónu)

v jižní podélné zahrádce

ve východní větší zahradě před kuchyní

menší před kuchyní

Tato přesnost ve vedení a důsledná akurátnost v registraci předmětů z oddílů IV, V a VI je tím potřebnější, že, jak nás již zkušenosti poučily, při střídání služebnictva dochází bez předchozího důsledného předání k zapírání věcí, jako by nikdy nebyly, k čemuž si dokonce personál neváhá pozvat svědky, kteří to potvrzují.

VII. Inventář učebních pomůcek, jež je možno objednat

a) pro zahrady (plechové tabulky) u lesních školek

b) pro školní třídy pro idioty

1. obyčejné

2. šlechtické

Hračky

pro ☽ pondělí, umění péci a vařit;

pro ☾ úterý, pořadové hry;

pro ☽ středu, předměty pro trh;

pro ☽ čtvrtek, např. erby sedmi královských úřadů;

pro ☽ pátek, pro různá řemesla;

pro ☽ sobotu

VIII. Inventář pozůstalosti z přednášek pro dámy a matky Jednoty paní sv. Anny z let 1868-1869, 1870-1871:

a) estetické sádrové figury, z let 1838-39-48;

b) katalogy a knihy zakladatelky Jednoty, která po 27 let vedla dívčí vzdělávací ústav;

c) kresby týkající se shora uvedených ročníků;

d) knihovna (příruční) pro vydání ženského lexikonu;

e) netištěné, ale pro tisk již připravené články z přednášek pro Jednotu paní sv. Anny.

IX. Archiv Ústavu idiotů
a), b), c), d), e), f), g) žádosti o přijetí, záznamy z různých ročníků existence

Ústavu;

h) tištěné roční zprávy z let 1873-1882.

X. Ostatní kurencie.

§ 29. Ústavní svátky, výročí, pamětní kniha, memoriál

Ponevadž je pevným záměrem ústavu, pokusit se uvést tuto slabou a vůbec nepravidelně vybavenou mládež co možná nejvíce do pravidelných dráh přírody, tedy Slunce, Měsíce a Země (*tellus*), zprvu nevědomky a posléze v jednotlivých

stupních stále vědoměji, muselo ředitelství záležet na tom, aby se mládež i starší jedinci s přiměřenou účastí podíleli sice i na sekulárních a decimálních světových svátcích a vzpomínkových událostech, ale aby slavili jako přednostně vzdělávající a povznášející tři hlavní roční církevní svátky (terciály) v protikladu k solárním ročním čtvrtletím, pak lunárních 52 nedělí, dvanáct solárních měsíců v průměru a ještě 13 jiných svátků.

Za nejradostnější svátek pro církev i pro mládež jsou považovány Vánoce, a to kladu ke třinácti lunárním měsícům a ještě 13 jiných svátků. Jednak soukromě, zcela jako v církvi 24. až 25. prosince, a pak veřejně na svátek Tří králů ve 2 hodiny odpoledne, kdy dle obyčejce chovanci veřejně dostávají sváteční dárky jako v jiných dětských ústavech, což mládeži skutečně zcela harmonicky připomíná Kristovo obdarování a klanění tří králů neboli magů (mudrců) z ciziny po jeho narození.

Druhý církevní svátek, Velikonoce, slaví větší chovanci nejen vázně, nýbrž i s velkým vnitřním prospěchem. Veškerá hudební nálada v ústavu se mění, pokud možno v církevním smyslu, tak jako na třetí církevní svátek, o letnicích (svátek dušiček), kdy jsou nejlepší chovanci nejen pasováni při bitmování (svátek todušních svátcích), kdy jsou nejlepší dostává se jim i v co největší míře, skutečně remoniálně na rytíře v Kristu, nýbrž dostává se jim i v možnosti používání a explikanda stručně s velkým prospěchem a úspěchem jisté vymoženosti používání a explikanda stručně a závazně nejen uvádějí, nýbrž vždy i vstěpují pragmaticky, pro život. Stále máme na paměti němeého idiota v údolí Chamonix, který byl naneštěstí pokoušen vztekem v posledním dnech jasně a s vděkem vzpomínal na vše, čeho se mu od nich dostalo. V psem a překvapil své milující a starostlivě ošetřovatele a učitele tím, že si v posledních dnech jasně a s vděkem vzpomínal na vše, čeho se mu od nich dostalo.

A nakonec, kdo se odvážl počínání, který pokládal za dobré dodat stříbru i pro jeho cha v jeho památném počínání, který pokládal za dobré dodat stříbru i pro jeho plochých obrázků?

Výroční dny ústavu se týkají především každého zakladatele a dobrodince, Jeho Výsosti císaře Ferdinanda, jakož i celého poženaného císařského domu, protektora ústavu, Jeho Eminence kardinála Friedricha Schwarzenberga, prezidentek,

zemřelých i žijících, všech zakladatelek, jakož i konečně jaksi soukromě, zvláště u každého dítěte, jmenin, narozenin rodičů a sourozenců, protože ústavní účely nanejvýš posvátně vynucují, aby rodinné pokrevní svazky nikdy nebyly zpřetrhány či uvolněny, naopak - aby byly láskyplně upevňovány, ba aby k Boží pohodě držely pohromadě jako řetěz věčnosti všechny generace rodiny před i po této době včetně vedlejších větví ve smyslu Pisma; právě k tomu účelu zhotovil (sami přiložený geneastr a demastr, včetně nomastru a epirastru (které budou brzo hono- vy) a rozdává je podle potřeby těžce postiženým rodičům idiotů.

§ 30. Záslužná účast Rakouska na péči o idioty

Co se týče zásluh Rakouska na zlepšení prevence a řádného ošetřování idiotů, nemohou zůstat nepovšimnuty podniky v centru říše, ve Vídni a jejím okolí, z let 1856... Byly skutečněny s velkou rozvahou a skutečnou, tehdy co nejobornější přípravou, která měla ovšem svůj původ u cizinců, a to u:

Georgense, z Falcka (u Dürkheimu), vlastního zakladatele ústavu idiotů v Liesingu u Vídni,

Jeanne Marie von Gayette z Pilau u Baltského moře, nadšené spisovatelky belletrie a pedagogických děl,

a Heinricha Deinhardta, z Durynska, který jako v duchu Fichtově filosoficky důkladně vzdělaný pedagog, estetik a národohospodář učinil, co bylo v jeho silách. Česká šlechta nanejvýš velkomyslně podporovala všechny tyto tři osobnosti.

Georgens byl vlastně po 4 roky vychovatelem desíti dětí hraběte Deyma v Nemysli, který byl velmi srozuměn s výchovnými názory Georgense a jistě by se byl více zúčastňoval, kdyby nebyl předčasně zemřel.

Mezitím hraběnka Deymová, rozená Buquoyová, nahradila vše skutečnými prostředky, které Georgensovi a jeho dvěma spolupracovníkům umožnily pedagogickou cestu po všech ústavech celého Německa, zřízených k podobným účelům genetické antropologie, ještě předtím, než došlo povolení z vysokých míst: přitom se nezapomínalo ani na Jahnovu švédskou zdravotní gymnastiku, na Fröbelovu mateřskou školkou, na Pestalozziho úsilí a na lékařské studie prof. dr. Lohpísobení dávalo naději v to nejlepší z tohoto velmi štědrě podporovaného zaklá-

Jeanne Marie von Gayette, dcera generála, přeloženého z Pilau do Vratislavi, od roku 1844 literární činná, velmi vzdělaná v poezii i v oboru pedagogickém, si sňatek dopomohl i k tomu, že byl všem třem spolupracovníkům ústavu idiotů u Vídni udělen nejstarší německou císařskou Akademií Karlo-Leopoldovou, jejíž sídlo bylo tehdy ve Vratislavi, vyznamenávající diplomem

Deinhardt, filosoficky a pedagogicky vzdělaný žák Fichteho, se s Georgensem seznámil s názvem Levana (pokřtěn ve smyslu Jeana Paula). Deinhardt vypracoval v roce 1856, 11. června, přibyl do ústavu první chovanec, jedenáctiletá dcera K., jejíž sekundární idiocie (následkem onanie) byla brzy odstraněna; získalo ústavu do začátku dobrou pověst. Později přibyl do ústavu ještě chovanec z Maďarska, jakož i díky snahám mnohých lékařů a pedagogů chovanci z jiných ústavů, ve kterých si s nimi již nevěděli rady; sám tehdejší ministr kultury hr. Leo Thun a sekretář Jeho Výsosti císařovny (von Beyer) je z nařízení císařského dvora horlivě podporovali, ba ani L. C. Zamarski & C. Ditmarsch si nenechali ujít, aby ze své typografické, literární a umělecké výroby vydali potřebné chromotypických kreseb fröbelovských procedur, xylografií i dobrých litografii dvanácti chovanců včetně kontur jejich hlav, jakož i potřebná hudební díla a zobrazení gest. Samo věnování první knihy ústavu „Levana“ (výchova a uzdravování idiotů, lékařsko-pedagogické zkušenosti a studie, druhé, laciné vydání) c. k. akademii věd ve Vídni sdostatek dokazuje, jak znamenitě vědecky se tak říkajíc rozběhla tato záležitost ve prospěch idiotů.

A přece jsme se stali po několika málo letech svědky toho, že byl Liesing opuštěn a pražská Jednota paní sv. Anny musela převzít sedmého chovance Emanuela, který tam byl zanechán, nikoli z ústavu, ale od tamějšího ústavního zahradníka. Pro Předlitavsko a Zalitavsko rakouské říše je důležité, aby byly nestranně vyšetřeny příčiny, které způsobily, že se onen sice jen soukromý, ale tak krásně, tak rozvázně a s takovou účastí započatý podnik nedočkal pokračování a zdokonalení.

První příčinou se zdá být novost, neznalost a vlastní nevyzkoušenost věci v celém Rakousku. Do věci se pustili jen odvážlivci, obdrželi povolení od těch, kteří si od toho mnoho slibovali; a jen několik nadšenců, teoretiků a filantropů se toho skutočně vřele účastnilo a - jejich dobrovolné síly, které měli na počátku, vykrvácely vyčerpáním materiálních prostředků.

Druhou příčinou byly teorie, ke konci se nepotvrzující, o prostředcích k odporu a dokonce určitých cest k žádoucím uzdravením, podle nichž by jedině mohli být navráceni do veřejného života. Máme sice nyní značné zkušenosti a příklady, a to už od pradávna v Ezopovi, Sókratovi, ba i v nové, pedagogicky velmi záslužné době, příklad takového Pestalozziho, který byl sám oškvlivým jedincem jako Sókratés, a v nejnovější době nejsou právě řídké příklady, kdy lékař kranioskopii odhadne, zda se v mládí vyskytl zánet mozku či hydrocefalie nebo ne. Fyziokranie, věda ovládající přírodu, nazývá tento druh hlavy třináctým typem, většinou typ mimeta, který se zbaví nemoci a potom vyprodukuje docela schopnou hlavu; ale tato pozorování, dokonce i pozorování o hlavách typu Ezop nebo Menimus, jsou zatím velmi ojedinělá, než aby bylo možno z takových případů vytvořit

zemřelých i žijících, všech zakladatelek, jakož i konečně jaksi soukromě, zařadí u každého dítěte, jmenin, narozenin rodičů a sourozenců, protože ústavní učitelé nanejvýš posvátně vynucují, aby rodinné pokrevní svazky nikdy nebyly zřetelněny či uvolněny, naopak - aby byly láskyplně upevňovány, ba aby k Boží podobě držely pohromadě jako řetěz věčnosti všechny generace rodiny před i po této rodině včetně vedlejších větví ve smyslu Pisma; právě k tomu účelu zhotovily ústav příložený geneastr a demastr, včetně nomastru a epirastru (které budou brzo hoto- vy) a rozdává je podle potřeby těžce postiženým rodičům idiotů.

§ 30. Záslužná účast Rakouska na péči o idioty

Co se týče zásluh Rakouska na zlepšení prevence a řádného ošetřování idiotismu, nemohou zůstat nepovšimnuty podniky v centru říše, ve Vídni a jejím okolí, z let 1856-... Byly uskutečněny s velkou rozvahou a skutečnou, tehdy co nejobornější přípravou, která měla o všem svůj původ u cizinců, a to u: Georgense, z Falcka (u Dürkheimu), vlastního zakladatele ústavu idiotů v Lipsingu u Vídně,

Jeanne Marie von Gayette z Pilau u Baltského moře, nadšené spisovatelky belletrie a pedagogických děl,

a Heinricha Deinhardta, z Durynska, který jako v duchu Fichtově filosoficky důkladně vzdělaný pedagog, estetik a národohospodář učinil, co bylo v jeho silách. Česká šlechta nanejvýš velkomyslně podporovala všechny tyto tři osobnosti.

Georgens byl vlastně po 4 roky vychovatelem desíti dětí hraběte Deyma v Nemysli, který byl velmi srozuměn s výchovnými názory Georgense a jistě by se byl více zúčastňoval, kdyby nebyl předčasně zemřel.

Mezitím hraběnka Deymová, rozená Buquoyová, nahradila vše skutečnými prostředky, které Georgensovi a jeho dvěma spolupracovníkům umožnily pedagogickou cestu po všech ústavech celého Německa, zřízených k podobným účelům genetické antropologie, ještě předtím, než došlo svolení z vysokých míst; přitom se nezapomínalo ani na Jahnovu švédskou zdravotní gymnastiku, na Fröbelovu mateřskou školku, na Pestalozziho úsilí a na lékařské studie prof. dr. Löpbüscheho a prof. dr. Mauthnera. Georgensovo patnáctileté spisovatelské i praktické působení dávalo naději v to nejlepší z tohoto velmi štědře podporovaného zakladatele.

Jeanne Marie von Gayette, dcera generála, přeloženého z Pilau do Vratislavi, od roku 1844 literárně činná, velmi vzdělaná v poezii i v oboru pedagogickém, si sňatek dopomohl i k tomu, že byl všem třem spolupracovníkům ústavu idiotů již sídlo bylo tehdy ve Vratislavi, vyznamenávající diplom.

Deinhardt, filosoficky a pedagogicky vzdělaný žák Fichteho, se s Georgensem seznámil ve Výmaru roku 1856, a už r. 1857 vznikl na Liesingském zámku nový ústav s názvem Levana (pokřtěn ve smyslu Jeana Paula). Deinhardt vypracoval vše do detailu v duchu Fichteho, přibyl do ústavu první chovanec, jedenáctiletá dcera V roce 1856, 11. června, přibyl do ústavu první chovanec, jedenáctiletá dcera hraběnky K., jejíž sekundární idiocie (následkem onanie) byla brzy odstraněna; V roce 1856, 11. června, přibyl do ústavu první chovanec, jedenáctiletá dcera hraběnky K., jejíž sekundární idiocie (následkem onanie) byla brzy odstraněna; to získalo ústavu do začátku dobrou pověst. Později přibyl do ústavu ještě chovanec z Maďarska, jakož i díky snahám mnohých lékařů a pedagogů chovanci z jiných ústavů, ve kterých si s nimi již nevěděli rady; sám tehdejší ministr kultury a výuky hr. Leo Thun a sekretář Jeho Výsosti císařovny (von Beyer) je z nařízení císařského dvora horlivě podporovali, ba ani L. C. Zamarski & C. Ditmarsch si nenechali ujít, aby ze své typografické, literární a umělecké vybavy nepřidali co nejvíce chromotypických kreseb fröbelovských procedur, xylografií i dobrých litografií dvanácti chovanců včetně kontur jejich hlav, jakož i potřebná hudební díla a zobrazení gest. Samo věnování první knihy ústavu „Levana“ (výchova a uzdravování idiotů, lékařsko-pedagogické zkušenosti a studie, druhé, laciné vydání) c. k. akademii věd ve Vídni s dostatek dokazuje, jak znamenitě vědecky se tak říkajícího rozběhla tato záležitost ve prospěch idiotů.

A přece jsme se stali po několika málo letech svědky toho, že byl Liesing opušten a pražská Jednota paní sv. Anny musela převzít sedmého chovance, Emanuela, který tam byl zanechán, nikoli z ústavu, ale od tamějšího ústavního zahradníka. Pro Předlitavsko a Zalitavsko rakouské říše je důležité, aby byly neustranně vyšetřeny příčiny, které způsobily, že se onen sice jen soukromý, ale tak krásně a zdokonalení.

První příčinou se zdá být novost, neznalost a vlastní nevyzkoušenost věci v celém Rakousku. Do věci se pustili jen odvážlivci, obdrželi povolení od těch, kteří si od toho mnoho slibovali; a jen několik nadšenců, teoretiků a filantropů se toho skutečně vřele účastnilo a - jejich dobrovolné síly, které měli na počátku, vykrácely vyčerpáním materiálních prostředků.

Druhou příčinou byly teorie, ke konce se nepotvrzující, o prostředcích k odpo- mocí a dokonce určitých cest k žádoucím uzdravení, podle nichž by jedince mohli být navrácen do veřejného života. Máme sice nyní značné zkušenosti a příklady a to už od pradávna v Ezopovi, Sókratovi, ba i v nové, pedagogicky velmi záslužné době, příklad takového Pestalozziho, který byl sám osklivým jedincem jako Sókratés, a v nejnovější době nejsou právě řídké příklady, kdy lékař kramioskopii odhadne, zda se v mládí vyskytl zánet mozku či hydrocefalie nebo ne. Fyziokracie, věda ovládající přírodu, nazývá tento druh hlavy třináctým typem, většinou typ mimeta, který se zbaví nemocí a potom vyprodukuje docela schopnou hlavu; ale tato pozorování, dokonce i pozorování o hlavách typu Ezop nebo Monimus jsou zatím velmi ojedinelá, než aby bylo možno z takových případů vytvořit

a symbolická znamení v kalendáři apod. mohou být v rukou nadšeného učitele schopny vývoje a povznesení více, než zmůže ono čtení, které nakonec v opravdové životní nouzi nezpůsobí nic než jen bohužel u středních a nižších tříd lidské společnosti studium kriminálních příběhů, velmi nesprávné psaní dopisů, čtení románů a zábavných magazínů, které ve srovnání s přehlucoce zakofřenou životní potřebou nejsou ničím jiným než pouze ztrátou času, labužnictvím, povrchní vševědoucností, mnohomluvností a uspokojováním nároků na sociální požitkaření.

Jelikož však bohužel už neexistují taková patriarchální hospodářství a rodiny, nezbyvá psychiatru a pedagogovi pro tento druh nešťastných tvorů nic jiného než pokračovat jednak společně, a jednak podle gheelských a saských způsobů hospodaření znovu od začátku, s obnovenými silami v blízkosti rakouské říšské centrály, třeba opět u paty Vídeňského lesa v Liesingu, Rodaunu apod. v blízkosti krásných, povznášejících míst, jako je Laxenburg, Schönbrunn, Brühl, v trojici starých zámků.

Od roku 1856 sice usilovali někteří soukromníci i samy spolky o založení a vedení ústavu idiotů ve Vídni samé, v Budapešti a v Brucku na řece Litavé, tyto ale zůstávají soukromé a v mnoha případech jsou omezeny pouze na vydržování ze strany podnikatelů; ve šťastné Austrii však je pevná naděje, že etnagogium Rakouska uvede do života i tento ústav pro všechny „chudé duchem“, neboť nebesa jistě bohatě požehnají zprávě barona von Hye a jeho šlechtných přátel, teprve nedávno uveřejněné v novinách.

Vysvětlivky

- A
- abakový ⇒ od: *abacus* = počítací deska
 - Abba ⇒ forma aramejského výrazu, znamenajícího otec; ve starých dobách označení pro božstvo, chápáné v postavení otce celé čeledi nebo kmene; ve Starém Zákoně ojedinele i pro označení Hospodina.
 - afázie ⇒ částečná nebo úplná ztráta již nabyté schopnosti řeči, způsobená orgánovými změnami v mozku na dominantní hemisféře, spojenám často s narušením abstraktního myšlení
 - aiolická tónina ⇒ konvenční název podle Aiolie - starověké krajiny obydlené kmenem Aiolů, tj. hlavně na egejském pobřeží Malé Asie; proslulá je aiolská lyrika básničky Sapfó a básníka Alkaia
 - Alkibiadés ⇒ athénský politik (450-404), synovec Perikleův a žák Sókratův
 - almandin ⇒ název podle ant. města Almandy; křemičitan železa a hliníku ze skupiny hliníkových granátů
 - amonit ⇒ vymřelý hlavonožec s charakteristickou vápnitou schránkou spirálovitě stočenou, žijící v mladších prvohorách a v druhohorách
 - *anhelix* ⇒ protilištka, část ušního boltece ležící proti jeho zevnímu valu
 - *animal carnivorum et herbivorum* ⇒ latinsky: živočich masožravý i býložravý
 - antokracie ⇒ z řečtiny: *anthos* = květ; *kratein* = vládnout, ovládat; výraz vysvětluje a používá Amerling jako zúšlechtování květin
 - antropokracie ⇒ z řečtiny: *anthrōpos* = člověk; *kratein* = vládnout
 - apoteóza ⇒ zbožnění
 - archonom ⇒ z řečtiny: *arché* = předeek, vláda; *nomos* = zákon
 - artionický ⇒ z řečtiny: *arithmoi* = sudá čísla
 - *ascaris lumbricoides* ⇒ škrkavka, cizopasíci v lidských střevech
 - ascendance ⇒ přímé příbuzenství ve vzestupné linii
 - Ašer ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
 - atrofie ⇒ zmenšení vyvinutého orgánu nebo jeho části

B

- Benjamín ⇒ biblická postava, poslední z dvanácti Jákobových synů; kníže izraelského kmene
- *boni amici* ⇒ latinsky: dobří přátelé
- brachycefalický ⇒ z řečtiny: *brachys* = krátký + *kefalé* = hlava

C

- *cauda montis* ⇒ latinsky: výběžek hory
- cerebrální = mozkový
- centrifugálně = odstředivě
- *ceteris bonis* ⇒ latinsky: za předpokladu i ostatních příznivých okolností
- choreokraticky ⇒ z řečtiny: *choros* = sbor; *kratein* = vládnout
- *clara pacta* ⇒ latinsky: jasné dohody
- *contrefaçon* ⇒ fr. napodobování předlohy
- *conveticille* ⇒ z lat. *con* = *cum* = s, spolu; *verticillus* = malý vír; dva centrálně zrcadlově položené vlasové víry, které vbíhají do sebe navzájem
- *cum grano salis* ⇒ latinsky: s trochou nadhledu
- *curriculum vitae* = života běh, životopis
- cyanóza ⇒ modrofialové zbarvení kůže obvodových částí těla, event. sliznice

D

- Dán ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
- darwinismus ⇒ nauka řešící otázku vzniku a vývoje organismů a vzniku druhů přirozeným výběrem
- deklinatorium ⇒ přístroj k registrování časových změn magnetické deklinace n. zařízení k měření magnetické deklinace
- demastr ⇒ z řečtiny: *dēmos* = malá územní a samosprávná jednotka starořeckého městského státu a jeho obyvatelstva + koncovka -str (výraz vytvořil Amerling zřejmě podle vzoru katastr jako výraz pro mapy obce zhotovená podle plánu nebo katastru se všemi svými domovními čísly)
- dentice ⇒ prořezávání zubů
- devítková zkouška ⇒ početní pravidlo, podle kterého má číslo při dělení devítkou stejný zbytek jako součet jednotlivých číslic: např. 144 je dělitelné devíti (zbytek 0) a přitom $1 + 4 + 4 = 9$ (zbytek 0).
- diasofie ⇒ průvěda; Orientierungslehre; nová učební a vědecká metoda, kterou Amerling (ústně) vysvětloval p. Duffkovi takto: „Úlohou diasofie jest 1. Zkoumat každý předmět se stanoviska všech věd a nikoli pouze se stanoviska jednoho, 2. srovnávat nový méně známý předmět jedné vědy s podobnými známými předměty jiné vědy, aby se poznalo, co jest na nich shodného, podobného, či v čem se liší a 3. z podobných předmětů a věd hledati novou pravdu jako pravidlo pro život.“
- diaspora ⇒ rozptýlení národnostní nebo náboženské skupiny v cizím prostředí
- diferenciální diagnostika ⇒ nauka o rozpoznávání chorob (a jejich metodou) stanovení několik možných chorob na základě určitých symptomů ne-

- difterie ⇒ záškrť
- dioikete ⇒ řecky: *dioikein* = hospodařit
- diskordance ⇒ nesouhlasnost, nesjednocenost, neshodnost
- *divide et impera* ⇒ latinsky: rozděl a panuj
- dodekadicky ⇒ po dvanácti
- dolichocefalický ⇒ z řečtiny: *dolichos* = dlouhý + *kefalé* = hlava
- dominikál ⇒ vrchnostenské pozemky, tj. panská půda, která nepodléhala (do r. 1757) pozemkové dani
- dórická tónina ⇒ konvenční název podle Dóris - starověké krajiny ve středním Řecku
- dyadický ⇒ mající za základ číslo dvě
- dyshisicky ⇒ *dys-*: odchylka od pravidelnosti + *histon* (vz)
- dyskrazie ⇒ z řečtiny: *dyskrasia* ⇒ špatná směs; špatné složení tělních tekutin
- Δέξαι μοι, πού στω ⇒ Dej mi, kde bych stanul
- dysorchie ⇒ nesestoupí-li varlata nastalo do šourku, nebo jsou-li velice malá, sestupují-li a vystupují (zřejmě pouze Amerlingův výraz); zřejmě orchieboria; *dys-*: odchylka od pravidelnosti; porucha; *orchis*: varle
- dystrofie ⇒ porucha přeměny látkové se změnami vzhledu a činnosti buněk

E

- edentát ⇒ z latiny: *edentare* = zbavit zubů, *edentatus* = zbavený zubů
- eklampsie ⇒ psotník
- eleusinská tónina ⇒ konvenční název podle starověké Eleusiny - město v řecké Attice, známé svými mystériemi
- endemie ⇒ dlouhodobý výskyt urč. (zprav. infekčního) onemocnění lidí na urč. území
- enharmonicky ⇒ způsob zaměňování tónů tak, že se změni jejich pojmenování, aniž se při temperovaném ladění změni jejich výška; rozdílný zápis stejných tónů
- enkratie ⇒ zdrženlivost
- epidemiologie ⇒ obor zabývající se studiem příčin, vzniku a zákonitostí šíření infekčních chorob, jejich prevenci a likvidaci
- epirastr ⇒ z řečtiny: (vysvětlení Amerlingovo): Epirie znamená říši, která se právoplatně skládá z mnohých nomů
- epistaxe ⇒ krvácení z nosu
- etnagogium ⇒ z řečtiny: *ethnos* = národ; *agein* = vésti; výchovná škola národu
- eucharisté ⇒ z řečtiny: *eu* = dobrý + *charisté* (vz)
- evolúmi ⇒ vyojovy, spojitý

- exilast ⇒ z řečtiny: *exiláskesthai* = zcela si usmířovat
- exoterický ⇒ určený širšímu kruhu čtenářů, veřejnosti
- *explicanda* ⇒ rozšiřující učivo, které se vysvětluje
- *ex uxore* ⇒ latinsky: z manželky

F

- *faits accomplis* ⇒ fr. hotové věci, případy
- fantom ⇒ med.: umělé zařízení simulující tvar, polohu n. činnost lidského těla n. jeho částí, užívané zvláště k výuce ve zdravotnictví
- fenologie ⇒ nauka o závislosti životních projevů rostlin nebo živočichů na změnách počasí, ročního období a prostředí
- fotofobie ⇒ světloplachost
- frygická tónina ⇒ konvenční název podle Frýgie - starověké krajiny v Malé Asii; frygickou tóninu převzali staří Řekové
- furunkulóza ⇒ výskyt mnohočetných furunkulů u téže osoby
- fyziokratismus ⇒ má původ ve Francii 18. století; národohospodářská nauka pokládající půdu a zemědělství za jediný zdroj blahobytu

G

- Gád ⇒ biblická postava, sedmý syn Jákobův, praotec jednoho z dvanácti pokolení Izraelova
- gaekonomní ⇒ z řečtiny: *gé* = země, Gaia = bohyně země a sama Země; *nomos* ⇒ zákon; *nomós* = obydlí
- geneagnost ⇒ z řečtiny: *genos* ⇒ rod; *gignóskein* = poznávat
- geneastr ⇒ z řečtiny: *genos* = rod; Amerling tak označuje „rodinné hodiny“, tj. znázornění diagramu pro výchovu dětí v rodině. Amerling ho zjednodušil a vyplnil ho značkami v podobě ciferníku na hodinách.
- geologická formace ⇒ větší časový úsek dějin Země vyznačující se zvl. charakteristickým sledem vrstev, která se vytvořila během dlouhé periody
- Getsemane ⇒ olivová zahrada na východ od Jeruzaléma na úpatí hory Olivetské, oblíbené místo Ježíšovo a jeho učedníků, kam se uchýlil též po poslední večeři
- Gosen ⇒ kraj na jihu území Judova
- grosulár ⇒ zelenavý, popř. červenavý krychlový nerost, křemičitan vápníku a hliníku, náležející mezi hlinité granáty
- *guttae cavantes lapidem* ⇒ latinsky: kapky hloubící kámen (přísluví zní: *gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo* = kapka hloubí kámen nikoli silou, leč tím, že často dopadá)

H

- *helix* ⇒ latinsky: vinutí, vnější kožní val ušního boltce
- helmintologie ⇒ obor zoologie zabývající se studiem parazitických červů
- hemitropie ⇒ z řečtiny: *hemi-* = polo-; *-tropie* = obrat, směr
- heptadicky ⇒ mající za základ číslo sedm
- heteroemfyteuze ⇒ z řečtiny: *heteros* = cizí; *emfyteuein* = vštěpovat (Amerling vysvětluje a používá jako roubování cizích roubů)
- 'Euprjka ⇒ zvolání připisované řeckému vynálezci Archimédovi: našel jsem!
- heuronom ⇒ z řečtiny: *heuriskein* = slídit, vynalézat; *nomos* ⇒ zákon
- hexakisoctaedr ⇒ z řečtiny: *hexakis* 6x; *octo* = 8
- histon ⇒ jednoduché bílkovinné uspořádání zejména u živočichů
- homilet ⇒ z řečtiny: *homilétés* = společník, důvěrník
- hosionom ⇒ z řečtiny: *hosios* = zbožný; *nomos* = zákon
- hydrocefalie ⇒ vodnatelnost mozku
- hydronom ⇒ z řečtiny: *hydor* = voda; *nomos* = zákon; vodozákonní = „ovladatel řek a vod mořských sem i tam dovážce, kupec a činovník na ulicích a silnicích“ (Jahn str. 108)
- hydropatie ⇒ vodoléčba
- hyperkinéza ⇒ chorobně zvýšená mimovolní pohyblivost
- hysterot ⇒ z řečtiny: *hysteros* = pozdější, opožďující se

CH

- charisté ⇒ z řečtiny > latiny: *charitas* - dík, radost; dobročinnost
- choreokracie ⇒ z řečtiny: *choros* = sbor; *kratein* = vládnout
- chrémat ⇒ z řečtiny: *chrématidzein* = vydělávat; u Amerlinga splyvá s výrobním pudem (řecký Héfaistos či římský Vulkan rád vyráběl, neslo mu o výdělek)
- chromatický ⇒ barevný
- chromatická stupnice v hudbě = rozdělující oktávu na 12 půltónů
- chromotypie ⇒ barevný tisk z výšky

I

- idiocie ⇒ dnes těžká slabomyslnost s postižením všech psychických funkcí; u Amerlinga jakákoli duševní porucha.
- *Indigne vivit, per quem non nascitur et alter* ⇒ latinsky: Nedůstojně žije ten, skrze něž se nezrodil další
- infinitezimální ⇒ nekonečné; souvisící s nekonečně malými nebo velkými veličinami
- inklinatorium ⇒ přístroj na měření magnetické inklinace
- *In necessariis unitas, in minoribus libertas, in omnibus caritas* ⇒ latinsky: v nezbytných záležitostech jednota, v méně významných svoboda, ve všech

však laskavé pochopení: Amerling si úslovi přizpůsobil; středověký text zní: *In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas*, tj. v nezbytných záležitostech jednota, v pochybných volnost, ve všech ale laskavé pochopení

- *in statu nascendi* ⇒ latinsky: ve stavu zrodu
- *intensorium* ⇒ třetí magnetická jehla v soustavě zeměmagnetických čar v Čechách
- *Ionici a maiore et a minore* ⇒ vzestupné a sestupné ioniky (antické metrum)
- *iónická tónina* ⇒ konvenční název podle Iónie - starověké krajiny na západě Malé Asie
- *Ite, missa est* ⇒ latinsky: Jděte, shromáždění je rozpuštěno, mše skončila.
- *Juno* ⇒ manželka nejvyššího římského boha Jova, totožná s řeckou bohyní Hérou; krom jiného byla ochránkyní žen - dívek, snoubenek i vdaných žen
- *ius primae noctis* ⇒ latinsky: právo na první noc s nevěstou
- *Izachar* ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene, zástupce hebrejské filozofie

J

- *Járobeám* ⇒ vládl Izraeli (Amerling chybně: Judsku)
- *Josef (Egyptský)* ⇒ biblická postava, první syn Jákoba a Ráchel, nejmilejší Jákobovy ženy. Byl prodán svými bratry do Egypta, kníže izraelského kmene
- *Juda* ⇒ biblická postava, čtvrtý syn Jákobův. Mířil své bratry v rodinných sporech s Josefem. Praotec stejnojmenného pokolení
- *Judica* ⇒ pátá postní neděle

K

- *karbunkl* ⇒ karfunkl, rubín
- *karpokracie* ⇒ *karpos* = ovoce; *kratein* = vládnout; zušlechtování ovocných stromů
- *katalepsie* ⇒ chorobná ztuhlost svalů při některých nervových a duševních chorobách, strnulé, nehnuté držení, strnulost
- *Kazatel* ⇒ *Kohelet* = *Ecclesiastes* = jedna z mudroslovných knih, připisovaná Šalomounovi
- *kasein* ⇒ vysrážená mléčná bílkovina, sýrovina
- *Kaich* ⇒ na Budči působil kněz, jehož jméno je v pramenech doloženo jako *Ucenus* nebo *Uenno*. Kaich spravoval Levý Hradec v osmdesátých letech 9. století
- *keponomický* ⇒ z řečtiny: *képos* = zahrada; *nomos* = zákon

- *Kerberos* ⇒ podsvětní pes, který hlídal vchod do Hádovy říše
- *klerikalismus* ⇒ úsilí o vliv církve, kněží na veřejnou moc vůbec
- *knihla Moudrosti* ⇒ apokryfní spis spojovaný se jménem Šalomoun
- *knihla Příslaví* ⇒ jedna z knih Starého Zákona. Za autora je považován Šalomoun
- *koncentricky* ⇒ soustředně
- *kondylom* ⇒ vlastně bradavička v místech zapaření kůže; Amerling používá výraz v botanice
- *kongruentní* ⇒ shodný
- *korespondence* ⇒ vzájemný souladný vztah, doplňování, soulad, shoda
- *kosmopolitismus* ⇒ idea zdůrazňující souznělost jedince i národů s lidstvem i jeho kulturou, světoobčanství
- *kranioskopie* ⇒ zkoumání lebky popisnými metodami
- *krystalografie* ⇒ nauka o morfolozických, fyzikálních, chemických a strukturálních vlastnostech krystalů
- *kurencie* ⇒ jednoduché výkony, běžné věci

L

- *Laetare* ⇒ čtvrtá postní neděle
- *Levi* ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
- *liberalisté* ⇒ z latiny: *liberalis* = svobodný, od *liberare* = osvobodit; svobodomyslní
- *libertisté* ⇒ z latiny: *libertus* = propuštěný na svobodu; volnomyšlenkáři
- *libreto* ⇒ jednání, chování, učivo, text herců = žáků, libretistů
- *litografie* ⇒ reprodukce vzniklá technikou tisku z plochy, na níž byla kresba nanesena mastnou barvou nebo křídou, kamenotisk
- *loimologie* ⇒ z řečtiny: *loimos* = mor; *logos* = slovo, věda

M

- *makropelmus* ⇒ z řečtiny: *makros* = velký; *palamé* = dlaň
- *malthusianismus* ⇒ ekonomický a sociologický směr, který hlásal, že se obyvatelstvo rozmnožuje geometrickou řadou proti růstu prostředků obživy aritmetickou řadou
- *mathese* ⇒ nauka o kvantitativních vztazích
- *memoranda* ⇒ základní učivo, které se memoruje
- *merkantilní* ⇒ obchodní
- *metamerie* ⇒ prvosegmenty, označení pro části zárodku těla, ležící vedle sebe
- *mimet* ⇒ řecky: *mímérés* = napodobitel
- *minores* ⇒ latinsky: menší

- mixolydická tónina ⇒ konvenční název podle Lýdie - starověká krajina v Malé Asii; od Lýdů prý Řekové poznali kytaru a flétnu
- Monimos (lat. Monimus) ⇒ řecký filosof - kynik, žák Diogenův
- monoman ⇒ člověk s jednostrannými a silně subjektivními představami a myšlením v jedné věci
- mundace ⇒ opisování načisto

N

- nadir ⇒ podnožník, nejnižší bod oblohy pod obzorem, průsečík svíslice spuštěné v místě pozorovatelově s nebeskou sférou pod horizontem. Výška nadiru je -90°
- necessair de la vie ⇒ životní nutnost
- necesaristé ⇒ z latiny: *necessarius* ⇒ nutný
- Neftali ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jáko, kníže izraelského kmene
- *nolens volens* ⇒ latinsky: chtě nechtě
- nomastr ⇒ z řečtiny: *nomos* = obydli znamená podle Amerlinga samu o sobě přirozeně uzavřenou zemi; srov demastr
- nosologie ⇒ nauka o třídění nemocí, systematický popis nemocí
- nymfomanie ⇒ chorobně zvýšená pohlavní vzrušivost žen

O

- *oculi* ⇒ třetí postní neděle
- odontologie ⇒ vědní obor zabývající se zuby (obratlovců)
- Ochranov ⇒ Hermhut: h. obec = sekta ochranovských bratří; město v Německu, v Lužických horách, založeno pro evangelické exulanty z Moravy r. 1722. Hl. sídlo obnovené Jednoty bratrské
- oktaedricky ⇒ osmistěnně
- onanista ⇒ kdo provádí ukájení sebou samým
- oronom ⇒ z řečtiny: *horos* = hora; *nomos* = zákon; horozákonní = „více ... dozorce s hůr a přihlížitel, průmyslník a soudce“ (Jahn str. 108)
- orthocefali ⇒ z řečtiny: *orthos* = přímý (vzhůru), vysoký; *kefalé* = hlava
- orthologus ⇒ z řečtiny: *orthos* = přímý, správný; *logein* = mluvit

P

- *Palmarum* ⇒ květná neděle
- *panis et circenses* ⇒ latinsky: chléb a hry
- paradigma ⇒ příklad, vzor
- Paraklet ⇒ fec. *paraklétos* - vzývaný, ten, koho se dovoláváme; Svatý Jan takto nazývá Ducha svatého, považovaného za přímluvce, zastávce a utěšitele lidí

- paroxysmus ⇒ záchvat
- patridonom ⇒ z řečtiny: *patris*, gen. *patridos* = otcina, vlast; *nomos* = zákon
- pedionom ⇒ z řečtiny: *pedion* = půda, pole, role; *nomos* = zákon; rolezákonitý: ten, kdo „hlavně od počátku svého ve svých přeširých polnatých vlnách od důly vzhůru obstaráváním a pěstováním všeho druhu zárodstva či semenstva, jeho zasazováním, štěpováním, zárodňováním rostlin a zvířat rovněž i lidí chováním a vychováváním nutno obírat se má“ (Jahn str. 108)
- pentadický ⇒ mající za základ číslo pět
- *pericarditis* ⇒ zánět osrdečníku
- pericentrálně ⇒ okolo, blízko středu
- perineální ⇒ hrázový, týkající se hráze
- Píseň písní ⇒ Oslava lidské lásky. Někdy bývá vedle knihy Jóba, Přísloví, Kazatele a Knihy Moudrosti spolu s Žalmy připojována k tzv. knihám mudroslovným. Za autora je považován Šalomoun.
- pneumatonom ⇒ z řečtiny: *pneuma*: duch + *nomos*: zákon
- pneumojatr ⇒ lékař ducha
- *portio humana* ⇒ latinsky: lidský díl
- preparand ⇒ žák preparandy: někdejšího učitelského ústavu, přípravného učitelského kurzu
- *primum saliens* ⇒ srdce
- prográdní ⇒ jdoucí dopředu, pokrokový
- pronous ⇒ z řečtiny: *pronous* = předvidavý, zde asi překotně myslící
- prolalus ⇒ z řečtiny: *pro*: přední, předčasný; *lalos*: povídavý, tlachavý
- proterot ⇒ z řečtiny: *proteros* = dřívější; překotný
- providenciální ⇒ předurčený, osudový
- psellismus ⇒ patlavost, porucha výslovnosti
- psychozot ⇒ z řečtiny: *psyché* = duše; *zén* = žit
- pustula ⇒ z latiny: puchýřek
- pyrop ⇒ ohnivě červený krychlový nerost, křemičitan hořečnatohlinitý. český granát

Q

- *quoad mensuras et situs* ⇒ latinsky: co se týče měř a poloh

R

- rabid ⇒ latinsky *rabidus* = vzteklý
- Rafaelo Santi, zv. Urbino (1483-1520), it. malíř; A. zde ovšem zřejmě myslí na Michelangelovu (1475-1564) výzdobu Sixtinské kaple
- rachida ⇒ krivice
- Rechabeam ⇒ vládli Judsku (Amerling chybně: Izraeli)

- remedura ⇒ náprava, též prostředek k nápravě
- retrográdní ⇒ směřující zpět, zpětný
- Ruben ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
- rytmistra ⇒ důstojnická hodnost u jezdeckva

S

- scénář ⇒ okolí, prostředí, učebna jako jeviště herců = děti, libretistů
- scientismus ⇒ vědeckoteoretický program, podle kterého se metody a výsledky tzv. exaktních věd mají přejímat a využívat pro tvorbu teorií ve společenských vědách
- secernovat ⇒ vylučovat tkáňové nebo buněčné produkty
- sekulární ⇒ z latiny: *saecularis*: staletý - týkající se velmi dlouhé doby
- senzuální ⇒ smyslový
- sequestrace ⇒ vyloučení, uvolnění odumřelé tkáně od tkáně živé
- *sfalma* ⇒ řecky: nezdar, úraz, škoda
- Sichem ⇒ důležité město ve střední Palestině, zde se zastavil Jákob, když se vracel z Mezopotámie; jeho synové Simeon a Leví povraždili muže sichemské, aby pomstili zneuctění své sestry Díny
- Simeon ⇒ biblická postava, syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
- skrofulóza ⇒ krtičnatost
- solanin ⇒ jedovatý alkaloid obsažený v klíčících bramborech
- soliloquo ⇒ z latiny: *solus* = sám; *logui* = mluvit
- spinální ⇒ míšní: *spina* = mícha
- *spira* ⇒ závit
- *status praesens* ⇒ latinsky: současný, nynější stav
- stechiometrický ⇒ z řečtiny: Amerling vysvětluje výraz jako podzemní chemicko-fyzikální pozorování; stechiometrický - od stechiometrie: vztah mezi hmotnostním složením sloučenin a vzorcem
- stereoskopický ⇒ jevíci se prostorově, plasticky, vyvolávající zrakový prostorový vjem
- synegori ⇒ z řečtiny: *synégoréin* = zastupovat

T

- *tabula rasa* ⇒ čistá, nepopsaná tabule, v přenes. slova smyslu duše
- *teratum* ⇒ zrůda, zrůdnost, těžká vývojová porucha (Amerling používá nejběžného výrazu *teratie*)
- terciál ⇒ Amerling používá ve smyslu tří hlavních ročních církevních svátků
- tetrakontooktaedr ⇒ z řečtiny: *tessarakonta* n. *tetarakonta* = čtyřicet; októ = osm

- Theofrastos ⇒ asi 372-287 př. Kr., významný řecký filozof a vědec; krom jiného napsal spis *Povahopisy*, v němž charakterizuje 30, většinou negativních, povahových typů.
- timonom ⇒ z řečtiny: *timé* = čest, důstojnost; *nomos* = zákon
- trapezoedr ⇒ krystalický tvar omezený čtyřúhelníkovými plochami, různoběžníky
- trio ⇒ zde: střední část taneční nebo pochodové skladby (hraná kdysi třemi nástroji)

U

- *unitae vires* ⇒ latinsky: spojené síly
- *unitas in necessariis* ⇒ latinsky: jednota v nutných záležitostech

V

- *verticillus* ⇒ zdob. od *vertex* = místo na hlavě, kde vlasy jsou zviřeny
- verzatilní ⇒ vrtkavý; hl. děti s v. idiocii
- *vesper* ⇒ (cirk.) podvečerní část breviáře, podvečerní hodinky, nešpory
- *vitia primae formationis* ⇒ latinsky: vady prvotního utváření = poruchy vývoje jedince, vzniklé v časném začátku vývoje

X

- xylografie ⇒ grafické dílo otištěné z dřevorytu, dřevorytina

Z

- Zabulon ⇒ biblická postava, desátý syn patriarchy Jákoba, kníže izraelského kmene
- zenit ⇒ nadhlavník, průsečík svislice vztyčené v pozorovatelské stanovišti s nebeskou sférou, nejvyšší bod oblohy, jeho výška nad horizontem je 90°, prochází jím poledník
- zodiakální ⇒ zvířetníkový
- zookracii ⇒ z řečtiny: *zoon* = tvor; *kratein* = vládnout

Ve vysvětlivkách citovaná literatura:
 J. V. Jahn, Karel Slavoj Amerling: *Obraz života a práce*. Praha 1893; J. Dufek, I. MUDr. K. S. Amerlinga *Výchovny budečské a Geneastr. II. MUDr. K. S. Amerling, Dějiny první hlavní české školy a kursu učitelského*. K vydání upravil a poznámkami opatřil Cyril Merhout. Praha 1908.

ERNESTINUM. Ústav idiotů Jednoty paní sv. Anny v Praze

Vydáno poprvé česky podle německého vydání Die Idiotenanstalt des Sect.
Anna-Frauen-Vereines in Prag nach ihrem zwölffährigen Bestande vom J.
1871-1883 von Dr. Karl Amerling, vydaného v Praze 1883 vlastním nákladem
autora.

Autor:	Dr. Karel Slavoj Amerling
Přeložila	
a vysvětlivkami opatřila:	PhDr. Jana Keparťová, CSc.
Předmluvu napsal:	PhDr. Boris Titzl, Dr.
Vydává:	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Formát:	A5
Rok vydání:	1998

POVINNÝ VÝTISK

